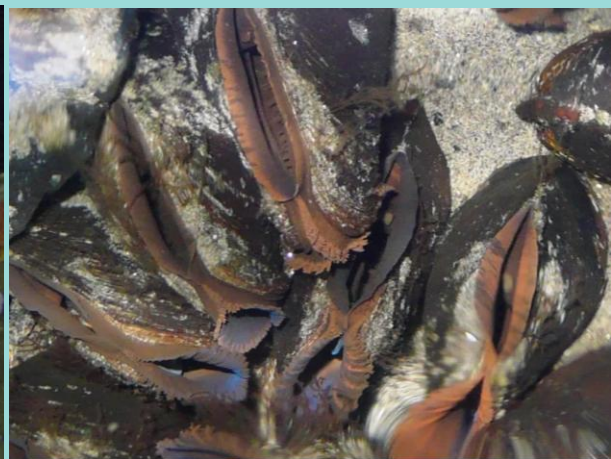

[illegible]

Sjøtre (*Paragorgia arborea*)
Foto: MAREANO / Havforskningsinstituttet

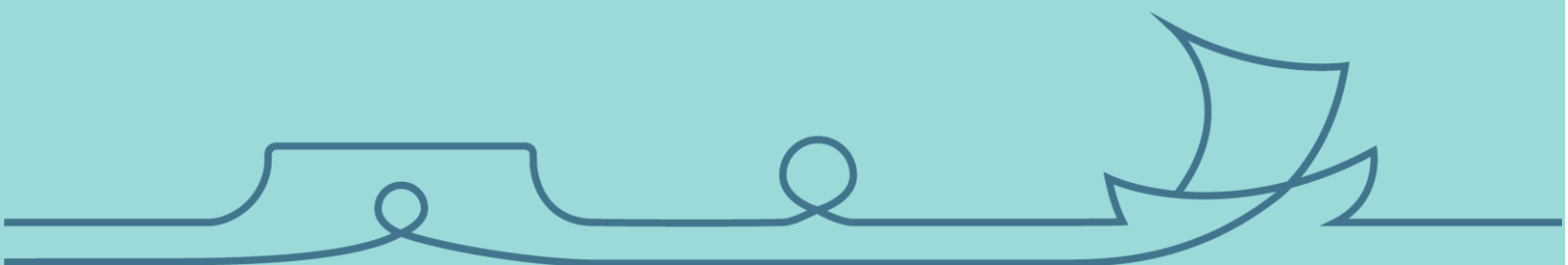
Elvemusling (*Margaritifera margaritifera*)
Foto: Heidi Sørensen Lisens CC BY-SA 4.0

Havørn *Haliaeetus albicilla*
Foto: Per Harald Olsen
NTNU - Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Rådyr *Capreolus capreolus*
Foto: Dag Bjerkestrand

DEL 1. HOVEDPLAN

Sammendrag

Formålet med planen er å ivareta naturmangfoldet i Averøy.

Planen skal belyse naturmangfoldet i Averøy, hvilke trusler og utfordringer naturmangfoldet står overfor samt hvilke muligheter det er for å ivareta naturmangfoldet og hvilke tiltak som kan iverksettes.

Planen er et grunnlag for og legger føringer for arbeidet med en ny arealdel av kommuneplanen. Planen er forankret i kommunens planprogram for 2025 og er støttet av Miljødirektoratet.

Formålet er å gi et helhetlig kunnskapsgrunnlag, tydelige mål og konkrete tiltak for å stanse tap av natur. I tillegg å legge til rette for en mer bærekraftig arealforvaltning i tråd med FNs naturavtale, nasjonale føringer samt mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel.

Naturmangfold omfatter genetisk mangfold, arts mangfold, økosystemmangfold samt landskapsmessig og geologisk mangfold. Naturen danner grunnlaget for økosystemtjenester som ren luft, rent vann, matproduksjon, pollinering og klimaregulering. Tap av naturmangfold kan føre til ubalanse i økosystemene og redusert livsgrunnlag for både mennesker og arter.

Planen viser til globale mål gjennom Kunming–Montreal-avtalen i 2022 (Paris-avtalen), samt Norges nasjonale mål om blant annet 30 prosent vern og 30 prosent restaurering av natur innen 2030. Averøy kommune har i kommuneplanens samfunnsdel vedtatt at arealregnskap og kartlegging av naturmangfold skal bidra til å ta vare på natur og miljø i større grad enn tidligere, og at internasjonale forpliktelser skal følges opp lokalt.

Den største trusselen mot naturmangfold er menneskeskapte arealendringer. Utbygging, infrastruktur, skogbruk, jordbruk, opphør av tradisjonell jordbruksdrift, gjengroing, inngrep i vassdrag, forurensning, klimaendringer, fremmede arter og økt ferdsel påvirker et stort antall truede arter negativt.

Planen redegjør for hvordan arter og naturtyper klassifiseres, både faglig og juridisk, inkludert prioriterte arter, ansvarsarter, utvalgte naturtyper og verdsatte naturtyper. I planen gis forklaringer på hva som menes med de ulike begrepene som blir brukt. Den understreker også betydningen av «vanlig» natur, som er avgjørende for økosystemenes funksjon.

Planen beskriver hvordan naturmangfold kan ivaretas innen seks hovedområder: kommunal arealforvaltning, jordbruk, skogbruk, forurensning, fremmede arter og ferdsel.

Kommunen har et særlig ansvar gjennom plan- og bygningsloven, forvaltningsloven og naturmangfoldloven for å sikre godt kunnskapsgrunnlag og grundige vurderinger i alle saker som berører natur.

Temaplanen har tre deler:

Del 1 er hoveddelen i planen med en handlingsdel med konkrete tiltak.

Del 2 inneholder vedlegg med sjekklister, veiledninger, oversikt over lovverk og ordliste.

Del 3 inneholder kunnskapen som er funnet om naturmangfoldet i Averøy med henvisning til kilder.

Miljødirektoratets kartløsning Naturbase samt Artsdatabankens kartløsninger for arter og naturtyper er sentrale kunnskapskilder om naturmangfoldet.

Planen skal fungere som et styringsverktøy for å integrere naturhensyn i all relevant kommunal virksomhet og sikre at Averøy forvalter sine naturverdier på en bærekraftig måte for framtidige generasjoner.

INNHold

DEL 1. HOVEDPLAN.....	2
Sammendrag.....	2
1. Bakgrunn, mandat og organisering	4
2. Hva er naturmangfold.....	5
3. Målsettinger	5
4. Trusler mot naturmangfold	7
5. Inndeling og gruppering av arter og naturtyper.....	8
6. Verdi av «vanlig» natur.....	10
7. Arealnøytralitet.....	11
8. Arealregnskap	11
9. Vern	12
10. Naturrestituering.....	13
11. Særtrekk ved naturmangfoldet i Averøy	14
12. Muligheter for å ta vare på og forbedre naturmangfoldet i Averøy.....	16
13. Handlingsplan	22
DEL 2. VEDLEGG	24
DEL 3. NATURMANGFOLD I AVERØY	61

1. Bakgrunn, mandat og organisering

I planstrategi for 2024-2027 vedtok kommunestyret i Averøy kommune i møte 18.03.2024 oppstart av en temaplan for naturmangfold i 2025.

I samme planprogram er det vedtatt oppstart av ny arealdel av kommuneplanen i 2028. Temaplanen for naturmangfold vil være et viktig grunnlag i arbeidet med arealplanen for å hensynta natur og naturmangfold.

Det ble søkt om tilskudd til Miljødirektoratet som bevilget inntil 400 000 kr til å utarbeide planen for naturmangfold. Fristen for ferdigstilling av planen er 31.mars 2027.

Ansvarlig i administrasjonen for å utarbeide og skrive naturmangfoldplanen er
- skogbrukssjef/miljøvernleder Dag Bjerkestrand.

Arbeidsgruppen er

- leder plan/teknisk Martin Ove Karlsen
- arealplanlegger Maxim Galashevskiy
- samfunnsutvikler Ragnhild Sophie Berthinussen
- geodataingeniør Martin Pedersen

Følgende personer/organisasjoner ble invitert til å delta i en referansegruppe og å komme med innspill til planen:

Averøy bondelag – Bjørn Erik Rånes
Averøy bonde- og småbrukarlag – Ivarna Bjørshol
Molde og omegn skoglag – Jon B Nedal
Naturvernforbundet Kristiansund og Averøy - Johan Fredrik Schmedling
Birdlife – Tore Hals
Nordmøre og Romsdal friluftsråd
Koordinator Søre Nordmøre vassregion - Åsa Fredly
Kongshaug Maskin AS – Konrad Kongshaug
Dykker med stor kunnskap om lokalt marint naturmangfold - Nils Aukan

Det kom innspill fra Nordmøre og Romsdal friluftsråd, Møre og Romsdal fylkeskommune samt Molde og omegn skogeierlag.

Planen er saksbehandlet iht. saksbehandlingsreglene for forskrift.

2. Hva er naturmangfold

Naturmangfold er et begrep som handler om all variasjonen i naturen, både variasjonen innenfor arter, mellom arter og mellom økosystemer.

Det omfatter forskjellene innenfor én art (genetisk mangfold), mellom alle artene (artsmangfold) og mellom de ulike økosystemene gruppene lever i.

Naturmangfold brukes ofte synonymt med biologisk mangfold eller biodiversitet, men inkluderer også landskapsmessig og geologisk mangfold – altså variasjonen av landskap og geologiske formasjoner, i tillegg til planter, dyr, sopp og mikroorganismer.

Dette inngår i naturmangfoldbegrepet:

Genetisk mangfold: Variasjon innenfor en art.

Artsmangfold: Variasjon mellom arter.

Økosystemmangfold: Variasjon mellom ulike livsmiljøer og økologiske prosesser.

Landskapsmessig mangfold: Variasjon mellom ulike typer landskap.

Geologisk mangfold: Variasjon i berggrunn, mineraler og geologiske forekomster.

Naturmangfold er grunnlaget for fungerende økosystemer, som leverer essensielle tjenester som ren luft, vann, mat og klimaregulering. Tap av naturmangfold kan føre til at balansen i økosystemer forstyrres.

3. Målsettinger

Globale mål

Det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold (FN's Naturavtale) ble vedtatt i 2022 under FN's konvensjon om biologisk mangfold.

Naturavtalen har som mål å stoppe og reversere tapet av natur og økosystemer. Avtalen setter globale mål for å bevare naturen, oppnå bærekraftig forvaltning og bruk samt å bekjempe årsakene til nedbygging og forringelse av økosystemer.

Norges nasjonale mål

Norges nasjonale mål for naturmangfold er fastlagt som tre overordnede miljømål som skal nås innen 2030, og som følges opp gjennom handlingsplaner knyttet til den globale Kunming-Montreal-naturavtalen. Kilde: *Prop. 1 S (2025–2026) Meld. St. 35 (2023–2024)*

De tre nasjonale miljømålene for naturmangfold

Norge har følgende faste, overordnede mål for naturmangfold: Kilde: *Miljødirektoratets årsrapport for 2025*.

- Miljømål 1.1: Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.
- Miljømål 1.2: Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truende og nær truende arter og naturtyper skal bedres.
- Miljømål 1.3: Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner.

Disse målene er faste og rapporteres regelmessig til Stortinget, blant annet i statsbudsjettet.

Konkretisering og delmål (2030/2050)

For å operasjonalisere målene har regjeringen vedtatt flere konkrete målsettinger, særlig knyttet til arealbruk, vern og restaurering: Kilde: *Prop. 1 S (2025–2026) Slik tar vi vare på naturen-regjeringen.no, Naturrestaurering i Norge – Miljødirektoratet*:

- Areal og nedbygging: Norge vil arbeide for å redusere nedbyggingen av særlig viktige naturarealer innen 2030, og begrense netto tap av slike arealer til et minimum innen 2050.
- 30% vern på land (inkl. Svalbard og Jan Mayen): Norge har som nasjonalt bidrag til naturavtalens mål 3 å bevare minst 30% av landarealet (inkludert Svalbard og Jan Mayen) innen 2030 gjennom vern eller andre effektive arealbaserte bevaringstiltak.
- Restaurering: Innen 2030 skal omfanget av forringede og ødelagte arealer være kartlagt, innsatsen på naturrestaurering økt, og restaurering gjennomføres der nytten er størst. Dette følger opp det globale målet om å restaurere minst 30% av forringede økosystemer innen 2030.

Hvor målene står

De overordnede målene er fastsatt i regjeringens naturmelding og følges opp i den norske handlingsplanen for naturmangfold (oppfølging av Kunming-Montreal-rammeverket), med årlig rapportering i budsjettproposisjoner og nasjonale rapporter til naturavtalen. *Prop. 1 S (2025–2026)*

Averøy kommunes mål og arealstrategi

Averøy kommunestyre vedtok 28.10.2024 «Averøy 2036 - kommuneplanens samfunnsdel 2024 – 2036, inkludert arealstrategi».

Målene for Averøy-samfunnet er generelle og lite konkrete.

Et av de fem målene nevner natur:

«Alle skal ha mulighet til å bo godt, trygt og helsefremmende i et inkluderende nærmiljø med tilgang til natur, rekreasjon, sosiale møteplasser og effektive kollektivløsninger.»

Under dette målet er det følgende strategier som angår natur:

- Ta vare på lokale natur- og friluftskvaliteter gjennom målrettet miljøforvaltning og rekreasjonstilbud.
- Iverksette tiltak for å hindre gjengroing og spredning av fremmede og svartlistede arter.
- Redusere forsøpling og forurensning på land og sjø, inkludert tiltak i avløpssektoren og mot marin forsøpling, samt utvikle rutiner for håndtering av turismens miljøpåvirkning.

- Styrke kultur og natur som sentrale elementer i Averøys attraktivitet, identitet og samfunnsutvikling.

Punktene i arealstrategien som direkte berører naturmangfold er:

- Arealregnskap og kartlegging av naturmangfold skal bidra til å ta vare på natur og miljø i større grad enn tidligere
- Følge opp internasjonale forpliktelser om 30% vern og 30% restituering
- Forvalte frilufts- og rekreasjonsområder på en bærekraftig måte, slik at de støtter både naturvern og folkehelse.
- Sikre naturmangfold gjennom kommuneplanens arealdel, til lands og til vanns, med hensynssoner med tydelige bestemmelser og retningslinjer.

4. Trusler mot naturmangfold

Norsk natur står overfor omfattende utfordringer. Den viktigste årsaken til tap av naturmangfold er menneskelig arealbruk. Klimaendringer, forurensning, fremmede arter, endringer i tradisjonell landbruksdrift og ferdsel spiller en betydelig rolle.

Arealendringer påvirker ni av ti truede arter. Utbygging og fysiske inngrep er særlig alvorlige. Boligutbygging, infrastruktur og utbygging knyttet til rekreasjon og turisme rammer mange arter, spesielt i områder med godt klima, rikt jordsmonn og i strandsonen.

Klimaendringer har fått økende betydning og påvirker nå langt flere arter enn tidligere. Mange av disse artene finnes i fjellet. Moser, karplanter, fugler og laver er spesielt utsatt. Konsekvensene av klimaendringene er ofte usikre, men store deler av bestandene kan bli påvirket.

Skogbruk påvirker også mange truede arter. Jordbruksaktivitet som oppdyrking og drenering kan ha negativ effekt, men også opphør av tradisjonell drift er en stor trussel.

I ferskvann fører oppdemming, regulering, bekkelukking og tørrlegging til tap av leveområder. Tiltak i strandsonen, som utfylling og mudring, påvirker både arter på land og i marine miljøer. Forurensning påvirker fortsatt mange truede arter.

Fremmede arter utgjør en økologisk risiko ved å endre eller ødelegge leveområder, eller ved å opptre som nye predatorer. Også fugler påvirkes, for eksempel gjennom predasjon fra mink.

Andre påvirkningsfaktorer er høsting (fiske og jakt), forstyrrelser fra ferdsel og turisme, bifangst, kollisjoner og naturkatastrofer.

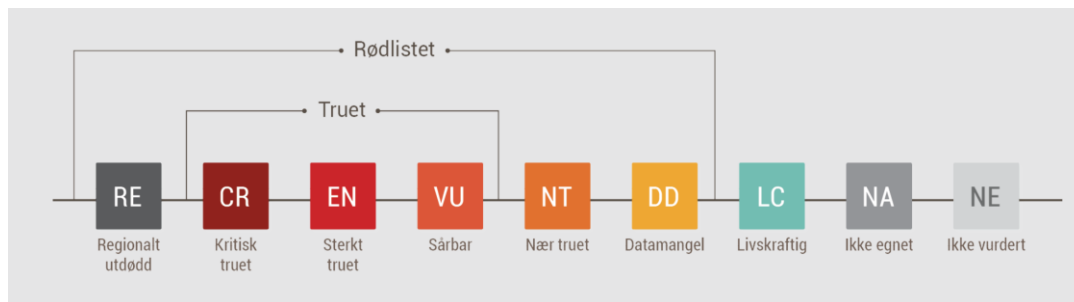

5. Inndeling og gruppering av arter og naturtyper

Arter

En art består vanligvis av individer som kan pare seg med hverandre og få fruktbart avkom. (Men det finnes unntak, f.eks. hos planter og bakterier.)

Norsk rødliste for arter

Artsdatabankens inndeling av truede arter.

Prioriterte arter

14 arter med ekstra beskyttelse etter Naturmangfoldlovens § 23 og 24.

Ansvarsarter

Arter hvor minst 25 prosent av den europeiske bestanden finnes i Norge kalles ansvarsarter.

Arter av nasjonal forvaltningsinteresse

Er en formell forvaltningskategori over arter som Miljødirektoratet anser for å ha nasjonal forvaltningsinteresse, og som omfatter arter som myndighetene mener det er særlig viktig å ta hensyn til i forvaltningen.

Verdsatte arter

Begrepet «verdsatte arter» er ikke en formell, nasjonal kategori på samme måte som «arter av nasjonal forvaltningsinteresse», men brukes gjerne om arter som er særlig viktige eller høyt verdsatt i en gitt sammenheng (for eksempel lokalt, i en utredning, plan eller metodikk for verdisetting).

Naturtyper

En naturtype er et område med ensartet naturgrunnlag og karakteristiske arter. I Norge brukes systemer for å beskrive og klassifisere naturtyper, særlig for forvaltning og vern.

Norsk rødliste for naturtyper

Norsk rødliste for naturtyper viser hvilke naturtyper som har risiko for å gå tapt i Norge. Rødlista er et viktig verktøy for å forstå hvilke arter og naturtyper som er truet, og hva som må til for å ta vare på naturen i framtiden. Halvparten av norske naturtyper er oppført på Rødlista.

Utvalgte naturtyper

Betydningen av at en naturtype er en utvalgt naturtype er beskrevet av naturmangfoldloven § 53 til § 56.

- Det gjelder særskilte krav til saksbehandling fra offentlig myndigheter for tiltak som berører utvalgte naturtyper (§53 og §56).
- Det er meldeplikt til kommunen for skog- og jordbrukstiltak som berører utvalgte naturtyper (§54 og §55).

Verdsatte naturtyper

Har ingen rettslig beskyttelse i seg selv, men danner et viktig kunnskapsgrunnlag for vurderinger etter naturmangfoldlovens §§ 8–12, som omhandler blant annet kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet og samlet belastning.

Miljøregistreringer i skog (MiS)

Miljøregistreringer i skog (ofte forkortet MiS) er et system for kartlegging av viktige miljøverdier i skog – særlig i forbindelse med bærekraftig skogforvaltning og sertifisering (som PEFC og FSC). Formålet er å identifisere og ta vare på nøkkelbiotoper og andre verdifulle naturforekomster i produktiv skog, slik at skogbruket kan drives på en måte som ivaretar biologisk mangfold.

6. Verdi av «vanlig» natur

Dersom en kun skal ta vare på natur som på en eller annen måte er registrert som spesielt verdifull, ville mesteparten av klodens økosystemer kollapse. Bortimot all produksjon av oksygen ville forsvinne og det ville blitt ulevelig for mennesker, dyr, fisk og planter.

Vanlig natur er derfor helt essensielt for livet på jorda og har derfor stor egenverdi.

Vanlig natur er grunnlaget for bærekraftige og tradisjonelle næringsgrener, for høsting fra naturen både på land i havet, for friluftsliv, opplevelser og mange andre formål.

Mange vanlige arter er også det som kalles *nøkkelarter*.

En nøkkelart er en art som har en særlig stor betydning for økosystemet den lever i, sammenlignet med hvor tallrik eller dominerende den er. Det vil si at dersom nøkkelarten forsvinner, kan hele økosystemet endre seg dramatisk, eller til og med bryte sammen.

Eksempel på nøkkelarter:

Blåbærlyng, viktig matplante for insekter, fuglearter og hjortevilt.

Lodde: En viktig nøkkelart i Barentshavet – den fungerer som mellomledd i næringskjeden mellom plankton og rovdyr som torsk, sild og sjøfugl.

Bier og humler: Viktig pollinator – avgjørende for frøsetting i mange planter.

Koraller: Danner rev som er hjem for store mengder marine arter.

I områder hvor det ikke er registreringer kan det også være viktige forekomster av rødlistearter og naturtyper.

Et viktig prinsipp som bør inngå i all kommunal arealforvaltning:

- Ved alle arealplaner, reguleringsplaner, dispensasjonssøknader o.l., skal det tidlig i saksbehandlingsprosessen, der natur er foreslått nedbygget, fremlegges grundig kunnskap og informasjon om hva som finnes av naturverdier i dette området.
- Dersom kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok skal naturverdiene kartlegges i felt av kompetent biolog.
- Vanlig natur har stor egenverdi.

7. Arealnøytralitet

Arealnøytralitet betyr at utbygging ikke skal føre til netto tap av natur. Dersom natur bygges ned, må tilsvarende areal restaureres, vernes eller kompenseres slik at det samlede naturarealet opprettholdes.

Prinsipper:

- Nedbygging av natur og dyrket mark skal kompenseres fullt ut.
- Fortetting og gjenbruk av allerede utbygde arealer skal prioriteres.
- Uerstattelige og truede naturtyper skal ikke bygges ned.

Formålet er å stanse tap av naturmangfold og sikre bærekraftig samfunnsutvikling i tråd med nasjonale og internasjonale mål.

Det finnes foreløpig ikke et nasjonalt lovkrav om arealnøytralitet, men kommuner kan innføre dette i sine planer med hjemmel i plan- og bygningsloven. Mange kommuner har allerede vedtatt mål om null nettotap av natur.

8. Arealregnskap

Arealregnskap er en systematisk oversikt over faktisk og planlagt arealbruk. Det viser hvilke arealtyper som finnes, hvordan de brukes, og hvordan de endres over tid.

Formålet er å:

- hindre at mer areal enn nødvendig avsettes til utbygging
- sikre kunnskapsbasert og forutsigbar planlegging
- støtte målet om arealnøytralitet

Selv om arealregnskap ikke er et eksplisitt lovkrav, bygger det på krav i plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven og forskrift om konsekvensutredninger om at planer skal baseres på oppdatert kunnskap. Manglende dokumentasjon kan føre til innsigelser fra statlige myndigheter.

Møre og Romsdal fylkeskommune utarbeider årlig oversikt over arealregnskapet for hver enkelt kommune, Averøy inkludert.

9. Vern

Ulike kategorier av vern av natur:

Naturreservat

Har det strengeste vernet. Omfatter ofte sårbare, truede eller sjeldne naturtyper, og formålet er å bevare naturen mest mulig urørt. I Averøy er det 6 naturreservater.

Nasjonalpark

Store, sammenhengende naturområder med urørt eller lite påvirket preg. Skal sikre biologisk mangfold og gi muligheter for naturopplevelse

Landskapsvernområde

Vern for å bevare egenartede eller vakre natur- og kulturlandskap. Tradisjonell bruk og drift opprettholdes, men større inngrep tillates ikke.

Marint verneområde

Vern av sjøbunn, vannsøyle eller overflate for å ta vare på biologisk mangfold i havet.

Biotopvern

Vern rettet mot spesifikke arter, ofte knyttet til hekkeplasser, oppvekstområder eller rastekområder for fugler og dyr.

Frivillig skogvern

Frivillig vern av skog er en ordning der skogeiere på eget initiativ tilbyr skogarealer for vern mot full økonomisk erstatning. Hvis området har viktige naturverdier, blir det vernet som naturreservat. Ordningen er svært populær, og det er til nå på landsplan vernet over 1000 områder.

Vern av områder i kommuneplanenes arealdel

I kommuneplanens arealdel sikres vern og hensyn til natur, landbruk, friluftsliv og kulturmiljøer primært gjennom arealformål (som LNF-områder), hensynssoner og juridisk bindende bestemmelser. Dette gir kommunen et overordnet, rettslig grunnlag for å styre arealbruken og forby eller stille vilkår for tiltak. Hensynssoner brukes for å markere områder der det kreves spesielle hensyn eller restriksjoner for arealbruken.

10. Naturrestituering

Naturrestauring handler om aktive tiltak for å forbedre eller gjenopprette økosystemer som er blitt ødelagt eller forringet. Målet er å få naturen tilbake i en sunn og funksjonell tilstand, slik at den igjen kan binde karbon, rense vann og huse et mangfold av arter.

De mest aktuelle tiltakene er:

Fjerne fremmede arter

Gjelder fjerning og bekjemping av fremmede plantearter og dyrearter. Fjerning av sitkagran, buskfuru og andre fremmede treslag fra kystlyngheier samt jakt og fangst av mink inngår i dette.

Restaurere myr

Myr lagrer store mengder karbon i torva, den renser og filtrerer vann, kan bidra til å dempe flom og er levested for mange typer planter, insekter, dyr og fugler. Ødelagte myrområder ved f.eks grøfting restaureres for å gjenopprette slike funksjoner i myra. Det skjer ved å grave igjen grøfter og bygge demninger av torv for å holde et høyt grunnvannsnivå i myra.

Restaurere vassdrag - elver og innsjøer

Restaurering av elver, bekker og innsjøer vil bedre levevilkårene for organismer, fisk og andre arter. Det kan redusere skader fra ekstremnedbør, flom, overvann og tørke. Aktuelle tiltak er bl.a:

- gjenskape svinger i elveløp
- åpne bekker og elver som har vært lagt i rør
- sørge for at fisk og andre vannlevende dyr kan vandre fritt
- legge ut gytegrus, stein og døde trær som gir skjul og leveområder, der dette kan gi varig virkning
- fjerne terskler, dammer og fyllmasser der det er mulig
- gjenplante kantvegetasjon som beskytter vannet mot avrenning og som gir skygge

Restaurere seminaturlige naturtyper

Seminaturlige naturtyper er for eksempel slåttevær, slåttevær og kystlynghei. Disse naturtypene er formet av tradisjonell bruk over lang tid, og er avhengig av fortsatt slått, beite eller brenning. Aktuelle tiltak er slått eller beiting og eventuelt brenning samt fjerning av fremmede treslag.

Det er også store prosjekter av naturrestituering for skog, sanddynemark, kyst og hav (marin natur) samt fjellnatur.

Miljødirektoratet har det overordnede ansvaret for arbeidet med naturrestauring i Norge. Miljødirektoratet utarbeider strategiske planer for restaurering av økosystemer og bevilger penger til restaurering av natur. Direktoratet sørger for koordinering mellom ulike myndigheter og gir veiledning om effektive restaureringsmetoder.

11. Særtrekk ved naturmangfoldet i Averøy

Så langt en kjenner til har ikke Averøy arter, naturtyper, landskap eller geologi som ikke finnes i andre kommuner eller andre deler av landet. Likevel har Averøy en del særtrekk og naturmangfoldet i Averøy er særdeles variert.

Ytterst ligger havet i nordvest som møtes av skjær, grunner og holmer. Her ligger bl.a. Orskjæra og Tromskjera-Mannskjera naturreservat med store forekomster av sjøfugl. I dette sjøområdet er det store forekomster av naturtypene tareskog og skjellsand. Her finnes det også korallrev.

Når en kommer på land på nordvestsiden av Averøya er sjøfuglbestandene redusert, angivelig pga. flere forhold, men mink og mindre fisk i havet må ta sin del av skylden.

I ytre deler av Averøy, i hovedsak fra Tøvik til Øksenvågen er det registrert ca. 18 400 dekar kystlynghei som er ca. 10,5 % av Averøy sitt landareal. Dette er en utvalgt naturtype iht. Naturmangfoldloven med egne saksbehandlingsregler dersom det skal gjøres utbygginger eller inngrep.

I ytre deler av Averøy ble det på 1980-tallet plantet ca. 4000 dekar med leplantinger. Dette var områder som i dag ville blitt benevnt som kystlynghei. Treslagene som ble plantet var sitkagran, bergfuru og lerk, alle utenlandske treslag. Videre sørover er det i ytre deler noe jordbruksarealer innimellom myrområder. Her hekker det en god del grågås.

Når en beveger seg sørover videre inn på øya kommer en inn til rike jordbruksområder på Folland, Hoset, Hoel og Bådalen som grenser inn til fjellområder lengre sør. I ytre deler av øya og innover i disse områdene er det fire rovfuglarter som har sitt tilhold; havørn, hønsehauk, vandrefalk og hubro, samt en rekke andre faglearter.

På sørsiden av fjellområdene ligger frodige og lune landbruksområder ned mot sjøen til Kornstadfjorden. Her har skogen høy bonitet, og det er mye plantet granskog. Det er også en god del edellauvskog samt annen lauvskog med rik biologisk verdi. Her ligger et naturreservat med kristorn.

Av hjorteviltartene har Averøy en middels stor bestand av hjort, en relativ høy bestand av rådyr og en liten bestand av elg. Det er viktig at disse artene forvaltes slik at en ivaretar det genetiske mangfoldet, bl.a. ved et naturlig kjønnsforhold og riktig alderssammensetning. Rødrev, grevling og oter er andre vanlige arter. Det finnes skogsfugl, mår og ekorn i skogområdene samt noen ryper i fjellområdene.

Etter at det ble skutt ei gaupe i 2015, har det på tross av flere meldinger om synsobservasjoner ikke lyktes i å dokumentere tilstedeværelse av gaupe med gaupespor eller gaupedrept hjortevilt.

I Averøy er det fire vassdrag med anadrom laksefisk, Bådaleelva/Holselva med både laks og sjørret samt Strømselva, Aae-elva og Utheimselva med sjørret. Flere av disse elvene er preget av tidligere kanalisering og går gjennom jordbrukslandskap med utfordringer med næringsutslipp. Det er kun åpnet for fiske i Bådalselva/Holselva.

Elvemusling finnes i flere av disse elvene, totalt er det 18 registreringer av elvemusling i Naturbase.

Det er flere vann og vassdrag som har et rikt fugle- og dyreliv. Spesielt kan nevnes Hosetvatnet og Helsetvatnet som ligger inntil jordbruksarealer med et godt næringstilsig med de utfordringene dette medfører.

Averøya er omgitt av sjø på alle kanter. På østsiden av Averøya går Bremsnesfjorden innover til fjordsystemene videre sørover. Her er det mange forekomster av sjøtre, en korall som er nært truet på Rødlista.

Averøy har to innfallsporter, Atlanterhavstunnelen i nordøst fra Kristiansund og Antlanterhavsveien i vest fra Hustadvika kommune. Landskapet her, som også er en del av naturmangfoldet, er særpreget.

Når en kommer fra Kristiansund og ut gjennom Atlanterhavstunnelen åpner kystlandskapet seg med en innramming av kystlynghei, holmer og skjær og med Hestskjæret fyr ute i havet. Bortsett fra selve veien og rasteplassen er dette relativt urørt natur helt til en nærmer seg Bremsnes.

Atlanterhavsveien er bygget på holmer og skjær helt ute i havgapet, og er årlig besøkt av svært mange turister. Også her er det, bortsett fra selve veien, det mer eller mindre urørte landskapet som er hovedattraksjonen.

Begge innfallsportene til Averøy har et særegent landskap som er verdifullt i seg selv, og vel verd å ta vare på.

12. Muligheter for å ta vare på og forbedre naturmangfoldet i Averøy

Dette kapittelet inneholder en vurdering av hvordan vi best kan ta vare på naturmangfoldet i Averøy, og hvordan vi kan forbedre det.

Kommunal arealforvaltning

Kommunens arealforvaltning har svært stor betydning for naturmangfoldet, fordi kommunen i praksis bestemmer hvordan arealer brukes, bevares eller bygges ned. Kommunens arealforvaltning er en av de viktigste faktorene som påvirker naturmangfoldet lokalt.

Utredningsplikt overfor naturmangfold

Kommunen har et lovpålagt krav der det i alle saker som berører natur og naturmangfold skal vises hvordan det er tatt hensyn til naturmangfoldet, og det skal fremgå i beslutningen hvilke vurderinger som er gjort ut fra prinsippene i Naturmangfoldlovens §§ 8–12.

I henhold til Forvaltningslovens § 17 og § 37 har kommunen en utredningsplikt.

Kommunen har plikt til å sørge for at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. I saker som berører natur og naturmangfold innebærer det bl.a. at kommunen må innhente nødvendige biologiske data, vurdere effekter på arter, naturtyper og økosystemer samt bruke ekstern fagkyndighet dersom det trengs.

Det er kommunens egen oppgave og ansvar å sørge for at saken oppfyller alle krav til saksbehandling som er satt i bl.a. Naturmangfoldloven og Forvaltningsloven. Dette ansvaret skal ikke overlates til evt. høringsinstanser.

Det er viktig at det etableres gode rutiner slik at det i alle saker som berører natur og naturmangfold blir gjennomført en grundig saksbehandling med grunnlag i tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet og som oppfyller alle lovkrav.

Det er derfor laget en «Sjekkliste for hensyn til naturmangfold ved arealplaner, reguleringsplaner, byggesak og turstier» som ligger i vedlegg 1.

Vekting av naturmangfold mot utbyggingsinteresser

Når en sak er tilstrekkelig opplyst om bl.a. naturmangfold, og alle betingelser som er satt i lover og forskrifter er oppfylt, skal det fattes en beslutning og et vedtak i saken.

En er da innenfor det som kalles «kommunens frie skjønn». Det blir da opp til administrasjonen og politikerne å vekte de ulike sidene i saken, - Hvor stor vekt det skal legges på natur- og miljøhensyn og hvor stor vekt skal det legges på utbyggingsinteressene.

De fire punktene om natur og naturmangfold i arealstrategien i kommuneplanens samfunnsdel tilsier at naturinteressene skal vektlegges tyngre enn det som har vært praksis frem til nå:

- *Arealregnskap og kartlegging av naturmangfold skal bidra til å ta vare på natur og miljø i større grad enn tidligere.*
- *Følge opp internasjonale forpliktelser om 30% vern og 30% restituering.*
- *Forvalte frilufts- og rekreasjonsområder på en bærekraftig måte, slik at de støtter både naturvern og folkehelse.*
- *Sikre naturmangfold gjennom kommuneplanens arealdel, til lands og til vanns, med hensynssoner med tydelige bestemmelser og retningslinjer.*

I handlingsplanen er det på dette grunnlaget frem fem tiltak innen kommunal arealforvaltning.

Jordbruk

På Averøya er det i underkant av 20 000 dekar jordbruksareal. Jordbruket spiller en nøkkelrolle for naturmangfoldet i kulturlandskapet.

Over 1000 arter knyttet til jordbrukslandskapet i Norge står på rødlista, og er sårbare for intensivering, monokulturer, drenering av myr, bruk av sprøytemidler og fjerning av kantsoner og småbiotoper.

Bærekraftige driftsformer, variert vekstskifte, brede kantsoner (særlig langs vassdrag), fangdammer og økologisk drift er sentrale positive tiltak. Artsrike naturtyper som slåtteeenger og beitemarker er avhengige av aktiv drift og skjøtsel.

I forbindelse med produksjonstilskudd er det en del lovbestemte krav til hensyn til miljø og naturmangfold. Ut over dette er det en god del tiltak hver enkelt gårdbruker kan gjøre for å ivareta naturmangfoldet. Det er flere tilskuddsordninger for å ivareta naturmangfold i landbruket.

I vedlegg 2 er det en beskrivelse av hvilke muligheter som finnes i jordbruket for økt naturmangfold, herunder aktuelle tiltak og tilskuddsordninger.

Skogbruk

På Averøya er det ca. 38 000 dekar produktiv skog med en tilvekst på ca. 19 500 m³ i året. Skogbruket må balansere tømmerproduksjonen med hensyn til naturmangfold, ved å sikre livsløpstrær, død ved, nøkkelbiotoper, kantsoner og viktige livsmiljøer.

Skogloven og Forskrift om bærekraftig skogbruk setter krav til hensyn overfor miljø og naturmangfold. Dette blir fulgt opp gjennom kommunens kontroller i forbindelse med tilskudd og resultatkartlegginger samt ved søknader om bygging av landbruksveier.

PEFC-sertifisering (Norsk PEFC Skogstandard) er skognæringens eget sertifiseringssystem som kommer som tillegg til lovens minimumskrav. Her stilles det konkrete krav til miljøhensyn, kartlegging av nøkkelbiotoper og ivaretagelse av biologisk viktige områder.

Ut over dette er det en god del hver enkelt skogeier kan gjøre for å ivareta naturmangfoldet, det er også en tilskuddsordning for å ivareta naturmangfoldet.

I vedlegg 3 er det en beskrivelse av hvilke muligheter som finnes i skogbruket for økt naturmangfold, herunder aktuelle tiltak og tilskuddsordninger.

Forurensning

All forurensning er negativt for naturmangfoldet. Utslipp av næringsstoffer fra jordbruk og avløp til vassdrag er et særlig problem. Kommunen har etablert rådgiverstilling for avløp. I tillegg arbeides det med oppgradering av kommunale avløpsanlegg.

Gratis levering til miljøstasjoner har redusert dumping og brenning av avfall, men utfordringer gjenstår.

Landbruket reguleres gjennom krav til bl.a. gjødselspredning, gjødselplaner og kantsoner.

Kommunen kan gi pålegg etter forurensningsloven, blant annet om fjerning av avfall og bilvrak.

Elvemuslingforekomster gjør at tiltak nær slike vassdrag må få særskilte krav til å unngå tilslamming ved f.eks. å anlegge fangdammer.

I handlingsplanen er det på dette grunnlaget fem tiltak innen temaet forurensning.

Fremmede arter

Fremmede arter kan fortrenge stedegne arter, endre økosystemer og spre sykdommer. Problemarter nasjonalt inkluderer bl.a. pukcellaks, stillehavsøsters, mink og brunskogsnegl.

Blant planter peker tromsøpalme, kjempebjørnekjeks, parkslirekne, rynkerose og kjempespringfrø seg ut som de mest problematiske.

Bekjempelse krever forebygging, samt både tidlig og langvarig innsats. Det kan finnes noe begrenset statlig støtte, men ingen kommunale midler er avsatt spesielt til dette.

Grunneiere (inkludert kommunen) har ansvar for å begrense spredning fra egen eiendom.

Mink er en fremmed art med svært høy økologisk risiko (SE) som særlig truer sjøfugl og andre arter knyttet til vann og vassdrag. SNO (Statens naturoppsyn) opplyser at øyer mer enn ca. 2 km fra fastlandet kan holdes minkfrie (Smøla). Averøy ligger nærmere fastlandet enn dette og har fastlandsforbindelse, slik at utryddelse ikke er realistisk, men reduksjon er mulig. Effektiv bekjempelse kan bestå av kombinert bruk av jakt og feller, organisering av store sammenhengende jaktområder, stimulering til å etablere jaktlag, informasjon, tilskudd til feller og eventuelt skuddpremie.

Brunskogsnegl har svært høy risiko (SE), er tallrik i nærheten av bebygde områder og påvirker både hagebruk, jordbruk og ville arter. Den sprer seg raskt gjennom plantemateriale, jord og transport. Bekjempelse krever tiltak på mange eiendommer over tid. Det finnes faglige veiledere og råd fra NIBIO og miljøorganisasjoner.

En risikofaktor er spredning av fremmede arter ved graving og massetransport ved at jordmasser som inneholder fremmede plantearter blir flyttet til nye steder. Informasjon og sjekkliste til entreprenører om dette kan være nyttig.

I vedlegg 4 er det en beskrivelse av metoder for bekjemping av fremmede plantearter.

I vedlegg 5 er det informasjon for entreprenører for å hindre spredning av fremmede plantearter.

I vedlegg 6 er det en sjekkliste for entreprenører for å hindre spredning av fremmede plantearter.

Ferdsl og friluftsliv

I arealstrategien i kommuneplanens samfunnsdel står følgende:

«Forvalte frilufts- og rekreasjonsområder på en bærekraftig måte, slik at de støtter både naturvern og folkehelse.»

Friluftsliv er et svært viktig bidrag til folkehelsen som gir mosjon og naturopplevelser, samt bedre fysisk, psykisk og sosial helse i befolkningen. Risiko for livsstilssykdommer reduseres, stress senkes, og humør, konsentrasjon og livskvalitet bedres. Det er også viktig å gjøre oppvoksende generasjoner vant til, og å få glede i å være ute i naturen.

Samtidig som friluftslivet er et svært viktig bidrag til folkehelsen, medfører tilretteleggingen av fysiske inngrep slik som veier, steintrapper, parkeringsplasser, gapahuker, dagsturhytter m.m. påvirkning på natur og naturmangfold.

Ofte mangler en helhetlig planlegging og vurderinger etter naturmangfoldloven ved etablering og markedsføring av turstier og slike fysiske tilretteleggingstiltak (Stikk UT!, Morotur m.m.).

- Den fysiske tilretteleggingen påvirker naturarealet som blir omgjort til veier, gapahuker o.l.

- En betydelig større konsekvens enn selve arealet som blir fysisk omgjort, er påvirkningen den økte ferdselen har på omgivelsene.

Når det lages og skiltes turveier, Stikk-UT!-turer, Moroturer o.l. medfører det at det kanaliseres en betydelig økt ferdsel inn i et naturområde. For dyre- og fuglelivet i dette området blir det mange og uforutsigbare forstyrrelser, ofte et betydelig antall ganger pr dag. Avhengig av mengden forstyrrelser kan det medføre endret atferd, energibruk på vakthold og avbrutt hekking/ynghing. Konsekvensen kan bli at dyre- og fuglearter trekker seg ut av sine hjemmeområder på grunn av disse forstyrrelsene.

Der mye folk samles er det alltid noen få som ikke følger lover og regler. Brudd på båndtvangsbestemmelsene med løse hunder gir årlig mange dyretragedier for blant annet fugleunger og rådyr-/hjortekalver. Stor ferdsel kan føre til forsøpling og behov for «nødløsninger» der det ikke finnes toalettløsninger.

Mulighetene og fordelene som åpner seg med å legge til rette for turstier som kanaliserer ferdsel er at en tildels kan styre ferdselen inn i områder som har en høy tålegrense for ferdsel, samtidig som en leder ferdselen utenfor områder som er sårbare og som må skjermes.

-Dette forutsetter at det er lagd en helhetlig plan for et større område der det ut ifra vurderinger av naturmangfold avsettes områder som skal skjermes, og angis områder som er mindre sårbare der det kan legges turstier/veier.

I all samfunnsplanlegging er det viktig å vurdere og balansere de ulike hensynene mot hverandre for å finne best mulige løsninger. Det gjelder også friluftsliv og tiltak i forbindelse med friluftslivet, der bl.a. hensynene mellom folkehelse og naturmangfold må avveies.

Dette kan gjøres ved at turstiene legges inn i natur uten store konflikter med naturmangfold, og unngå at det legges turstier og kanaliseres økt ferdsel inn i sårbare områder.

En kommune må holde seg innenfor regelverket om kommunens myndighetsområde. En kommune kan f.eks. ikke uten videre nekte at det merkes en tursti.

Kommunen har derimot myndighet når det skal utgis offentlig tilgjengelige kart over turløyper, Stikk-UT! mm. der kommunen eller Nordmøre og Romsdal friluftsråd er aktør.

I slike saker foreslås det at *før* turstier kan anlegges, og *før* tiltak som vil kanalisere ferdsel i natur eller andre naturinngrep i forbindelse med friluftsliv kan realiseres, skal det gjøres en konkret vurdering overfor belastningen tiltaket vil få på naturmangfoldet.

Formålet med dette er å unngå at det legges turstier som kanalisere stor ferdsel inn i sårbare områder, f.eks. til hekkelokaliteter for hubro.

Denne vurderingen skal gjøres av kommunen, bl.a. ved å bruke sensitive artsdata for rovfugl.

Morotur er en database der hvem som helst kan legge inn turforslag, men der fylkeskommunen har eierskapet. Det er viktig at også disse turløypene vurderes overfor naturmangfold og sensitive artsdata. Møre og Romsdal fylkeskommune oppfordres derfor til å oversende forslagene til turløyper på Averøya til kommunen for naturmangfoldsvurdering før de publiseres.

I skogbruket er det krav til at hekkel plasser for rovfugler skal ha et hensynsområde der det ikke skal gjennomføres hogst samt en buffersone uten skogbruksforstyrrelse i hekketiden. (Beskrevet i vedlegg 2). For hver enkelt art er det angitt størrelse for både hensynsområde og buffersone.

Kanalisering av turgåere av større omfang (f.eks. Stikk-UT!) inn i et område kan skape en annerledes og mer konstant forstyrrelse enn det en skogsdrift vanligvis gjør. Turgåing av større omfang kan forårsake forstyrrelser hver dag, ofte flere ganger pr dag over flere måneder. En skogsdrift pågår kun en kort periode vanligvis med flere 10-års mellomrom, men vil også påvirke naturmangfoldet i forbindelse med hogsten, spesielt ved flatehogst.

Det er naturlig å bruke de samme hensyns- og buffersonene for turstier som er av større omfang som de som brukes for skogbruk.

Ut ifra disse vurderingene avgjør kommunen om turstien eller tiltaket kan iverksettes, om traseen/tiltaket må endres, eller om traseen/tiltaket ikke skal etableres.

Kommunen som bygningsmyndighet har også en rolle ved søknadspliktige tiltak i forbindelse med friluftsliv samt ved tilskudd til lag og foreninger. Her skal det også gjøres vurderinger av tiltakets påvirkning av naturmangfoldet iht. Naturmangfoldloven.

Det brukes samme sjekkliste for turstier og tiltak for friluftsliv som ved arealplanlegging og byggesak. (Vedlegg 1).

I handlingsplanen er det på dette grunnlaget tre tiltak for ferdsel og friluftsliv.

Vern

I Averøy er det seks naturreservater. Statsforvalteren har ikke nærliggende planer om flere naturreservater eller verneområder på Averøya.

Frivillig skogvern

Det finnes muligheter i denne ordningen for at skogeiere kan få vernet skogområder til naturreservat.

Hensynssoner i kommuneplanens arealdel

Arbeidet med en ny arealdel av kommuneplanen skal påbegynnes i 2028. Her ligger det store muligheter til å skjerme områder hvor det ikke ønskes utbygging eller omdisponering.

Naturrestituering

I Averøy ble det på 1980-tallet plantet ca. 4000 dekar leplantinger med utenlandske treslag, stort sett på tidligere kystlynghei. Kommunen inngikk 20-årige tinglyste avtaler med hver grunneier, ca. 100 i tallet, der grunneieren forpliktet seg til å ikke kunne hogge disse. Selv etter at disse 20 årene hadde gått kunne ikke grunneierne hogge eller utføre tiltak uten kommunens tillatelse. Kommunestyret vedtok i 2023 å slette disse tinglyste rettighetene slik at grunneierne nå står fritt til å hogge eller gjøre andre tiltak med leplantingen på sin eiendom.

Et tiltak innen naturrestaurering er å hogge og fjerne disse leplantingene. Arbeidet med dette vil være omfattende og ressurskrevende. Det finnes tilskuddsordninger som et slikt tiltak omfatter, både gjennom Miljødirektoratet og Statsforvalteren.

Samtidig må en vurdere de positive virkningene leplantingene har. Opprinnelig ble de plantet for å oppnå le. Hvis leplantingene fjernes vil denne effekten forsvinne. Leplantingene gir skjul og le til dyre- og fuglelivet. I områder med mye ferdsel vil leplantingene kunne redusere innsynet og fluktbehovet for dyr og fugler.

I flere vassdrag har det tidligere vært kanalisering ved å rette ut elveløpene med formål om mer tilgjengelig areal til nydyrking. Dette har medført reduserte kvaliteter for naturmangfoldet, overfor vannlevende organismer og fisk i særdeleshet.

En restaurering av elveløpene tilbake til opprinnelsen kunne vært et hensiktsmessig tiltak for økt naturmangfold, men vil mange steder være urealistisk å utføre.

13. Handlingsplan

13.1 Kommunal arealforvaltning

Gjelder i alle saker vedr. kommuneplanens arealdel, reguleringsplaner samt byggetillatelser og dispensasjoner der natur eller naturmangfold berøres.

1. I alle saker der naturmangfold berøres skal saksbehandlingen oppfylle alle krav som er satt i lovverket med forskrifter og veiledere, bl.a. naturmangfoldloven og forvaltningsloven.
Det er alltid kommunens egen oppgave og ansvar å sørge for at saken oppfyller alle krav til saksbehandling overfor naturmangfold. Dette ansvaret skal ikke overlates til evt. høringsinstanser.
2. I alle saker som berører naturmangfold skal det tidlig i saksbehandlingsprosessen, *før* det skal vurderes om natur skal bygges ned, fremskaffes grundig kunnskap og informasjon om hvilken natur dette er og hva som finnes av naturverdier der.
Dersom kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok skal naturverdiene kartlegges i felt av kompetent biolog.
Egenverdien av vanlig natur skal hensyntas.
3. Prinsippene i arealnøytralitet skal vektlegges, spesielt prinsippet «Før det bygges ut nye områder, skal gjenbruk og fortetting av allerede utbygde eller forringede arealer alltid vurderes først.»
4. De fire punktene om naturmangfold i arealstrategien i kommuneplanens samfunnsdel tilsier at natur og miljø skal vektlegges i større grad enn tidligere. Når saker skal avgjøres der naturinteresser skal avveis mot utbyggingsinteresser skal naturinteressene derfor veie tungt.
5. I kommuneplanens arealdel skal vern og hensyn til natur sikres gjennom arealformål (som LNF-områder), hensynssoner og juridisk bindende bestemmelser. Dette gir kommunen et overordnet, rettslig grunnlag for å styre arealbruken og forby eller stille vilkår for tiltak. Hensynssoner brukes for å markere områder der det kreves spesielle hensyn eller restriksjoner for arealbruken.

13.2 Forurensning

1. Opprettholde stillingen som rådgiver avløp og miljø for å redusere ulovlige avløp og direkteutslipp av kloakk. Spesielt fokus på utslipp til ferskvann.
2. Kommunens landbruksforvaltning skal prioritere oppgaver som kan redusere og hindre avrenning av næringsstoffer til vann og vassdrag, samt å følge opp regelverket for kantsoner.
3. Sørge for at alle kommunale avløpsanlegg blir oppgradert til å overholde krav i regelverket, ved tilstrekkelig økonomiske midler, prosjekteringskapasitet og gjennomføringsevne.
4. Fortsette å følge opp saker om fjerning av avfall.
5. Kommunen skal i all saksbehandling som angår tiltak nært vassdrag der det finnes elvemusling å ta spesielle hensyn til dette og sette betingelser i evt. tillatelser for å unngå forurensning og tilslamming.

13.3 Fremmede arter

1. Vurdere skuddpremieordning og andre tiltak for å redusere minkbestanden.

13.4 Ferdsel

1. Før turstier og andre tiltak som vil kanalisere ferdsel i natur skal publiseres på offentlig tilgjengelige kart der Averøy kommune eller Nordmøre og Romsdal friluftsråd er part i saken, - skal det utføres en konkret vurdering overfor belastning av naturmangfoldet. Denne vurderingen skal gjøres av kommunen, bl.a. ved å bruke sensitive artsdata. Ut i fra denne vurderingen avgjør kommunen om turstien eller tiltaket kan iverksettes, om traseen må endres, eller om den skal nektes å etableres.
2. Kommunen skal ved søknadspliktige tiltak i forbindelse med friluftsliv, samt ved søknader om tilskudd til friluftsliv fra lag og foreninger der naturmangfold berøres, gjøre vurderinger iht. Naturmangfoldlovens §§8-12 og vektlegge at naturmangfoldet blir tatt vare på.
3. Møre og Romsdal fylkeskommune oppfordres til å oversende forslagene til turløyper i Morotur og tilsvarende på Averøya til kommunen for naturmangfoldvurdering før de publiseres.

DEL 2. VEDLEGG

INNHold

Vedlegg 1. Sjekkliste naturmangfold og arealplanlegging	25
Vedlegg 2. Muligheter i jordbruket for økt naturmangfold	26
Vedlegg 3. Muligheter i skogbruket for økt naturmangfold	30
Vedlegg 4. Metoder for bekjemping av fremmede plantearter.	39
Vedlegg 5. Informasjon for entreprenører for å hindre spredning av fremmede plantearter	47
Vedlegg 6 Sjekkliste for entreprenører: Hindre spredning av fremmede plantearter	49
Vedlegg 7. Lovverk.....	50
Vedlegg 8. Hvor finnes informasjon om naturmangfold - kart	56
Vedlegg 9. Oppfølging av tiltaksplan	59
Vedlegg 10. Ordliste og definisjoner	60

Vedlegg 1. Sjekkliste naturmangfold og arealplanlegging

SJEKKLISTE FOR HENSYN TIL NATURMANGFOLD VED AREALPLANER, REGULERINGSPLANER, BYGGESAK OG TURSTIER					
Tiltak/journalnr.					
Tema	Kontrollspørsmål	Ja	Nei	Ikke relevant	Merknad
1. Innledende avklaringer	Kan planen/tiltaket berøre natur og naturmangfold (arter, naturtyper, økosystemer)? <i>Dersom svaret på spørsmålet er ja, skal denne sjekklisten følges og besvares.</i> <i>Dersom svaret på spørsmålet er nei, er denne sjekklisten uaktuell.</i>	☐	☐	☐	
2. Naturtyper	Er det undersøkt om planen berører utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven kap. IV og forskrift? Er særskilte saksbehandlingsregler for utvalgte naturtyper fulgt (jf. veileder/Håndbok 31-2011)? Ved utvalgte naturtyper når vedtak er fattet, er rutiner for registrering i Miljøvedtaksregisteret og krav om kunngjøring av tillatelser ivarettatt? Er det undersøkt om planen berører verdsatte naturtyper? Er det undersøkt om planen berører naturtyper på land og iferskvann, marine naturtyper, elvedelta, naturskog, inngrepstomme naturområder og myr? Er funnene av naturtypene kartlagt og vist i planmaterialet? Er konsekvensene for disse naturtypene konkret vurdert? Er det foreslått konkrete avbøtende tiltak/restriksjoner (bufferzoner, tidsbegrensninger, bevaringszoner mv.) for å ivareta naturtypene?	☐	☐	☐	
3. Arter	Er det undersøkt om det finnes <u>arter av nasjonal forvaltningsinteresse</u> , herunder truede arter (CR, EN, VU i Norsk Rødliste for arter), prioriterte arter etter NML, fredete arter, verdsatte arter, spesielle økologiske former, andre spesielt hensynskrevende arter, NT i Norsk Rødliste for arter, fremmede arter og ansvarsarter? Er det undersøkt om sensitive arter i Sensitivt artkart blir berørt, og er informasjon om lokaliteter håndtert på en måte som ivaretar behovet for skjerming? Er det undersøkt hvilke arter som er registrert i Artskart fra Artsdatabanken? Er funnene av artene kartlagt og vist i planmaterialet? Er konsekvenser for disse artene (bestander, leveområder, funksjonsområder) konkret vurdert? Er det foreslått konkrete avbøtende tiltak/restriksjoner (bufferzoner, tidsbegrensninger, bevaringszoner mv.) for å ivareta artene?	☐	☐	☐	
4. «Vanlig natur» uten registreringer	Er egenverdien av «vanlig natur» vurdert? Er påvirkningen av tiltaket på verdien av høstbart vilt, samt evt. verdiforringelsen av denne påvirkningen	☐	☐	☐	
5. Vann, kantsoner og forurensning	Er påvirkning på sjø, vassdrag og grunnvann vurdert, inkludert krav til kantsoner etter vannressursloven § 11? Er nødvendig bredde og kvalitet på vegetasjonsbelter langs vassdrag vurdert og sikret gjennom bestemmelser/hensynssoner? Er forhold etter forurensningsloven og forurensningsforskriften avklart (utslipp, avrenning, støy, fyllmasser mv.)? Er det foreslått konkrete avbøtende tiltak/restriksjoner (bufferzoner, tidsbegrensninger, bevaringszoner mv.) for å ivareta artene?	☐	☐	☐	
6. Utredningsplikt og kunnskapsgrunnlag	Er utredningsplikten etter forvaltningsloven §§ 17 og 37 ivarettatt (saken så godt opplyst som mulig)? Er nødvendige biologiske data innhentet (arter, naturtyper, økosystemtilstand, rødlistearter mv.)? Er effekter på arter, naturtyper og økosystemer, inkludert kumulative virkninger, vurdert? Er det brukt tilstrekkelig fagkyndighet der det trengs? Er omfanget av kartlegging og utredning tilpasset sakens karakter og omfang/verdien av berørt natur?	☐	☐	☐	
7. Naturmangfoldloven §§ 7-12	Går det tydelig fram hvordan naturmangfoldloven §§ 8-12 er vurdert, jf. § 7? Er kunnskapsgrunnlaget (§ 8) tilstrekkelig, beskrevet og håndtert? Er det vurdert om føre-var-prinsippet i § 9 kommer til anvendelse? Er samlet belastning på naturmangfold vurdert (§ 10), ikke bare enkelttiltak? Er miljøkostnader og miljøforsvarlige løsninger (§§ 11-12) vurdert der det er relevant?	☐	☐	☐	
8. Samlet vurdering	Er det vurdert og dokumentert om tiltaket kan tillates etter naturmangfoldlovens prinsipper og om det skal settes vilkår?	☐	☐	☐	
9. Begrunnelse og vedtak	Viser saksframstilling og vedtak hvilke fakta om naturmangfold, arealbruk og berørte arter/naturtyper som er lagt til grunn? Fremgår det hvilke regler som er brukt (naturmangfoldloven, forvaltningsloven, relevante forskrifter mv.)? Er det tydelig hvilke vurderinger som er gjort, og hvordan disse har påvirket valg av løsninger, avbøtende og eventuelle kompensasjons-/restaureringstiltak? Er risiko for saksbehandlingsfeil, særlig knyttet til naturmangfoldloven § 7, vurdert?	☐	☐	☐	
SJEKKLISTE FOR AREALNØYTRALITET VED AREALPLANER, REGULERINGSPLANER OG BYGGESAK					
<u>Når det blir vedtatt/aktuelt.</u>					
10. Arealnøytralitet	Er det vurdert om planen kan gjennomføres arealnøytralt eller med minst mulig netto nedbygging (unngå-reducere-restaurere/kompensere)? Er det vurdert om formålet kan løses gjennom fortetting eller gjenbruk av allerede utbygde arealer før nye naturarealer tas i bruk? Er det kartlagt og synliggjort hvilke naturtyper/arealkategorier som bygges ned, og muligheter for restaurering/oppradering i samme plan? Er eventuelle kompensasjons-/restaureringstiltak konkretisert (sted, type tiltak, tidsplan)? Er det tatt inn bestemmelser eller hensynssoner som bidrar til å sikre arealnøytralitet over tid?	☐	☐	☐	

Vedlegg 2. Muligheter i jordbruket for økt naturmangfold

I jordbruket er det en rekke lover og forskrifter som har til formål å hensynta naturmangfoldet. Ved å holde seg innenfor dette lovverket vil jordbrukerne oppfylle lovverkets minstekrav til hensyn overfor naturmangfoldet.

For å øke ivaretagelsen av biologisk mangfold i jordbruket kan det gjennomføres tiltak ut over det som er lovpålagt. Det er flere tilskuddsordninger for tiltak med positive effekter på naturmangfoldet.

Aktuelle tiltak

1. Bevaring og etablering av kantsoner

Etablering og skjøtsel av bredere kantsoner langs åkerkanter, bekker og grøfter gir viktige leveområder for pollinatorer (insekter), fugler og smådyr. Kantvegetasjon reduserer erosjon, binder næringsstoffer og fungerer som korridorer.

Tips og råd:

Utvid bredden og sammensetningen av vegetasjon i kantsonene, og skap en variasjon med høyere vegetasjon desto lengre en kommer inn i kantsonen. Ikke hogg store og gamle lauvtrær i tilknytning til kantsonene. Kantsoner og vegetasjonsbelter langs elver, utmarksbeiter, jordbruksarealer og i overgangssoner gir trygghet og matkilder og reduserer forurensning.

NVE har gitt ut veilederen «Skjøtsel av kantvegetasjon langs vassdrag». Her er det mye informasjon og gode råd om temaene kantvegetasjonens viktige funksjoner, lovlig og ulovlig skjøtsel, skjøtselsråd (for bl.a. jordbruk), ny- og re-etablering av kantsoner og tilskuddsordninger. <https://veiledere.nve.no/skjotsel-av-kantvegetasjon-langs-vassdrag/>

2. Fangdammer

Etablering av dammer kan øke artsmangfoldet av fugl, amfibier og insekter. Fangdammer kan lages ut ifra dreneringssystemet fra jordbruksarealer. Dammene fanger opp næringsstoffer og får en stor biologisk variasjon av arter. Kombinert med en bred og variert kantvegetasjon gir det enda bedre effekt.

3. Variert vekstskifte

Bruk av ulike kulturplanter, fangvekster og flerårige vekster styrker jordstrukturen og øker forekomsten av jordorganismer. Variasjon i plantearter reduserer plantehelseproblemer og behovet for kjemiske plantevernmidler.

4. Skånsom jordarbeiding og økt organisk materiale

Redusert jordbearbeiding, direktesåing og økt tilførsel av organisk materiale (kompost, husdyrgjødsel, fangvekster) gir bedre forhold for meitemark, mikroorganismer og andre jordlevende arter. Dette bidrar til økt karbonbinding og mer robust jordhelse.

5. Tiltak for pollinatorer

Driftstilpasninger som utsatt slått, blomsterstriper og begrenset bruk av insektmidler fremmer bestander av bier, humler og sommerfugler. Dette er avgjørende for både kulturplanter og vill flora. Unngå sprøyting når plantene blomstrer for å beskytte insekter. Ta spesielt hensyn slik at det ikke kommer sprøytemidler på kantsoner og i grøfter, bekker og vann.

6. Skjøtsel av naturbeiter og slåtteenger

Ekstensiv beiting og tradisjonell slått opprettholder noen av de mest artsrike naturtypene i Norge. Riktig skjøtsel forhindrer gjengroing og sikrer leveområder for en rekke rødlistede arter.

7. Bevaring av trær, åkerholmer og levende hekker

Spredte trær, tregrupper, gamle løvtrær og hekker fungerer som viktige habitater for fugler, flaggermus, insekter og smådyr. De bidrar også til et mer variert landskapsbilde og bedre mikroklima på jordene.

8. Unngå avrenning av gjødsel og næringsstoffer

Sørge for at gjødsel, både husdyrgjødsel og handelsgjødsel, ikke kommer ut i kantsoner og grøfter, bekker og vann.

9. Hensyn til vilt

Om mulig, oppretthold områder der yngling av vilt kan foregå uten forstyrrelser og unødig ferdsel.

Tilskuddsordninger for økt naturmangfold i jordbruket

Det finnes en rekke statlige og regionale støtteordninger som kan bidra til å finansiere tiltak som styrker naturmangfoldet i jordbruket. De viktigste forvaltes gjennom Regionalt miljøprogram (RMP) og Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL), men også andre ordninger kan være aktuelle.

1. Regionalt miljøprogram (RMP)

RMP forvaltes av Statsforvalteren og gir tilskudd til flere tiltak som direkte eller indirekte styrker naturmangfoldet, blant annet:

Relevante RMP-tiltak:

- Kantsoner langs vassdrag og åker
- Skjøtsel av slåttemark og naturbeitemark

- Tilrettelegging for hekke- og beiteområder for fugler
- Bevaring og skjøtsel av kystlynghei
- Drift av arealer med verdifulle kulturlandskap
- Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel (indirekte effekt via redusert avrenning)
- Vedlikehold av fangdammer

Hvilke tiltak som er tilgjengelige varierer noe mellom fylker.

<https://info.altinn.no/skjemaoversikt/landbruksdirektoratet/soknad-om-regionalt-miljotilskudd/>

2. SMIL-ordningen (Spesielle miljøtiltak i jordbruket)

SMIL forvaltes av kommunen og gir tilskudd til tiltak knyttet til naturmangfold, kulturmiljø og reduksjon av forurensning.

Aktuelle prosjekter for naturmangfold:

- Restaurering av slåttemark / naturbeitemark
- Etablering av dammer og våtmarker
- Åpning av bekk/elveløp
- Bevaring av åkerholmer, steingjerder, treklynger og andre småbiotoper
- Fjerning av fremmede skadelige arter
- Gammel kulturmarkspleie

SMIL kan dekke både investeringer og planleggingstiltak. Hver enkelt kommune har sine egne retningslinjer med prioriteringsliste over tiltak det gis tilskudd til.

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/jordbruk/ordninger-for-jordbruk/tilskudd-til-spesielle-miljotiltak-i-jordbruket-smil>

3. Tilskudd til økologisk landbruk

Forvaltes av Landbruksdirektoratet.

Relevante elementer:

- Støtte til økologisk drift og omlegging
- Økologisk produksjon gir mer variert drift og mindre bruk av plantevernmidler, og støtten kan dermed indirekte fremme naturmangfold.

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/jordbruk/ordninger-for-jordbruk/produksjonstilskudd-og-avlosertilskudd-i-jordbruket/produksjonstilskudd-og-avlosertilskudd--beregningsveiledning/10.tilskudd-til-okologisk-jordbruk>

4. Klima- og miljøprogrammet (KMP)

Finansierer utviklingsprosjekter, pilotprosjekter og kunnskapsutvikling innen miljøvennlig drift, inkludert tiltak som styrker naturmangfold.

Oftere aktuelt for organisasjoner, forskningsmiljøer og større gårdssamarbeid.

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/prosjektmidler/alle-prosjektmidler/midler-til-nasjonale-klima-og-miljotiltak>

5. Tilskudd til å ta vare på utvalgte naturtyper og prioriterte arter

Forvaltes av Miljødirektoratet / Statsforvalteren.

Det kan søkes om midler fra Miljødirektoratet for å ta vare på utvalgte naturtyper som slåttemark, kystlynghei og hule eiker samt prioriterte arter. Både privatpersoner, lag, organisasjoner og kommuner kan søke.

<https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

6. Tilskudd til tiltak for å ivareta natur

Tilskudd til å gjøre praktiske tiltak for å ivareta trua arter, trua naturtyper, utvalgte naturtyper, ville pollinerende insekt og verdifulle kulturlandskapsområder, og til å hindre negativ påvirkning fra fremmede arter.

- vedlikehold, skjøtsel og restaurering
- tilpasset jordbruksdrift som gjennomføres slik at det biologiske mangfoldet i og i tilknytning til arealer ivaretas eller forbedres
- innkjøp og montering av utstyr til skjøtselstiltak
- konkrete tiltak for enkeltarter, for eksempel bevaringsutsetting og innsamling av frø
- etablere leveområder for ville pollinerende insekter
- bekjempe fremmede arter
- kartlegging og overvåking i forbindelse med gjennomføring av tiltak
- utarbeide tiltaks- og skjøtelsplaner
- informasjonsarbeid

Tilskuddsordningen har en egen forskrift:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2024-10-04-2408?q=tilskudd%20natur>

<https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/NaturForvaltningSkjema/Startside/Index?id=89>

Vedlegg 3. Muligheter i skogbruket for økt naturmangfold

I skogbruket har skogloven med forskrifter bl.a. til formål å hensynta naturmangfoldet. Ved å holde seg innenfor dette lovverket vil skogeierne oppfylle lovverkets minstekrav til hensyn overfor naturmangfoldet.

Alle skogeiere som skal omsette tømmer må i tillegg oppfylle krav satt i skogsertifiseringsordningen PEFC som setter ytterligere krav, ut over lovverket, til å ta hensyn til naturmangfoldet. PEFC-sertifisering (Norsk PEFC Skogstandard) er skognæringens eget sertifiseringssystem. Alle aktører i verdikjeden er kurset og må oppfylle kravene i PEFC. Skogeier som skal hogge selv må også gjennomføre et kurs for å få levert tømmer.

Norsk PEFC Skogstandard inneholder 30 krav som beskriver hvordan skogeier skal forvalte og drive skogen. Flere av disse har innvirkning på å ivareta naturmangfold.

Lenke til PEFC skogstandard: <https://pefc.no/vare-standarder/norsk-pefc-skog-standard>

Skogeiere som har kjøpt skogbruksplan har «Miljøregistreringer i skog» (MiS) på sin skogeiendom. I MiS er det en egen klassifisering av 12 hovedtyper av livsmiljøer med spesiell betydning for biologisk mangfold i skog. Disse skal hensynstas.

Tiltak i skogbruket for å ivareta og bedre forholdene for naturmangfold ut over dette er i grove trekk å gjøre mer enn minstekravene som er satt i lovverket og i PEFC. Dette er ikke nødvendigvis spesielt omfattende eller kostnadsdrivende.

Aktuelle tiltak

Tiltak som bevarer gammel skog, død ved og viktige livsmiljøer har størst positiv effekt på naturmangfoldet i norsk skogbruk. I praksis betyr det vern og ivaretagelse av nøkkelbiotoper, livsløpstrær/død ved, brede kantsoner og mindre intensiv hogstform som de viktigste grepene.

Vern

- Langsiktig vern av naturskog og større arealer uten flatehogst regnes som det kraftigste tiltaket fordi mange truede arter er knyttet til gammel skog og stabile miljøforhold.
- Frivillig skogvern er en ordning der skogeiere tilbyr skogareal til vern mot erstatning fra staten. Dersom området har verneverdier og vernemyndighetene og skogeier blir enige, vernes området som et naturreservat der skogsdrift forbys, mens andre aktiviteter som jakt og sanking tillates. Skogeier får en engangsutbetaling som kompensasjon. Les mer på <https://skoghandboka.no/tema/frivilligskogvern/frivillig-skogvern/>

Nøkkelbiotoper i MiS

- Avsetting og god forvaltning av nøkkelbiotoper (MiS) vurderes som svært effektivt fordi de samler mye av artsmangfoldet på liten arealandel, om de faktisk skjermes mot inngrep.

- For at et område kan registreres som en MiS-figur må det ha et areal på minimum 2 dekar. Ved å ta med områder som oppfyller kriteriene for en MiS-figur som er mindre enn 2 dekar vil det være positivt for naturmangfoldet.
- Mange MiS-figurer sammenfaller med registreringen av verdsatte naturtyper. I verdsatte naturtyper der det ikke er registrert MiS-figur bør det tas hensyn ved evt. avståelse eller tilrettelagt hogst og skjøtsel.

Livsløpstrær og død ved

- Å sette igjen livsløpstrær (evighetstrær) og sikre mye død ved er et kostnadseffektivt enkelttiltak for å styrke naturmangfoldet i drevet skog. Mange truede insekter, sopp og lav er direkte avhengige av gamle trær og død ved.
- Effekten blir størst når trærne settes igjen i grupper på flere hogstfelt slik at artene får et sammenhengende nettverk av leveområder over tid. En variasjon i treslag som settes igjen som livsløpstrær er viktig, spesielt store og gamle lauvtrær. Grupper av lauvtrær bør spares.

Kantsoner mot vann og myr

- Brede, sammenhengende kantsoner langs vassdrag og myr har stor betydning fordi de kombinerer flere naturverdier slik som fuktig mikroklima, død ved, skjul og vandringskorridorer. Kantsonens bredde er avgjørende, smale striper gir svakere effekt enn brede belter.
- Kantsoner reduserer også negative effekter fra hogst og kjøring på vannkvalitet og bunndyr, som igjen påvirker fugl, fisk og andre arter.
- Et effektivt tiltak er derfor å avsette bredere kantsoner enn det lovverket og PEFC krever. Det er spesielt viktig å spare lauvtrær når de står i eller inntil en kantsone.
- Avsette kantsoner også langs bekker, mindre elver og fuktige områder som ikke har årssikker vannføring (definisjon: *vannføring som ved middeltemperatur over frysepunktet ikke tørker ut av naturlige årsaker oftere enn hvert tiende år i gjennomsnitt*) og som ikke omfattes av regelverket.

NVE har gitt ut veilederen «Skjøtsel av kantvegetasjon langs vassdrag». Her er det mye informasjon og gode råd om temaene kantvegetasjonens viktige funksjoner, lovlig og ulovlig skjøtsel, skjøtselsråd (for bl.a. skogbruk), ny- og re-etablering av kantsoner og tilskuddsordninger. <https://veiledere.nve.no/skjotsel-av-kantvegetasjon-langs-vassdrag/>

Mindre intensiv hogst og skogstruktur

- Mange truede arter er knyttet til gammel skog og stabile miljøforhold. Flatehogst kan gi langvarig tap av slike kvaliteter, noen artsgrupper har problemer å hente seg inn selv etter flere tiår.
- Overgangen fra store flatehogster til mer skånsomme hogstformer (f.eks. lukket hogst, skjermstillingshogst og fleralderskogbruk der det er egnet) vurderes som viktig overfor naturmangfoldet. Slike systemer skaper mer kontinuitet i skogstruktur, mikroklima og artsmiljø enn tradisjonelt bestandsskogbruk alene.
- I et landskapsperspektiv har det stor effekt å sikre mosaikk av aldersklasser og alltid ha innslag av eldre skog, i stedet for store sammenhengende arealer med ung, ensaldret plantet skog.
- Ved å gjennomføre lukkede hogster ut over kravene i skogloven, forskrift om berekraftig skogbruk og PEFC, og å bedre variasjonen og mosaikken i aldersklasser samt å ha en god del gammel skog gir det en positiv effekt.
- Ved å begrense bruken av tunge maskiner som gir jordpakking, kjørespor og skader på røtter og bekker og som kan forstyrre vannløp, øke erosjon og påvirke arter i vann og myr vil også det gi en positiv effekt.

Rovfugler og ugler

Før hogst skal skogeier sjekke med alle relevante, tilgjengelige kilder for å få kunnskap om hekkende rovfugler og ugler som krever spesielle hensyn. (Sensitive artsdata).

Iht. kravpunkt 24 «Hensyn til rovfugler og ugler» i PEFC skogstandard skal en hekkeplass for rovfugler og ugler ha et hensynsområde der det ikke skal gjennomføres flatehogst eller frøtrestillingshogst. I tillegg skal det være en buffersone uten skogbruksforstyrrelse i hekketiden:

Art	Hensynsområde og hensynstid	Buffersone med tidsperiode uten skogbruksforstyrrelse
Hubro Kongeørn Havørn	Flatt og kupert terreng; radius minst 100 meter. Bergvegg og terreng brattere enn 60 grader; minst 100 m til hver side og 50 m fra foten av bergvegg eller det bratte terrenget. Hensyn skal tas uavhengig av når det sist var observert hekking på reirplassen.	Radius 400 m fra hekkeplass. 1. januar til 31. juli
Hønsenhauk Vepsevåk	Skogeier kan velge mellom 2 alternativer: 1. Fra 40-100 meter kan det gjennomføres lukket hogst. Hogsten utformes slik at en beholder eller utvikler sjiktning i bestanden og unngår innsyn til hekkeplassen. 2. Det avsettes et hensynsområde med radius på 80 meter uten hogst.	Minst 200 m i radius rundt hekkeplassen. Hensynsperiode: 1. mars til 31. juli

	Hensyn skal tas i 10 år etter siste kjente hekking eller så lenge reiret er noenlunde intakt eller blir tydelig pyntet. Fravær av hekking skal dokumenteres.	
Fiskeørn	Kan hogge inntil reirtreet. Minst ett stabilt livsløpstre av grov furu, fortrinnsvis med flat krone eller som for øvrig har potensial til å bli reirtre for fiskeørn, skal gjensettes.	Radius minst 200 m fra hekkeplass eller reir i bruk. 1. mars til 31. juli
Vandrefalk Fjellvåk Slagugle Lappugle	Flatt og kupert terreng; radius 50 m. Bergvegg og terreng brattere enn 60 grader; 50 m til hver side og 25 m fra fot bergvegg/det bratte terrenget. Hensyn skal tas i 5 år etter siste hekking.	Radius minst 200 m fra hekkeplass eller reir i bruk. 1. mars til 31. juli
Musvåk Lerkefalk	Radius 25 m. Hensyn i 5 år etter siste hekking.	Radius minst 50 m fra hekkeplass. 1. mars til 31. juli

Tabell i Kravpunkt 24 «Hensyn til rovfugler og ugler» i PEFC skogstandard.

Tiltak ut over lovverk og PEFC:

- *Det er viktig at disse hensynssonene og buffersonene ikke overskrives, og helst utvides. Det bør vurderes om hogst kan utsettes til utenom hekketiden.*

Tiurleiker

Før hogst skal skogeier sjekke med alle relevante kilder for å få kunnskap om tiurleiker.

Iht. kravpunkt 25 «Hensyn til tiurleik» i PEFC skogstandard skal en tiurleik forvaltes slik at den kan fungere lengst mulig. Det kan gjennomføres hogst når det gjøres på en måte som ikke forringer forholdene på leiken. Vurdering av om det kan hogges samt planlegging av hogsten skal gjøres i samarbeid med person med skogbiologisk kompetanse godkjent av sertifikatholder (tømmerkjøper).

Avhengig av skogtype bør forvaltning av tiurleiken hensyntas ut fra følgende:

- I glissen furu- eller barblandingsskog på låg bonitet: Hogst bør normalt ikke utføres.
- I furu- eller barblandingsskog på middels bonitet hvor skogen har vokst seg tett og skygger ut buskvegetasjon som gir skjul. Her kan hogst som bedrer forholdene utføres.
- I granskog på middels og høg bonitet hvor skogen har vokst seg tett og skygger ut buskvegetasjon som gir skjul. Hogst kan gjennomføres der det kan brukes lukket hogstform. I skog hvor det ikke kan brukes lukket hogstform skal skogen overholdes inn til den får svekket helse eller tiurene slutter å bruke leiken.

I perioden april-mai skal skogsdrift unngås i områder med tiurleik.

Tiltak ut over lovverket og PEFC:

- *Ut over regelverket bør det utvises ekstra hensyn når det er en tiurleik i området. Det aller beste er å unngå all hogst og la en tiurleik og tilstrekkelige arealer rundt være i fred, så fremt hogsen ikke forbedrer kvaliteten på tiurleiken.*

Andre hekkende fugler

I kravpunkt 26 «Hensyn til andre hekkende fugler» i PEFC skogstandard står følgende:

«I hekketiden (normalt perioden mai, juni og juli) skal skogsdrift i skog av spesiell betydning for fuglelivet unngås, såfremt det ikke er nødvendig for å komme til bakenforliggende skog.

Disse skogtypene er:

- Gjengrodde områder som tidligere var åpne landskaper, dyrket mark eller beiteområder
- Kantsoner mot kulturlandskap, vannstrenger og våtmarksområder
- Myrskog og sumpskog
- Lauvtredominert skog

For eldre (hogstklasse 4 og 5), flersjiktet, lauvtredominert skog skal skogsdrift i denne perioden unngås. Med skogsdrift menes maskinell hogst av skogsvirke til industriformål av et visst omfang.

Skogsdrift i områder med kjente forekomster av *revirhevdende fuglearter med små populasjoner* skal under hekketiden til disse fuglene tilpasses slik at risikoen for negativ påvirkning reduseres. Hensyn kan rettes spesifikt mot fuglenes hekkeplass, eller mot viktige og/eller aktuelle hekkebiotoper.

Følgende fugler defineres som *revirhevdende fuglearter med små populasjoner*: hvitryggspett (på Sørlandet og Østlandet), dvergspurv, vierspurv, hortulan, lappsanger, trelerke og blåstjert.»

Tiltak ut over lovverket og PEFC:

- *For være på den sikre siden, for å ivareta naturmangfoldet på en best mulig måte, bør en unngå all hogst som kan gi negative konsekvenser i hekketiden (mai, juni og juli). Spesielt i lauvskog.*

Tiltak med negativ effekt

- Tiltak som intensiv planting av ett treslag, skoggjødsling, sprøyting og utenlandske treslag trekkes ofte fram som eksempler som kan gi økt produksjon, men samtidig ha negativ effekt på naturmangfoldet dersom de brukes mye. Disse kan forsterke homogenisering av skogen, redusere død ved og gjøre viktige livsmiljøer sjeldnere.
- Regulering og reduksjon av slike tiltak vurderes derfor som viktige støttetiltak. Men den direkte positive effekten på naturmangfoldet blir størst når de kombineres med aktiv bevaring av livsmiljøer som vern, ivaretagelse av nøkkelbiotoper, livsløpstrær, død ved, kantsoner og en overgang til mer lukkede hogster.

Skogskjøtsel i bestandsskogbruket

Etablering av foryngelse etter hogst, treslagsvalg

Iht. Forskrift om berekraftig skogbruk skal det brukes treslag som utnytter vekstforholdene på voksestedet best, og som kan gi en tilfredsstillende produksjon av virke, både når det gjelder volum og kvalitet.

På høye boniteter betyr det i hovedsak gran. Lavlandsbjørk kan også være et alternativ, evt. som et supplement for å skape variasjon i skogbildet. Bjørk krever derimot en mer omfattende skjøtsel, stell og oppfølging enn gran for å få god kvalitet.

Vær oppmerksom på at å bruke bjørk der det tidligere har vært barskog, der volumet av bartre utgjorde mer enn halvparten av det totale volumet i bestanden før hogst, kan skifte av treslag fra bar til lauv bare skje etter godkjenning frå kommunen. (§5 i Forskrift om berekraftig skogbruk).

Vær også oppmerksom på at lavlandsbjørk kan være mer utsatt for beiting fra hjortevilt. Lavlandsbjørk har derimot en betydelig kortere omløpstid enn gran før den er hogstmoden.

Ved foryngelse av barskog skal det iht. forskriften tilstrebes et minimum på 10% lauvtre, enten i form av enkelttrær spredt i bestandet, eller i grupper. Innslaget av minimum 10% lauv kan enten skje ved planting av lauvtre eller at en i ungsogpleien sørger for å fristille og sette igjen lauvtrær.

På middels bonitet bør det tilstrebes barblanding av gran og furu, med minst 10% lauv. I samme bestand kan det være noe ulikheter i næringsforhold, da kan det favoriseres gran og noe bjørk på de beste voksestedene og furu på de magrere.

På de laveste bonitene bør furu være det dominerende treslaget. Her kan markberedning være aktuelt, men det må gjøres på en skånsom måte. Både for å unngå avrenning av næringsstoffer, men også for å unngå å ødelegge bakkevegetasjonen.

Så langt det er mulig bør det unngås å flatelydde før planting. Små busker slik som einer og lauv bør stå igjen for å skape skjul og beite for vilt og fugler.

Ungskogpleie

Når plantefeltet er kommet opp i juletre størrelse eller noe større bør det ofte foretas en ungsogpleie. Formålet er to-delt. Antallet trær skal reguleres til riktig antall, og treslagssammensetningen skal justeres til riktig forhold mellom f.eks. gran, furu og lauv.

Det er svært viktig at det settes igjen tilstrekkelig med lauvtrær, enten enkeltvis eller i grupper. Lauvtrær (busker) og furu som ikke skal være med som fremtidstrær skal ikke kappes ved roten, de skal kappes ca 1 – 1,5 meter over bakken. De blir da så hemmet i veksten at de ikke utgjør noe hinder for de andre framtidstrærne, samtidig som de fungerer som mat til hjortevilt og andre arter.

Det er svært viktig å spare ROS-artene rogn, osp og selje da de er svært viktige beiteplanter for hjorteviltet.

Vurdere å ha noen færre fremtidstrær pr dekar enn det som er vanlig slik at det slippes mer lys ned på bakken for dermed å beholde bakkevegetasjonen (lyng) lengre enn ved tette bestand. Det vil også gi mer stabile trær i forhold til snøbrekk og vind (klimatilpassing).

Lukkede hogster

“Lukkede hogster er en fellesbetegnelse for en hel rekke ulike skogskjøtselsregimer der målet vanligvis er å oppnå en mer variert skogstruktur, med trær som varierer i høyde og alder, og kanskje også med flere treslag.” - McLean, P. & Kühne, C. 2020

Lukkede hogster kjennetegnes ved at ikke alle trærne hogges ved hver hogst, samtidig som det tilrettelegges for rekruttering av nye trær.

De mest aktuelle lukkede hogstformene i Norge er gruppehogst (småflatehogst), skjermstilling og selektiv hogst (eller blodning), i noen grad tømmerstilling, og fjellskoghogst.

Les mer om lukkede hogster her:

<https://skogkurs.no/fagartikler/lukket-hogst/>

Skogen for 100-150 år siden var nær uthogget og med lav tilvekst, pga. plukkhogst og manglende foryngelse. Det ble igangsatt storstilt skogplanting, som ga en økning i tilvekst og etter hvert stort volum i de norske skoger. Mye av disse skogarealene er ensaldret skog som passer til bestandsskogbruket som dominerer dagens skogskjøtsel. Det er derfor utfordrende å gå over til lukkede hogster i bestand som er ensaldret. Gruppehogst som gradvis utvides kan være en egnet metode.

Norsk PEFC Skogstandard stiller krav til valg av hogstform, og den sier i kravpunkt 11 at det skal brukes lukkede hogster i grandominert skog der de økonomiske og biologiske forholdene ligger til rette for det.

Lukkede hogster som foryngelseshogst er aller best tilpasset arealer med gran, eller der det skal tilrettelegges for økt andel gran. Furu og de fleste laubarter kan ha problemer med å etablere seg. For furu er gruppehogst eller småflatehogst (maks 2 dekar) best egnet.

I skogreisningsstrøk på Vestlandet der det er plantet gran i monokulturer er det problematisk med lukkede hogster pga vindproblematikk. Når granfeltet er hogstmodent bør hele feltet hogges, for deretter å planlegge hvordan en skal legge til rette for at feltet i fremtiden kan hugges ved en lukket hogst.

I fjellskog skal det legges vekt på å fremme og opprettholde et gammelskogpreg samt sikre foryngelse og produksjon. Ved hogst skal det derfor i størst mulig utstrekning brukes lukket hogstform i grandominert skog, og småflatehogst og mindre frøtrestillinger i furudominert skog.

Med tanke på større naturmangfold vil det være viktig å skaffe mer kunnskap om lukkede hogster slik at disse hogstformene blir mer brukt.

Tilskuddsordninger for økt naturmangfold i skogbruket

Landbruksdirektoratet har tilskuddsordningen «Tilskudd til miljøtiltak i skog».

Sitat fra Landbruksdirektoratet:

«Gjelder tilskudd til tiltak som ivaretar og videreutvikler miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skog.

Hva det kan søke tilskudd til:

- Skjøtselstiltak: merkostnader eller tap ved gjennomføring av tiltak for å ivareta og utvikle miljøverdier.

- Langsiktig bevaring: delvis dekning av økonomisk tap knyttet til bevaring av spesielle miljøverdier, der hensyn til disse krever at skogeier avstår fra hogst eller legger om skogdriften.
- Villmarkspregede områder: dekning av merkostnader ved skogdrift for å unngå veibygging som vil redusere villmarkspregede områder.

Tiltak skal ivareta og videreutvikler miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skog.»

Det er en nasjonal tilskuddspott med begrensede midler som ofte går tom tidlig på året.

Søknaden behandles av kommunen som fatter vedtak.

Utbetaling:

- Tilskudd til skjøtselstiltak, kan utbetales når tiltaket er gjennomført.
- Tilskudd til langsiktige tiltak, kan utbetales når det er inngått en 10-års avtale med kommunen.
- Tilskudd til villmarkspregede områder, kan utbetales når det er inngått en 10-års avtale med kommunen.

Statsforvalteren sørger for utbetaling.

Link til informasjon og søknadsskjema:

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/skogbruk/ordninger-for-skogbruk/tilskudd-til-miljotiltak-i-skog?openStep=b76fdb5-6c18-4d2a-8eb2-3308ea3c42e4-3>

Vedlegg 4. Metoder for bekjemping av fremmede plantearter.

Miljødirektoratet har utgitt : «Veileder - Bekjempe fremmede plantearter». Metodedelen av veilederen bygger på Statens naturoppsyn sine erfaringer med å bekjempe fremmede plantearter i verneområder.

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/arter-naturtyper/fremmede-arter/bekjempe-fremmede-plantearter/>

Norsk institutt for naturforskning har utgitt publikasjonen: Fremmede skadelige karplanter – Bekjempelsesmetodikk og spredningshindrende tiltak. – NINA Rapport 1432.

<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m906/m906.pdf>

NIBIOs plantevernleksikon omhandler et stort antall planter og har bl.a. beskrivelser av bekjempelse av fremmede arter:

<https://leksikon.nibio.no/>

Dette kapittelet omhandler metoder for bekjemping av det som noen ganger er omtalt som de «fem værste fremmede artene» kjempespringfrø, parkslirekne, hagelupin, kjempebjørnekjeks, trømsøpalme og rynkerose. Bekjempelse av skogbrunsnegle er også omtalt.

I det følgende vil det for enkelte arter gjengis utklipp fra bekjempelsesmetodene fra hver enkelt art fra publikasjonen «Fremmede skadelige karplanter – Bekjempelsesmetodikk og spredningshindrende tiltak. – NINA Rapport 1432» og fra NIBIOs plantevernleksikon.

1. Kjempespringfrø (*Impatiens glandulifera*)

Av: Eli Fremstad

Lisens: CC BY-SA 4.0 (Navngivelse-DelPåSammeVilkår)

Problemer: Sprer seg ekstremt raskt, konkurrerer ut stedegne arter, og kan føre til erosjon etter at den visner ned om høsten.

Boks 5.7. Anbefalt bekjempelse og spredningshindrende tiltak for springfrøselekta

Det finnes flere studier og faktaark på bekjempelse av springfrøarter i Norge. I tillegg er kjempespringfrø en art som mange kommuner og andre organisasjoner jobber med. Det er derfor stor sikkerhet knyttet til anbefalingene. Vi plasserer springfrøselekta i gruppe 2, kortlevde urter med stor frøsetting. Det vil være mulig å bekjempe springfrø uten bruk av plantevernmidler.

- Mekanisk bekjempelse med lusing og eller slått fungerer dersom det utføres før blomstring.
- Plantemateriale må ryddes dersom blomstring er i gang for å forhindre spredning på grunn av frøutvikling.
- Varmtvannsbehandling (Heatweed) kan være et godt alternativ da dette har god effekt.
- Springfrø spres med masser, så massehåndtering og rensing av utstyr/maskiner er viktig.
- Det er forskjell på bekjempelsestiltak og kostnad mellom de to ulike springfrøartene på svartelisten da de ofte vokser i ulike habitater. Det eksisterer lite informasjon om bekjempelse av mongolspringfrø.

Utklipp fra «Fremmede skadelige karplanter – Bekjempelsesmetodikk og spredningshindrende tiltak. – NINA Rapport 1432».

2. Parkslirekne (*Reynoutria japonica* og andre vindelslireknearter)

Artenavn: Parkslirekne *Reynoutria japonica*

Av: Anne Elven

Lisens: CC BY-SA 4.0 (Navngivelse-DelPåSammeVilkår)

Foto: Artsdatabanken.

Problemer: Ekstremt robust, vokser gjennom asfalt og bygninger, danner tette bestander.

Boks 5.18. Anbefalt bekjempelse og spredningshindrende tiltak for vindelslireknearter

Det finnes mange systematiske studier på bekjempelse av vindelslireknearter, og flere organisasjoner jobber med slekten. Det er derfor stor sikkerhet knyttet til anbefalingene. Vi plasserer vindelslirekneartene i gruppe 3, langlivede urter som ofte sprer seg vegetativt. Vi anser det som umulig å utrydde fremmede vindelslireknearter fra norsk natur.

- Mekanisk bekjempelse fungerer kun på små bestander.
- Omfattende oppgraving er det tiltaket med best effekt (100 % utryddelse).
- Varmtvannsbehandling (Heatweed) kan være et alternativ, men dette er tid- og energikrevende grunnet plantenes fysiologi og må det gjentas over flere sesonger.
- Bruk av plantevernmidler er sannsynligvis nødvendig for å effektivt bekjempe vindelslireknearter.
- Plantemateriale inkludert røtter må leveres til godkjent mottak.
- Vindelslirekneartene har stor evne til vegetativ regenerering, og det er derfor viktig å håndtere plantemateriale og kontaminerte masser med forsiktighet og i tillegg rengjøre utstyr, klær og maskiner.
- Informasjonsarbeid om håndtering av artene, både for fagpersoner og privatpersoner, bør prioriteres for å hindre spredning.

Utklipp fra «Fremmede skadelige karplanter – Bekjempelsesmetodikk og spredningshindrende tiltak. – NINA Rapport 1432».

3. Hagelupin (*Lupinus polyphyllus* og andre lupinarter)

Artsnavn: Hagelupin *Lupinus polyphyllus*

Av: Oddvar Pedersen

Lisens: CC BY-SA 4.0 (Navngivelse-DelPåSammeVilkår)

Foto: Artsdatabanken

Problemer: Endrer jordsmonnet (fikserer nitrogen), fortrenger blomsterengarter og svekker leveområdene til pollinatorer.

Boks 5.19. Anbefalt bekjempelse og spredningshindrende tiltak for lupinarter

Det finnes mange systematiske studier på bekjempelse av lupinarter, og flere organisasjoner jobber med slekten. Det er derfor stor sikkerhet knyttet til anbefalingene. Vi plasserer lupinartene i gruppe 2, kortlivede urter som spres med frø. Vi anser det som umulig å utrydde fremmede lupinarter fra norsk natur.

- Et viktig spredningshindrende tiltak er å hindre etablering av frøbank.
- Mekanisk bekjempelse ved slått to ganger i sesong før blomstring er effektivt for å kontrollere bestanden.
- Bruk av beitedyr er effektivt for å hindre spredning og kontrollere bestanden.
- Ettersom lupinarter er svært utbredt i norsk natur, bør fokus være å utrydde lupin i sårbare og verdifulle naturområder.
- Bruk av Heatweed som et tilleggstiltak for å stimulere frøspiring og dermed utarme frøbanken bør utredes gjennom systematiske studier.

Utklipp fra «Fremmede skadelige karplanter – Bekjempelsesmetodikk og spredningshindrende tiltak. – NINA Rapport 1432».

4. Kjempebjørnekjeks (*Heracleum mantegazzianum*) og Tromsøpalme (*Heracleum persicum*)

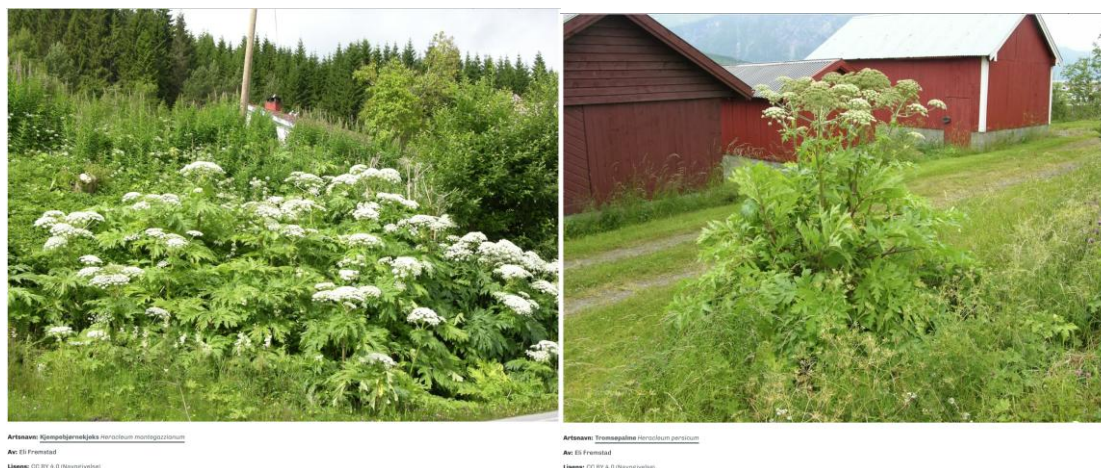

Foto: Artsdatabanken

Problemer: Giftig plantesaft som gir brannskader – må håndteres med fullt verneutstyr. Sprer seg svært raskt.

Utdrag fra NIBIOs plantevernleksikon om Kjempebjørnekjeks:

«Bekjempelse

Når det planlegges tiltak mot uønskede fremmede plantearter er det hensiktsmessig å være bevisst på hva en ønsker å oppnå med tiltaket og prioritere innsatsen ut fra det. På den måten kan en velge metoder som er tilpasset formålet, enten det er å unngå videre spredning fra en forekomst eller å fjerne forekomsten fullstendig. Hensyn til voksestedets karakter, for eksempel begrensninger på bruk av plantevernmidler nær vann, og hvilke ressurser som er tilgjengelige, vil være med å avgjøre hvilke metoder som bør velges og hvilke mål som kan være realistiske.

Kartlegging

Før oppstart av tiltak mot kjempebjørnekjeks er det nyttig å vite omfanget av forekomsten, eller hvor mange forekomster som finnes innenfor området hvor tiltak skal gjennomføres. Hvis det er en etablert forekomst så er det grunn til å tro at det er mye frø på bakken som vil spire når tiltak iverksettes og det kommer lys til bakken. Svært mange observasjoner av arten er allerede registret på nettstedet www.artsobservasjoner.no, og nye funn bør registreres her.

Hindre spredning

Siden frø er hovedkilde til spredning er et hovedmål med alle tiltak å unngå at plantene utvikler frø og dermed øker frøbanken. Gjentatt lavest mulig nedkapping er effektivt for å hindre spredning av større forekomster, men tiltaket hindrer ikke gjenvekst. Kapping må gjennomføres før blomstring og frømodning for å hindre videre spredning, og kan gradvis føre til at en forekomst forsvinner dersom det ikke kommer nye frø til arealet. Hvis plantene er i begynnende blomstring, kan de utvikle spiredyktige frø også etter nedkapping. Slikt plantemateriale bør derfor samles sammen i poser for tørking/kompostering på en slik måte at en unngår spredning av frø. Fjerning av kun blomsterskjermene vil også hindre videre spredning.

Planten dør normalt etter blomstring, og i Polen har det blitt utviklet en metodikk hvor vann- og lysgjennomtrengelige poser brukes til å dekke blomsterskjermene, slik at planten fullfører sin

blomstringssyklus og frøene samles opp i posten. Etter blomstring kan posene med frø samles og brennes slik at frøene ikke spres i naturen. Dette kan være en verdifull metode på mindre forekomster.

Fjerne forekomster

Både kjemiske og forskjellige mekaniske metoder kan brukes i bekjempelse av kjempebjørnekjeks. Uansett valg av metode må behandlingen starte tidlig i vekstsesongen, og fortsette så lenge det er gjenvekst av blomsterstengler. Det er derfor viktig å kunne identifisere småplanter. Kjemisk bekjempelse vil vanligvis være det mest tidseffektive tiltaket.

Rotkutting er et effektivt mekaniske tiltak, men er tidkrevende. Kombinasjon av metoder kan være en god strategi. Kjemiske tiltak bør i størst mulig grad unngås, men kan være aktuelt hvis for eksempel forekomsten er stor eller vanskelig tilgjengelig. Valg av preparat må tilpasses godkjent bruksområde på preparatets etikett og på arealer som er offentlige tilgjengelige begrenses bruken også av §21 i Forskrift om plantevern. På mange arealer vil derfor glyfosat være det eneste godkjente middelet. Les etiketten på det aktuelle preparatet og følg bruksveiledningen. Det anbefales å sprøyte første gang når rosettene er omtrent 20 cm i diameter, dette er et effektivt tidspunkt og bestanden er også lettere tilgjengelig før plantene blir for store. Oppfølgende sprøyting eller nedkutting kan være nødvendig etter 3-4 uker, etter hvert som nye planter spirer. På rosettstadiet kan enkeltplanter behandles med direkte påstrykning av utblandet glyfosat.

Mekanisk kontroll kan gjøres på flere måter. Rotkutting kan gjennomføres med spade og er en effektiv, men arbeidskrevende metode. Derfor egner metoden seg best for enkeltplanter eller mindre bestand (<200 planter). Tiltaket må starte tidlig om våren og midt på sommeren. Rota må kuttes minst 10 cm under bakken, ellers vil plantene vokse frem igjen. Avkuttete plantedeler kan legges på egnede steder hvor de kan tørke eller fjernes for destruering. Luking kan også være aktuelt for små enkeltplanter.

Jordbearbeiding til 20-30 cm dyp vil begrense gjenvekst av kjempebjørnekjeks og kan være et aktuelt tiltak hvis plantene vokser på areal hvor slik behandling er mulig å gjennomføre. Da kutter maskinen rota slik som ved manuell rotkutting, og frøene blir pløyes ned slik at de ikke spirer.

Dekking med svart plast eller annen tett duk vil hindre vekst av små planter. Temperaturen kan også økes under slik duk og dette kan bidra til å redusere frøbanken. Dekket må legges på tidlig i sesongen mens plantene er små, og materialet må være lystett for å hindre fotosyntese i plantene. Dekket må festes godt til bakken slik at ikke plasten kommer på avveie.»

5. Rynkerose (*Rosa rugosa*)

Artsnavn: Rynkerose *Rosa rugosa*

Av: Eli Fremstad

Lisens: CC BY-SA 4.0 (Navngivelse-DelPåSammeVilkår)

Problemer: Danner tette kratt i strandsoner, fortrenger stedegne arter og hindrer ferdsel.

Slik bekjempes den:

Informasjonsark fra Statsforvalteren i Vestfold og Telemark:

«Rynkerose er utfordrende å bekjempe fordi den har et stort rotnettverk. Unngå å bruke nedkapping som tiltak da det kan stimulere produksjonen av rotskudd. Dersom det er en liten forekomst kan det være mulig å grave opp eller luke (luking må gjentas over flere år). Ved større forekomster er en kombinasjon av nedkapping og kjemisk bekjempelse best. Kjemisk bekjempelse bør utføres av personell med sprøytesertifikat.»

Generelt

Kjemisk behandling

Preparater som er i salg for privatpersoner er ofte ikke tilstrekkelige for en effektiv bekjempelse av disse artene. Tilstrekkelig effektive midler kan kun kjøpes og brukes av sertifiserte yrkesutøvere med autorisasjonskurs.

Levering av plantemateriale

Arter av fremmede plantearter leveres til renovasjonsfirma der det tydelig må opplyses at dette er fremmede plantearter. Skal ikke legges i hageavfall.

Brunskogsnegl

Artsnavn: Brunskogsnegl *Arion vulgaris*

Av: Lisbeth Gederås

Lisens: CC BY 4.0 (Navngivelse)

Mer informasjon om brunskogsnegl og bekjempelse av den:

NIBIO Brunskogsnegl

https://www.nibio.no/tema/plantehelse/skadedyr/snegler-som-skadedyr/bekjempelse-av-snegler/_attachment/inline/db70d3dc-60bc-4ba7-9892-b7584402efd7:711a86d1817392d711f602145e7a73bdee398e41/Brunskogsneglfjerning_v3.01.pdf

Naturvernforbundet: Slik bekjemper du brunskogsneglen

<https://naturvernforbundet.no/slik-bekjemper-du-brunsneglen/>

Vedlegg 5. Informasjon for entreprenører for å hindre spredning av fremmede plantearter

En entreprenør som arbeider i natur, anlegg, veg, hage, bygg eller massetransport har klare plikter etter *forskrift om fremmede organismer* (ofte kalt «fremmede-arter-forskriften»).

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-06-19-716>

Her er en oversikt over hvordan en entreprenør skal forholde seg til regelverket :

Entreprenøren har plikt til å hindre spredning av fremmede arter.

Det betyr at man både må:

1. Unngå å flytte arter eller frø fra ett område til et annet, og
2. Håndtere masser, maskiner og vegetasjon på en måte som stopper spredning.

Dette gjelder alle arter som står på Fremmedartslista, <https://artsdatabanken.no/arter/om-fremmedartslista> og spesielt arter som er *forbudt å spre*, som parkslirekne, rynkerose, hagelupin, kjempespringfrø, kjempebjørnekjeks, tromsøpalme m.fl.

Hva en entreprenør konkret må gjøre

1. Kartlegg før arbeidet starter

- Sjekk om det finnes fremmede arter i eller nær området (befaring).
- Bruk Artskart / Naturbase el.l.
- Varsle byggherre dersom du finner problemarter.

2. Lag en plan for håndtering av fremmede arter

Den bør inneholde:

- Hvordan arter skal fjernes eller isoleres
- Rute for maskiner for å unngå spredning
- Håndtering av masser og transport
- Deponering av plantemateriale

3. Håndtering av jord- og steinmasser

Dette er ofte den største risikoen.

Entreprenøren skal:

- Hindre at masser fra områder med fremmede arter flyttes til «rene» områder
- Bare flytte slike masser til godkjent deponi

- Dokumentere massenes opprinnelse
- Unngå å lagre masser midlertidig på naturmark

4. Rengjøring av maskiner og utstyr

Maskiner kan spre frø og rotdele.

Reglene krever at entreprenøren:

- Renser belter, skuffer, hjul, kjettinger, dumpere og flak
- Unngår at rester setter seg fast på utstyr under transport
- Renser maskiner **før** de forlater et infisert område

5. Håndtering av vegetasjon og avfall

Forskriften sier at man **ikke** skal spre plantemateriale.

Derfor må entreprenøren:

- Samle alt plantemateriale i tette sekker el.l.
- Ikke legge det på kompost eller fyllplass uten godkjenning
- Leverer til forbrenning eller kommunalt mottak som aksepterer dette

6. Bruk av kjemiske plantevernmidler

Entreprenører må:

- Ha autorisasjonsbevis for plantevernmidler
- Kun bruke godkjente midler på godkjente steder
- Følge krav fra Miljødirektoratet og Mattilsynet
- Dokumentere all bruk

7. Dokumentasjon og rapportering

Byggherre, kommune eller stat krever ofte:

- Fotodokumentasjon før/under/etter
- Logg over rengjøring av maskiner
- Oversikt over massetransport

Rapport om fjerning av fremmede arter:

<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m982/m982.pdf>

Vedlegg 6 Sjekkliste for entreprenører: Hindre spredning av fremmede plantearter

Sjekkliste – Hindre spredning av fremmede plantearter

Før oppstart

- ☐ Sjekk om det finnes registrerte fremmede arter i området
- ☐ Gjennomfør befaring
- ☐ Planlegg håndtering av eventuelle infiserte masser
- ☐ Informer ansatte og underentreprenører

Under arbeid

- ☐ Unngå unødig flytting av jordmasser
- ☐ Hold rene og infiserte masser adskilt
- ☐ Merk og avgrens områder med fremmede arter
- ☐ Unngå kjøring gjennom infiserte områder
- ☐ Rengjør maskiner og utstyr før de flyttes
- ☐ Dekk masser under transport

Massehåndtering

- ☐ Ikke flytt infiserte masser til rene områder
- ☐ Lever masser til godkjent mottak
- ☐ Dokumenter hvor masser leveres

Avslutning

- ☐ Følg opp området for ny spiring
- ☐ Rapporter nye funn

Vedlegg 7. Lovverk

Sektorovergripende lovverk

Forvaltningsloven stiller krav til saksbehandling i saker som berører naturmangfold, og dette reguleres spesielt gjennom samspill med naturmangfoldloven. Saker som kommer i berøring med natur og naturmangfold må ha en grundig, dokumentert og begrunnet behandling der naturinteressene synliggjøres og vektlegges i beslutningen.

Naturmangfoldloven

Saksbehandlingskrav for naturmangfold

Saksbehandlingen skal vise hvordan det er tatt hensyn til naturmangfoldet, og det skal fremgå i beslutningen hvilke vurderinger som er gjort ut fra naturmangfoldprinsippene i naturmangfoldloven §§ 8–12, jf. naturmangfoldloven § 7.

Det kreves en konkret vurdering av om det faktisk er naturmangfold som berøres, og alle relevante data og vurderinger må dokumenteres tidlig i prosessen.

Omfanget av dokumentasjon og vurdering må tilpasses sakens karakter; jo mer og verdifull natur som berøres, desto grundigere behandling kreves.

Naturmangfoldlovens §7 - §12:

§ 7. (prinsipper for offentlig beslutningstaking i §§ 8 til 12)

Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

§ 8. (kunnskapsgrunnlaget)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

§ 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

§ 10. (økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

§ 11. (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)

Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

§ 12. (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

Unnlatelse av å følge kravene etter naturmangfoldloven kan utgjøre en saksbehandlingsfeil som kan føre til ugyldig vedtak.

Lenke til naturmangfoldloven: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>

Utvalgte naturtyper

Naturmangfoldlovens kapittel IV §52 - §56 omhandler utvalgte naturtyper.

Dersom det i en sak kommer i berøring av en utvalgt naturtype, gjelder det særskilte regler for sakshandling.

Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven

Med hjemmel i naturmangfoldlovens § 52 er det fastsatt «Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven».

Dette gjelder følgende naturtyper:

- Slåttemark
- Slåttemyr
- Hule eiker
- Kalklindeskog
- Kalksjøer
- Kystlynghei
- Åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone.
- Olivinskog
- Korallrev

I forskriften er det en detaljert beskrivelse av hver naturtype med hvilke størrelser, viktighetsklassifisering mm. dette gjelder.

For Averøy er det kystlynghei som er den dominerende utvalgte naturtypen. Det er utarbeidet handlingsplaner for hver enkelt utvalgt naturtype.

Link til forskrift om utvalgte naturtyper:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-05-13-512>

I Håndbok 31-2011 «Veileder til forskrift om utvalgte naturtyper» er saksbehandlingsregler utdypet i kapittel 5:

https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/dirnat/attachment/2498/dn-handbok-31-2011_net.pdf

Veilederen inneholder mange og dyptgripende regler for bl.a. utarbeidelse av kommuneplanens arealdel.

Iht. *Forskrift om Miljøvedtaksregisteret* skal alle vedtak som berører utvalgte naturtyper legges inn i dette registeret.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-06-14-643?q=milj%C3%B8vedtaksregister>

Tillatelse til tiltak i forekomster av en utvalgt naturtype skal kunngjøres. (*naturmangfoldlovens § 56.*)

Forvaltningsloven

Forvaltningslovens § 17 og § 37. Utredningsplikten

Myndigheten har plikt til å sørge for at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. I naturmangfoldsaker innebærer det bl.a. at myndigheten må:

- innhente nødvendige biologiske data
- vurdere effekter på arter, naturtyper og økosystemer
- bruke fagkyndighet dersom det trengs

Denne bestemmelsen fungerer sammen med naturmangfoldloven §§ 8–12.

Forvaltningslovens §§ 24–25. Krav til begrunnelse

Vedtak som berører natur skal begrunnes, og begrunnelsen skal vise:

- hvilke fakta som er lagt til grunn
- hvilke regler som er brukt
- hvilke vurderinger som er gjort

I saker om naturmangfold betyr dette at forvaltningen må vise hvordan den har vurdert og anvendt naturmangfoldloven §§ 8–12.

Link til forvaltningsloven: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10?q=forvaltningsloven>

Forurensningsloven med forskrift

gjelder for alle områder og virksomheter.<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-03-13-6>
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-06-01-931?q=Forurensningsforskriften>

Vannressursloven (Lov om vassdrag og grunnvann)

§ 11 handler om kantsoner langs vann: «Langs bredden av vassdrag med årssikker vannføring skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr. (...) Grunneieren, tiltakshavere og berørte fagmyndigheter, kan kreve at kommunen fastsetter bredden på beltet. Bredden kan også fastsettes i rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.»

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-11-24-82?q=vannressursloven>

Spesielt for jordbruk

Jordlova

Styrer bruk og vern av jordbruksarealer. Spesielle bestemmelser for naturmangfold:

§ 1 Formål: Jordressurser skal brukes bærekraftig og tas vare på for framtiden.

§ 9 Omdisponering: Naturmangfold skal vurderes før omdisponering.

§ 11 Nydyrking: Miljøhensyn vektlegges.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-05-12-23>

Nydyrkingsforskriften (forskrift om nydyrking av 2019)

Krever at det gjennomføres miljøvurdering før nydyrking. Det skal tas hensyn til:

- truede naturtyper
- biologisk mangfold
- kulturminner
- vannmiljø
- landskapsvirkninger

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1997-05-02-423?q=Nydyrkingsforskriften>

Vannforskriften (EUs vanndirektiv)

Regulerer påvirkning av vannmiljø fra landbruket. Fokus på:

- erosjon og avrenning
- gjødsling
- sprøytemidler
- kantsoner langs bekker og elver

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-12-15-1446?q=vannforskriften>

Gjødselvereforskriften

Miljøkrav knyttet til:

- lagring og bruk av husdyrgjødsel
- avrenning til vann
- spredetidspunkt
- krav til vegeterte randsoner

Har stor betydning for økosystemer og vannkvalitet.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2025-01-29-116?q=Forskrift%20om%20gj%C3%B8dselvarer>

Forskrift om lagring og bruk av gjødsel mv.

Har krav til lagring og bruk av gjødsel for å unngå forurensning av vann og vassdrag.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2025-01-29-115>

Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket (PT-tilskudd)

Har krav til miljøtiltak for å få tilskudd:

- krav om tilstrekkelig jordarbeiding
- kantsoner mot vassdrag
- rett bruk av gjødsel og kjemikalier
- registrering av miljøverdier

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2014-12-19-1817?q=Forskrift%20om%20produksjonstilskudd>

Forskrift om plantevernmidler

Er fastsatt med hjemmel i lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (Matloven). Kommunen er delegert vedtaksmyndighet. Gjelder også for skogbruk.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-05-06-455?q=Forskrift%20plantevernmidler>

Iht. naturmangfoldloven er det meldeplikt til kommunen for skog- og jordbrukstiltak som berører utvalgte naturtyper (§54 og §55). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>

Spesielt for skogbruk

Lov om skogbruk (skogbrukslova)

Ble oppdatert i 2024. Har i kapittel 2 §3-§5 bestemmelser om miljøhensyn, miljødokumentasjon, miljøregistreringer og miljøhensyn ved skogbrukstiltak.

Inneholder bestemmelser om bl.a. skogregistrering og skogbruksplan med oversikter over miljøverdier, foryngelse og stell av skog, vegbygging med hensyn på miljøverdier, skogområder

med særlige miljøverdier mm. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-27-31?q=Lov%20om%20skogbruk>

Det er flere forskrifter med hjemmel i Skoglova som omhandler naturmangfold:

Forskrift om berekraftig skogbruk

Kapittel 2, §3 - §5 omhandler miljøhensyn. Også flere paragrafer med indirekte hensyn til naturmangfold. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-07-593?q=Forskrift%20om%20berekraftig%20skogbruk>

Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer

Inneholder krav om skogregistrering med miljøverdier; miljøregistreringer i skogbruket (MiS) <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-02-04-449>

Forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier

Det skal bl.a. legges vekt på hensynet til miljøverdier som naturmangfold, landskap, kulturminner og friluftsliv. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-05-28-550>
Landbruks- og matdepartementet har utgitt Normaler for landbruksveier – byggebeskrivelse: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/normaler-for-landbruksveier---med-byggeb/id728812/>

Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Forkortes ofte NMSK-forskriften. § 6 omhandler tilskudd til miljøtiltak i skog: I områder med skogbruk «kan det gis tilskudd til å ivareta og videreutvikle miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner». <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-02-04-447?q=Forskrift%20om%20tilskudd%20til%20n%C3%A6rings->

Naturmangfoldloven (§54 og §55)

Iht. Naturmangfoldloven er det meldeplikt til kommunen for skog- og jordbrukstiltak som berører utvalgte naturtyper (§54 og §55). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>

Forskrift om fremmede organismer

Regulerer planting og spredning av fremmede treslag (f.eks. sitkagran), som påvirker naturmangfold. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-06-19-716>

Spesielt for fremmede arter

Forskrift om fremmede arter

Formålet med forskriften er å hindre innførsel, utsetting og spredning av fremmede organismer som medfører, eller kan medføre, uheldige følger for naturmangfoldet. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-06-19-716>

Vedlegg 8. Hvor finnes informasjon om naturmangfold - kart

Informasjon om naturmangfold er i dynamiske kart som stadig oppdateres med ny informasjon.

1. *Naturbase (Miljødirektoratet)*

Viser bl.a.:

- Vernede områder
- Naturtyper
- Arter
- Viktige friluftsområder
- Utvalgte naturtyper og prioriterte arter
- Verdsatte naturtyper
- Naturskog mm.

Dette er hovedkilden for miljødata i Norge. Innlagte data er i hovedsak kvalitetssikret.

<https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

2. *Artskart, NiN-kart og økologiske grunnkart (Artsdatabanken)*

Artskart viser:

- Registrerte observasjoner av arter (dyr, planter, sopp m.m.)
- Rødlistearter og svartelistearter
- Utbredelseskart og dokumenterte funn

Artskart brukes for å se hvilke arter som er registrert i et område. Portalen er åpen for alle til å registrere arter. Innlagte data er derfor ikke 100% kvalitetssikret og kan derfor inneholde feil.

NiN-kart viser kartdata etter NiN-systemet.

Økologiske grunnkart viser landskap, naturtyper, arter og miljøvariabler.

<https://artsdatabanken.no/kart>

Norsk rødliste 2025 for arter, naturtyper og fremmedarter. En nasjonal kunnskapsbank for naturmangfold.

<https://artsdatabanken.no/>

3. *NIBIO Kilden (NIBIO)*

Viser:

- Naturtyper i kulturlandskapet og i skog
- Jordsmonn
- Skogressurser
- Landskap og arealbruk

Brukes ofte i landbruks- og LNFR-områder. Har informasjon om MiS-figurer i skogbruket.
<https://kilden.nibio.no/?topic=arealinformasjon&zoom=0.3&x=284337.75&y=7219344&bgLayer=graaatone>

4. GeoNorge

Den nasjonale portalen for geografiske data. Her finner du datasett for:

- Naturtyper
- Vern
- Arter
- Landskap
- Vann og vassdrag

<https://www.geonorge.no/>

5. Sensitive artsdata (Miljødirektoratet)

Sensitive artsdata er samlebegrep for en database med utvalgte arter av fugler, pattedyr og lav (inkl. rovfugler og store rovdyr) hvor stedfestet informasjon om artenes hekkeområde, yngleområde eller voksested er skjermet for allment innsyn. Begrunnelsen for at stedfestet informasjon om disse artene skal skjermes, er at åpen tilgang kan føre til at arten eller stedet der den forekommer utsettes for uheldige negative påvirkninger. Det kan være eksempelvis forstyrrelse, etterstrebelse, eller ødeleggelse.

Selv om informasjon om sensitive arter ikke er åpent tilgjengelig, er det mulig for offentlig forvaltning, entreprenører/utbyggere, konsulentvirksomheter og andre med legitime behov å få tilgang fra Statsforvalteren til relevante data for det aktuelle område eller prosjekt man er ansvarlig for.

Brukes lokalt bl.a. i planlegging av turstier og hogst.

<https://sensitive-artsdata.miljodirektoratet.no/Contentpages/Forsiden.aspx>

6. Rovbase

Rovbase brukes i forvaltningen av bjørn, jerv, ulv, gaupe og kongeørn. Databasen blir oppdatert av Statsforvalteren, Statens naturoppsyn og Norsk institutt for naturforskning.

<https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/nettsteder/rovbase/>

7. Vann-nett

I Vann-Nett finner du informasjon om vannforekomster i Norge, blant annet tilstand, påvirkninger, tiltak, og miljømål. Her gis en enkel og rask tilgang til informasjon om vannmiljøet i egne faktaark, med data i sanntid. I tillegg for en enkelt vannforekomst, fås all informasjon om vannet i en vannregion, eller et vannområde i faktaark, kart, og rapporter. <https://vann-nett.no/waterbodies/map>

8. Mareano

Dette er et nasjonalt kartleggingsprogram som samler kunnskap om havbunnen i norske havområder. Kartene fra Mareano viser blant annet marine naturtyper, biologisk mangfold ("hotspots"), bunnforhold og forurensning i de store havområdene. Dataene er tilgjengelige via deres nettsider.

<https://www.mareano.no/#:~:text=Mareano%20%2D%20samler%20kunnskap%20om%20have,t%20%7C%20Mareano%20%2D%20samler%20kunnskap%20om%20havet.>

9. Marine grunnkart i kystsonen (Kartverket m.fl.):

Dette er et samarbeidsprosjekt som produserer detaljerte marine grunnkart for kystnære områder. Kartene gir informasjon om dybde, bunnforhold og naturtyper, noe som er et viktig underlag for forvaltning og planlegging i kystsonen.

<https://www.kartverket.no/geodataarbeid/marine-grunnkart-i-kystsonen>

10. Marine naturtyper (HB 19) – Kartkatalogen - Geonorge

Datasettet viser naturtypelokaliteter som kartlagt etter DN-håndbok 19 Kartlegging av marint biologisk mangfold og som er publisert av Miljødirektoratet.

<https://kartkatalog.geonorge.no/metadata/marine-naturtyper-hb19/e4f40b02-7a32-4163-87af-d4121de48e6d>

11. Gislink

GISLink er en nettbasert kartportal og et verktøy for å gi tilgang til geografisk informasjon og fagdata, primært i regionene Møre og Romsdal og Trøndelag.

<https://www.kartportal.no/>

12. Fiskeridirektoratets kart

I kartløsningen Yggdrasil finner du Fiskeridirektoratets kartdata. Under «plan og sjøareal» finnes opplysninger om marint biologisk mangfold:

<https://portal.fiskeridir.no/portal/apps/webappviewer/index.html?id=4b22481a36c14dbca4e4def930647924>

13. Lakseregisteret

Kartløsning fra Miljødirektoratet med informasjon om 1300 elver som har bestander av laks, sjørørret og sjørøye.

<https://lakseregisteret.statsforvalteren.no/>

14. Miljødirektoratets kartinnsynsløsninger

informasjon om datasett og tilhørende karttjenester for publikum, saksbehandlere og planleggere innenfor natur og miljø.

<https://kartkatalog.miljodirektoratet.no/MapClient/>

Vedlegg 9. Oppfølging av tiltaksplan

	Fortløpende oppfølging	Frist	Ansvar	Virknings økonomiplan
13.1 Kommunal arealforvaltning				
1. I alle saker der naturmangfold berøres skal saksbehandlingen oppfylle alle krav som er satt i lovverket med forskrifter og veiledere, bl.a. Naturmangfoldloven og Forvaltningsloven. Det er alltid kommunens egen oppgave og ansvar å sørge for at saken oppfyller alle krav til saksbehandling overfor naturmangfold. Dette ansvaret skal ikke overlates til evt. høringsinstanser.	x		Saksbehandlere arealforvaltning byggesak	Uendret
2. I alle saker som berører naturmangfold skal det tidlig i saksbehandlingsprosessen, før det skal vurderes om natur skal bygges ned, fremskaffes grundig kunnskap og informasjon om hvilken natur dette er og hva som finnes av naturverdier der. Dersom kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok skal naturverdiene kartlegges i felt av kompetent biolog. Egenverdien av vanlig natur skal hensyntas.	x		Saksbehandlere arealforvaltning byggesak	Uendret
3. Prinsippene i arealnøytralitet skal vektlegges, spesielt prinsippet «Før det bygges ut nye områder, skal gjenbruk og fortetting av allerede utbygde eller forringede arealer alltid vurderes først.»	x		Saksbehandlere arealforvaltning politikere	Uendret
4. De fire punktene om naturmangfold i arealstrategien i kommuneplanens samfunnsdel tilsier at natur og miljø skal vektlegges i større grad enn tidligere. Når saker skal avgjøres der naturinteresser skal avveis mot utbyggingsinteresser skal naturinteressene derfor veie tungt.	x		Saksbehandlere arealforvaltning politikere	Uendret
5. I kommuneplanens arealdel skal vern og hensyn til natur sikres gjennom arealformål (som LNF-områder), hensynssoner og juridisk bindende bestemmelser. Dette gir kommunen et overordnet, rettslig grunnlag for å styre arealbruken og forby eller stille vilkår for tiltak. Hensynssoner brukes for å markere områder der det kreves spesielle hensyn eller restriksjoner for arealbruken.	x		Saksbehandlere arealforvaltning politikere	Uendret
13.2 Forurensning				
1. Opprettholde stillingen som rådgiver avløp og miljø for å redusere ulovlige avløp og direkteutslipp av kloakk. Spesielt fokus på utslipp til ferskvann.	x		Kommunedirektør Enhetsleder plan/teknisk	Uendret
2. Kommunens landbruksforvaltning skal prioritere oppgaver som kan redusere og hindre avrenning av næringsstoffer, samt å følge opp regelverket for kantsoner.	x		Jordbrukssjef	Uendret
3. Sørge for at alle kommunale avløpsanlegg blir oppgradert til å overholde krav i regelverket, ved tilstrekkelig økonomiske midler, prosjekteringskapasitet og gjennomføringsevne.	x		Politikere Kommunedirektør Enhetsleder plan/teknisk	Økte rammer
4. Fortsette å følge opp saker om fjerning av avfall.	x		Miljøvernleder	Uendret
5. Kommunen skal i all saksbehandling som angår tiltak nær vassdrag der det finnes elvemusling ta spesielt hensyn til dette og sette betingelser i evt. tillatelser for å unngå forurensning og tilslamming.	x		Saksbehandlere arealforvaltning	Uendret
13.3 Fremmede arter				
1. Vurdere skuddpremieordning for mink.		2028	Skogbruksjef	Uendret
13.4 Ferdsel				
1. Før turstier og andre tiltak som vil kanalisere ferdsel i natur skal publiseres på offentlig tilgjengelige kart der Averøy kommune eller Nordmøre og Romsdal friluftsråd er part i saken, - skal det utføres en konkret vurdering overfor belastning av naturmangfold. Denne vurderingen skal gjøres av kommunen, bl.a. ved å bruke sensitive artsdata. Øt i fra denne vurderingen avgjør kommunen om turstien eller tiltaket kan iverksettes, om traseen må endres, eller om den skal nektes å etableres.	x		Friluftsråd, kulturrådgiver miljøvernleder	Uendret
2. Kommunen skal ved søknadspåtlige tiltak i forbindelse med friluftsliv, samt ved søknader om tilskudd til friluftsliv fra lag og foreninger der naturmangfold berøres, gjøre vurderinger iht. Naturmangfoldlovens §8-12 og vektlegge at naturmangfoldet blir tatt vare på.	x		Kommunale saksbehandlere byggesak	Uendret
3. Møre og Romsdal fylkeskommune oppfordres til å oversende forslagene til turløyper i Morotur og tilsvarende på Averøya til kommunen for naturmangfoldvurdering før de publiseres.	x			Uendret

Vedlegg 10. Ordliste og definisjoner

Hentet fra Naturmangfoldlovens § 3:

art: etter biologiske kriterier bestemte grupper av levende organismer

bestand: en gruppe individer av samme art som lever innenfor et avgrenset område til samme tid

biologisk mangfold: mangfoldet av økosystemer, arter og genetiske variasjoner innenfor artene, og de økologiske sammenhengene mellom disse komponentene

dyr: pattedyr, fugler, krypdyr, amfibier, fisk og virvelløse dyr

fremmed organisme: en organisme som ikke hører til noen art eller bestand som forekommer naturlig på stedet

genetisk materiale: gener og annet arvemateriale i ethvert biologisk materiale, som kan overføres til andre organismer med eller uten hjelp av teknologi, likevel ikke genetisk materiale fra mennesker

høsting: jakt, fangst, fiske og innsamling av planter eller plantedeler (medregnet bær og frukter) og sopp, i friluftsliv og næring

innførsel: kryssing av grense på land mot nabostat eller ilandføring fra områder utenfor lovens virkeområde

naturmangfold: biologisk mangfold, landskapsmessig mangfold og geologisk mangfold, som ikke i det alt vesentlige er et resultat av menneskers påvirkning

naturtype: ensartet type natur som omfatter alle levende organismer og de miljøfaktorene som virker der, eller spesielle typer naturforekomster som dammer, åkerholmer eller lignende, samt spesielle typer geologiske forekomster

organisme: enkeltindivid av planter, dyr, sopp og mikroorganismer, inkludert alle deler som er i stand til å formere seg eller overføre genetisk materiale

planter: karplanter, moser og alger

sopp: sopp og lav

utsetting: utsetting, bevisst utslipp eller deponering som avfall av organismer i miljøet, eller i et innesluttet system der rømming ikke er utelukket

uttak: enhver form for avliving eller fjerning av hele eller deler av organismer fra naturen uansett formål

vilt: naturlig viltlevende landpattedyr, fugler, krypdyr og amfibier

virvelløse dyr: dyr uten ryggstøyle

økologisk funksjonsområde: område – med avgrensing som kan endre seg over tid – som oppfyller en økologisk funksjon for en art, slik som gyteområde, oppvekstområde, larvedriftsområde, vandrings- og trekkruiter, beiteområde, hiområde, myte- eller hårfellingsområde, overnattingsområde, spill- eller parringsområde, trekkevei, yngleområde, overvintringsområde og leveområde

økologisk tilstand: status og utvikling for funksjoner, struktur og produktivitet i en naturtypes lokaliteter sett i lys av aktuelle påvirkningsfaktorer

økosystem: et mer eller mindre velavgrenset og ensartet natursystem der samfunn av planter, dyr, sopp og mikroorganismer fungerer i samspill innbyrdes og med det ikke-levende miljøet.

DEL 3. NATURMANGFOLD I AVERØY

Innhold

DEL 3. NATURMANGFOLD I AVERØY	61
Forord.....	63
Arter	64
Registreringer av arter i Artskart	64
Rødlistearter.....	65
Oversiktskart.....	65
Kritisk truede arter (CR)	66
Sterkt truede arter (EN)	67
Sårbare arter (VU).....	68
Nær truede arter (NT).....	69
Arter av nasjonal forvaltningsinteresse	70
Sensitive artsdata (rovfugl)	71
Ansvarsarter	72
Anadrome laksefisk (laks og sjøørret)	73
Elvemusling.....	74
Koraller.....	75
Oversiktskart.....	75
Kart over korallen Sjøtre – Paragorgia arborea (NT).....	76
Gytefelt torsk.....	77
Fremmede plantearter	78
Hjortevilt	80
Naturtyper.....	81
Utvalgte naturtyper	81
Verdsatte naturtyper.....	82
Oversiktskart.....	82
Naturtyper, svært stor verdi.....	83
Naturtyper, stor verdi	84
Naturtyper, middels verdi.....	85
Naturtyper, noe verdi	86

Marine naturtyper	87
Naturtypen tareskog	87
Naturtypen skjellsand	88
Korallrev.....	89
Andre registreringer	90
Naturskog	90
Inngrepsfrie naturområder	91
Miljøregistreringer i skog MIS.....	92
Grå arealer	93
Rapporter.....	94
Økologisk tilstand vann og elver.....	94
Habitat- og tiltakskartlegging av Bådalselva og Baeelva (Holselva)	95
Elvemusling i Strømselva 2010	96
Kartlegging av sjøfugl i Orskjera, Tromskjera og Mannskjera 2025.....	97
Kartlegging av hekkende sjøfugl på Nordmøre i Møre og Romsdal i 2024.....	98
Hekkebestanden av krykkje på Nordmøre og deler av Romsdal i 2024	99
Naturreservater.....	100
Oversiktskart	100
Orskjera naturreservat	101
Tromskjera-Mannskjera naturreservat	102
Hendvågen naturreservat	103
Lauvåsen naturreservat.....	104
Røsandberget naturreservat.....	105
Strand naturreservat	106

Forord

Dette vedlegget til «Temaplan for naturmangfold – Averøy kommune» omhandler kartfestede registreringer av arter og naturtyper samt andre registreringer og rapporter med tilknytning til naturmangfoldet i Averøy. Det er også med en oversikt over de seks naturreservatene i kommunen.

Kartene som er brukt er hentet fra Naturbase fra Miljødirektoratet, Artskart fra Artsdatabanken, Laksekartet fra Miljødirektoratet og Fiskeridirektoratets kartløsning.

I Artskartet fra Artsdatabanken er det totalt mer enn 45 000 registreringer for Averøy. Hvem som helst kan legge inn registreringer i kartet og det er derfor ulik kvalitet på registreringene. Ved å gå inn i artskartet kan en få informasjon om hver enkelt registrering. Her kommer det frem hvem som har gjort registreringen, dato og årstall for registreringen, om dette var en enkelt synsobservasjon, eller om det for eksempel var en hekking for en fugleart. Det er derfor viktig å vurdere kvaliteten på registreringene.

Det som vises i kartene er registreringer som gjort pr. februar 2026. Alle kartene som er brukt er «dynamiske», dvs. at disse stadig oppdateres med nye opplysninger.

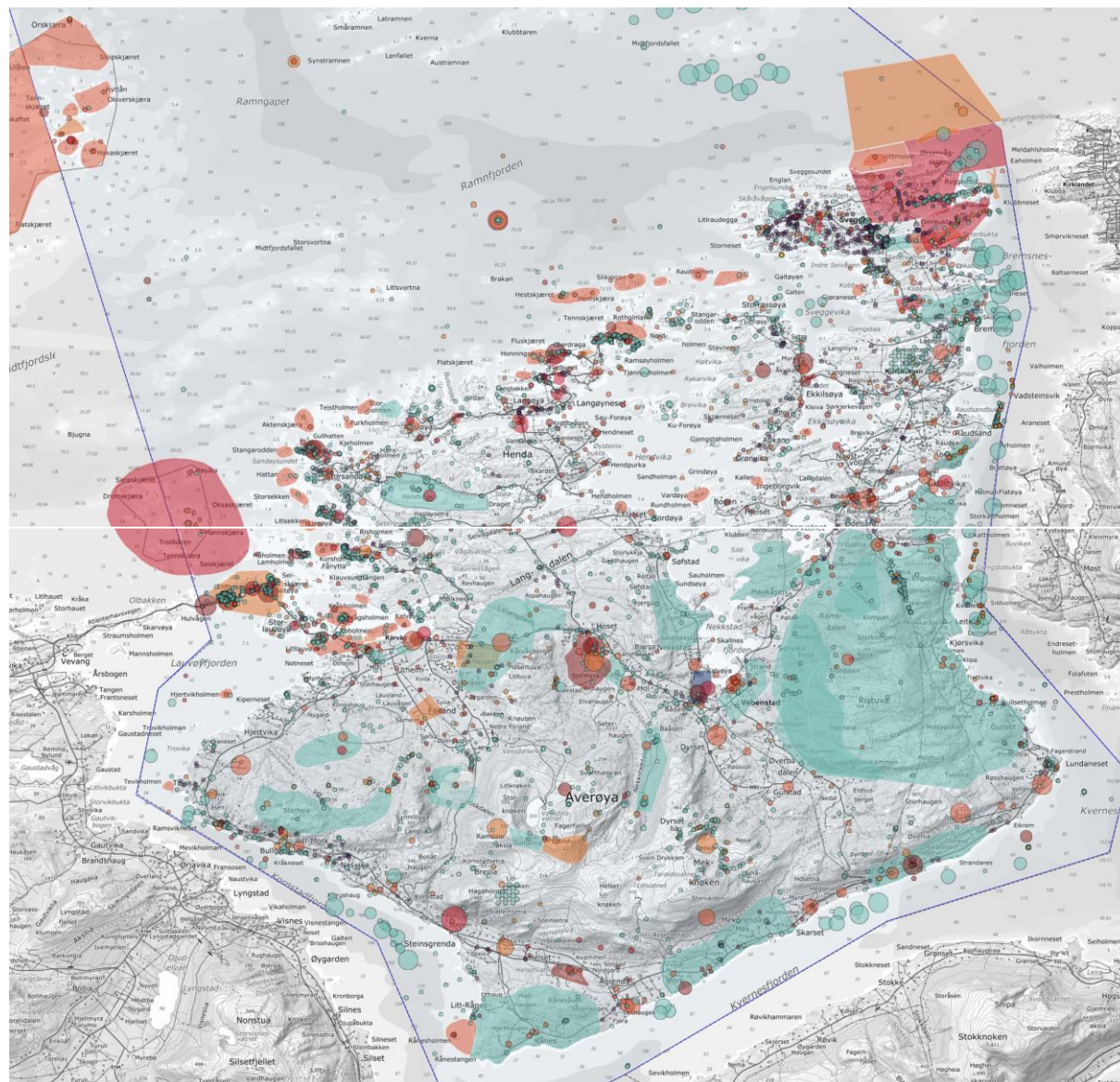
Det er viktig å være klar over at dette ikke er fullstendige opplysninger om naturmangfoldet i Averøy. Det er etter all sannsynlighet langt flere forekomster både av den enkelte arten og naturtypen samt om antall arter og antall naturtyper. For hvert tema er det en link til hvor opplysningene er hentet fra, og ved å åpne linken gis det oppdaterte data.

Formålet er å vise noen av registreringene som finnes i offentlige tilgjengelige kartløsninger for naturmangfoldet i Averøy. Ved å gå inn i kartløsningene som det er vist til vil en finne mer informasjon ved f.eks. å søke på en art og se registreringene av denne arten.

Arter

Registreringer av arter i Artskart

Figur 1. Samtlige registreringer av arter i Artskart for Averøy.

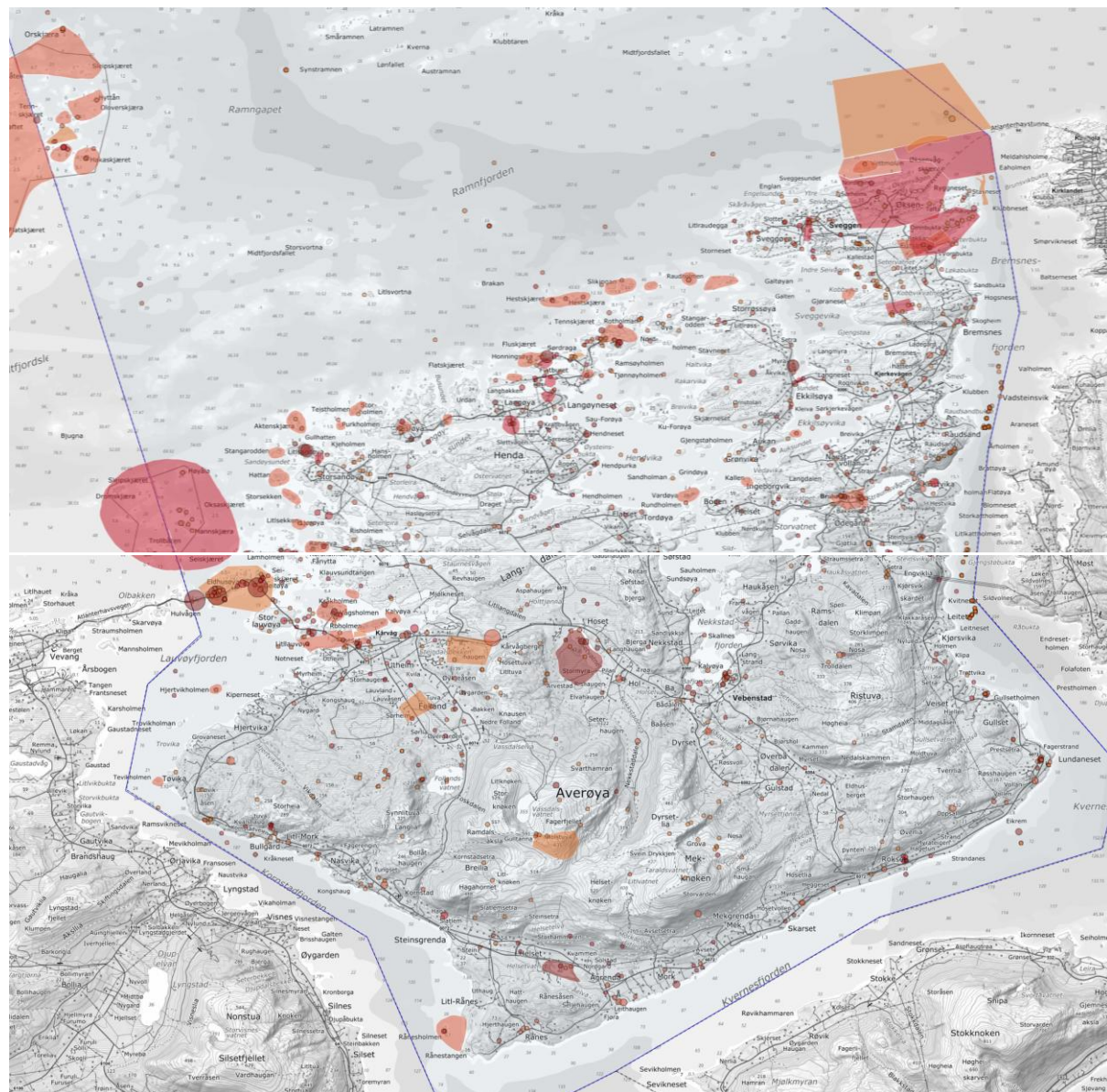
Pr 04.02.2026 er det totalt 45 726 artsregistreringer innenfor kommunegrensene til Averøy. Dette gjelder både på land, i ferskvann og i sjøen.

Kilde: Artskart fra Artsdatabanken.

<https://artsdatabanken.no/kart>

Rødlistearter

Oversiktskart

Figur 2. Registreringer av arter i rødlista i Artskart for Averøy.

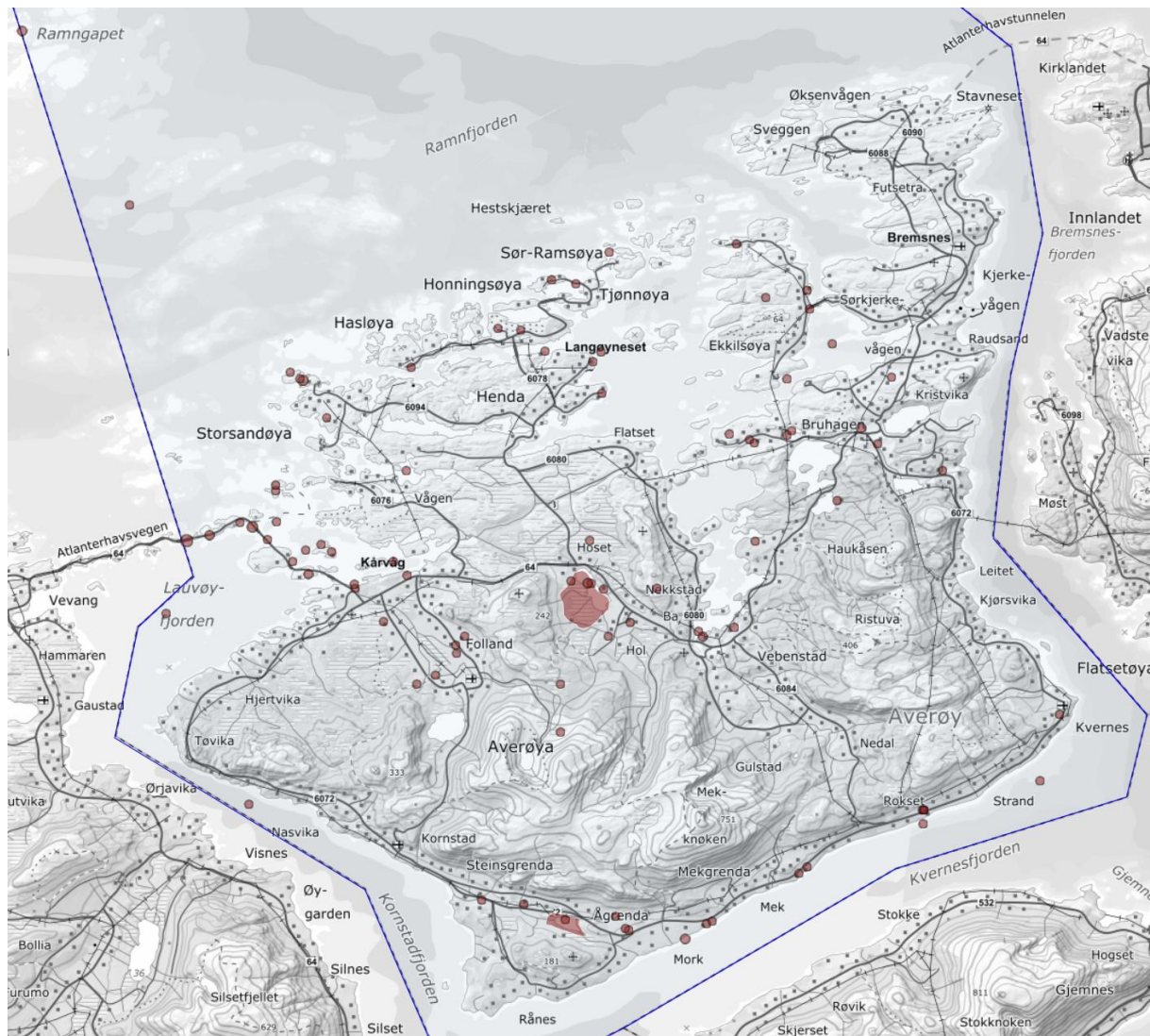
Kritisk truet (CR) mørk rød	184 registreringer
Sterkt truet (EN) rød	698 registreringer
Sårbar (VU) orange	2414 registreringer
Nær truet (NT) lys orange	1921 registreringer
Totalt for disse kategoriene	5217 registreringer

Mer informasjon: <https://artsdatabanken.no/Arter/Rodlista-arter/Om-Norsk-rodliste-arter>

Kilde: Artskart fra Artsdatabanken.

<https://artsdatabanken.no/kart>

Kritisk truede arter (CR)

Figur 3. Registreringer av Kritisk truede arter (CR) i rødlista i Artskart for Averøy. N= 184 registreringer.

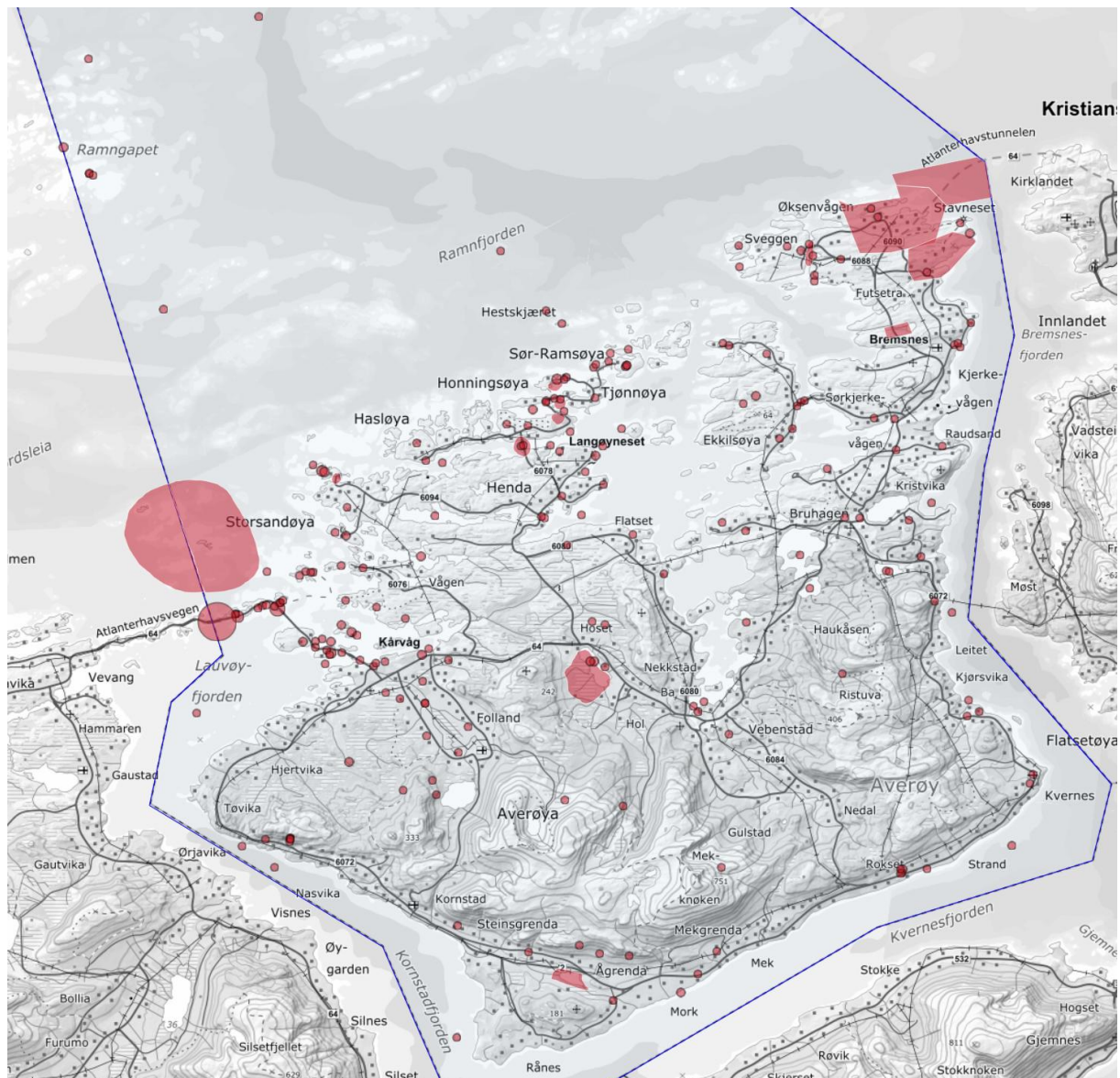
Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter, og disse artene har høy til ekstremt høy risiko for å dø ut fra Norge hvis de rådende forholdene vedvarer.

Mer informasjon: <https://artsdatabanken.no/Arter/Rodlista-arter/Om-Norsk-rodliste-arter>

Kilde: Artskart fra Artsdatabanken.

<https://artsdatabanken.no/kart>

Sterkt truede arter (EN)

Figur 4. Registreringer av Sterkt truede arter (EN) i rødlista i Artskart for Averøy. N= 698 registreringer.

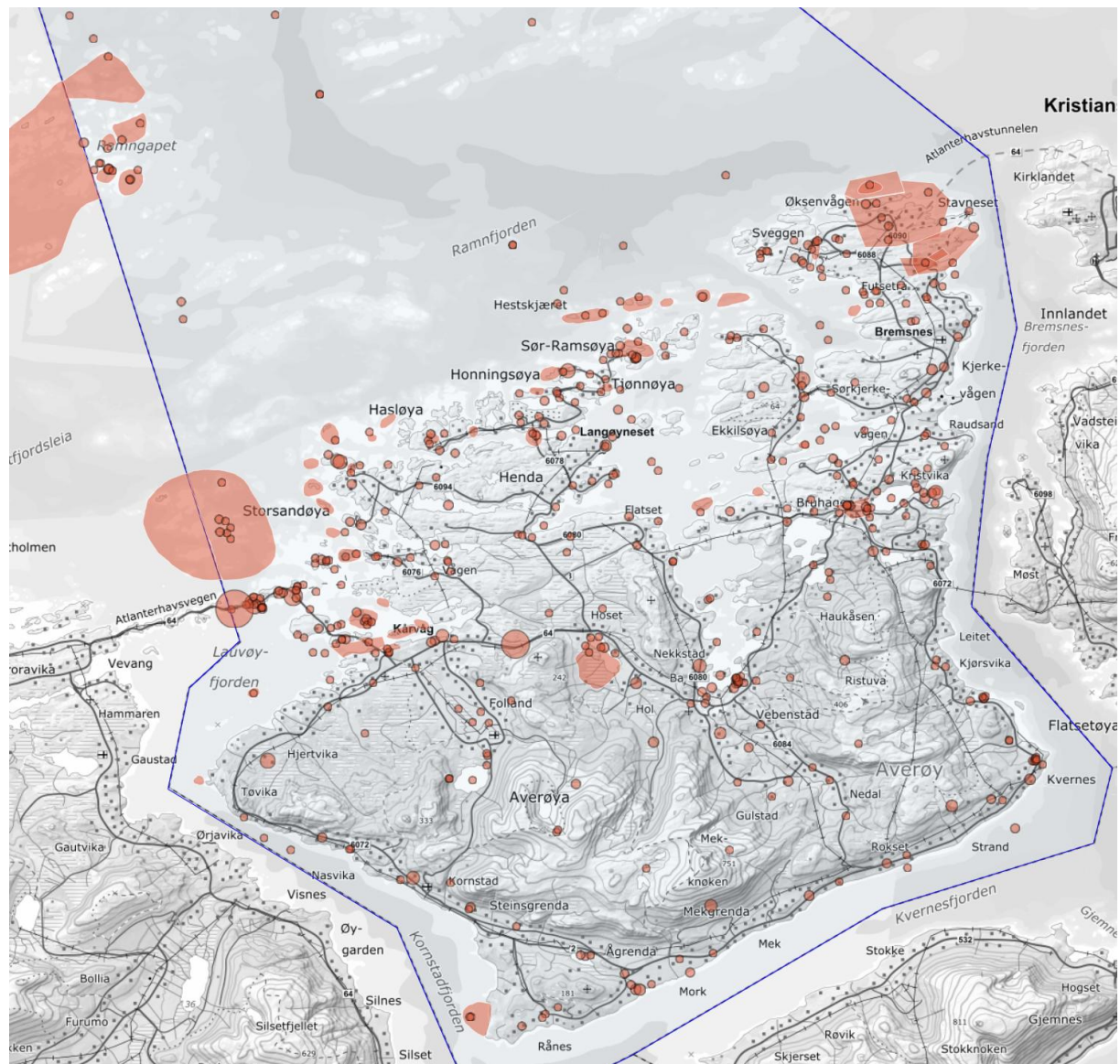
Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter, og disse artene har høy til ekstremt høy risiko for å dø ut fra Norge hvis de rådende forholdene vedvarer.

Mer informasjon: <https://artsdatabanken.no/Arter/Rodlista-arter/Om-Norsk-rodliste-arter>

Kilde: Artskart fra Artsdatabanken.

<https://artsdatabanken.no/kart>

Sårbare arter (VU)

Figur 5. Registreringer av Sårbare arter (VU) i rødlista i Artskart for Averøy. N= 2414 registreringer.

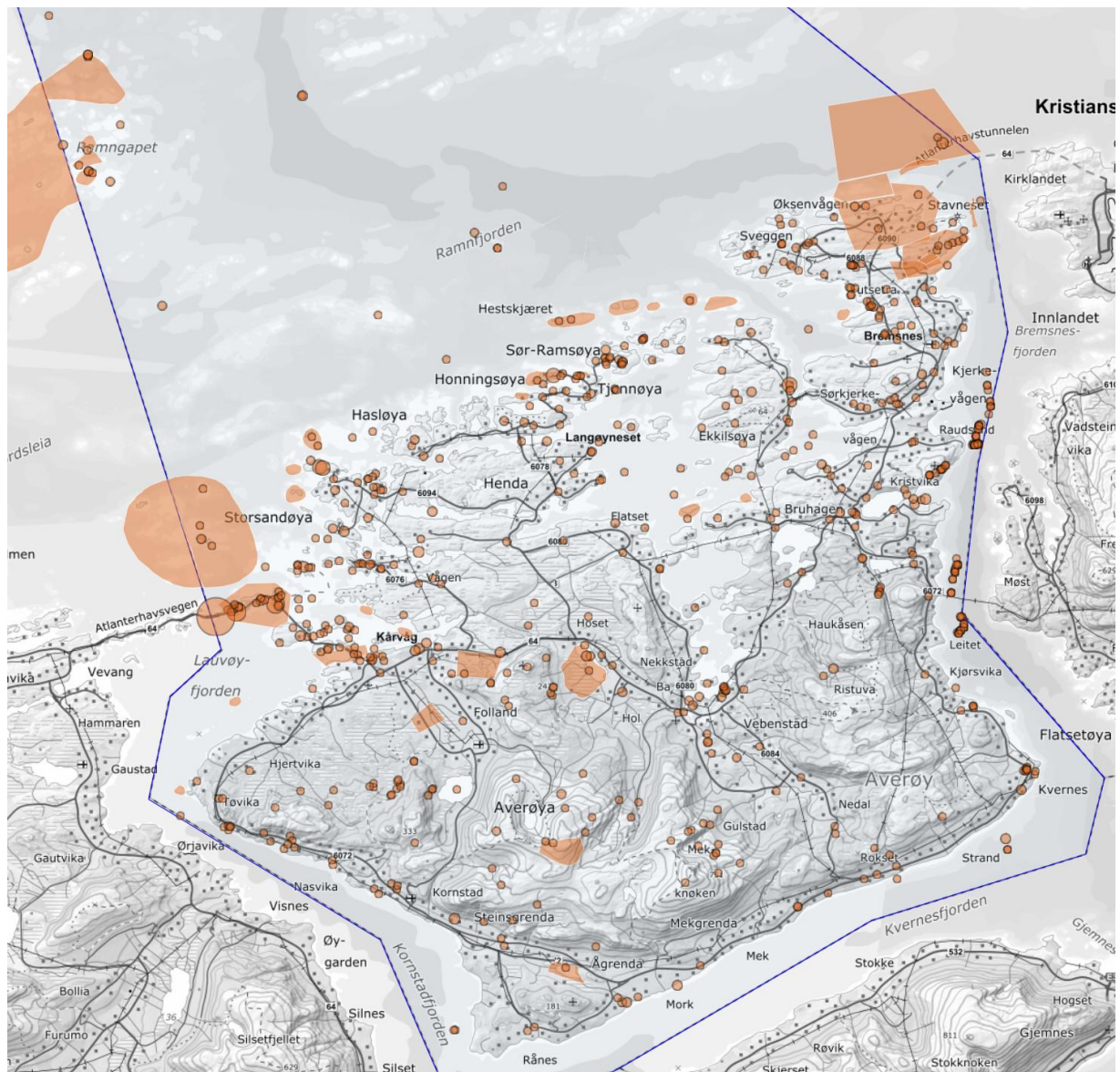
Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter, og disse artene har høy til ekstremt høy risiko for å dø ut fra Norge hvis de rådende forholdene vedvarer.

Mer informasjon: <https://artsdatabanken.no/Arter/Rodlista-arter/Om-Norsk-rodliste-arter>

Kilde: Artskart fra Artsdatabanken.

<https://artsdatabanken.no/kart>

Nær truede arter (NT)

Figur 6. Registreringer av Nær truede arter (NT) i rødlista i Artskart for Averøy. N= 1921 registreringer.

En nær truet art er en art som ikke oppfyller de strenge kriteriene for å bli klassifisert som direkte trua (sårbar, sterkt trua eller kritisk trua).

Arten er "nær" ved å kvalifisere for en truet-kategori i nær fremtid.

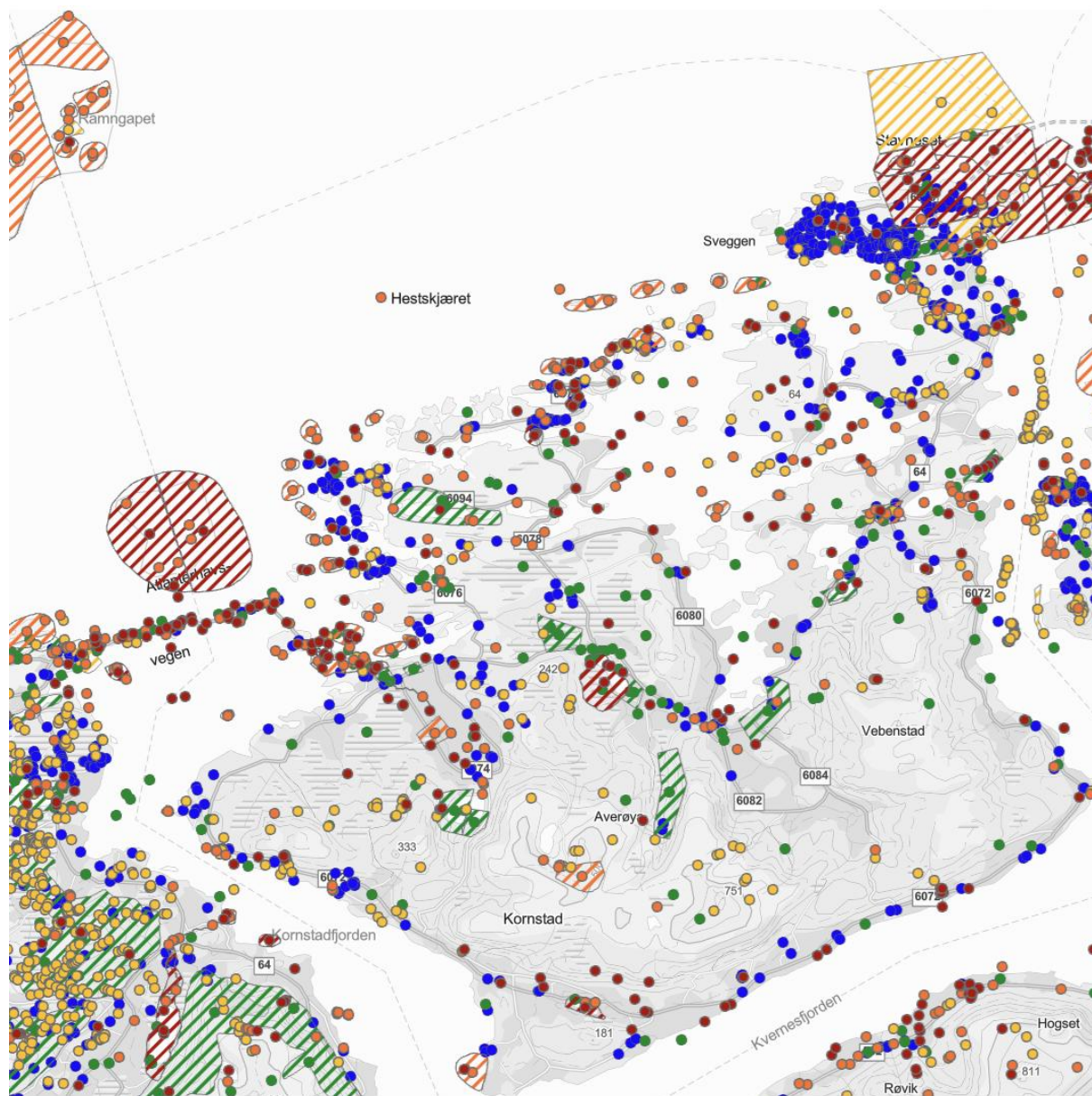
Dette gjelder ofte arter som har en populasjon i tilbakegang, et begrenset leveområde, eller fåtallige individer, men hvor risikoen for utdøing ennå ikke er ekstremt høy.

Mer informasjon: <https://artsdatabanken.no/Arter/Rodlista-arter/Om-Norsk-rodliste-arter>

Kilde: Artskart fra Artsdatabanken.

<https://artsdatabanken.no/kart>

Arter av nasjonal forvaltningsinteresse

Figur 7. Arter i kategorien nasjonal forvaltningsinteresse

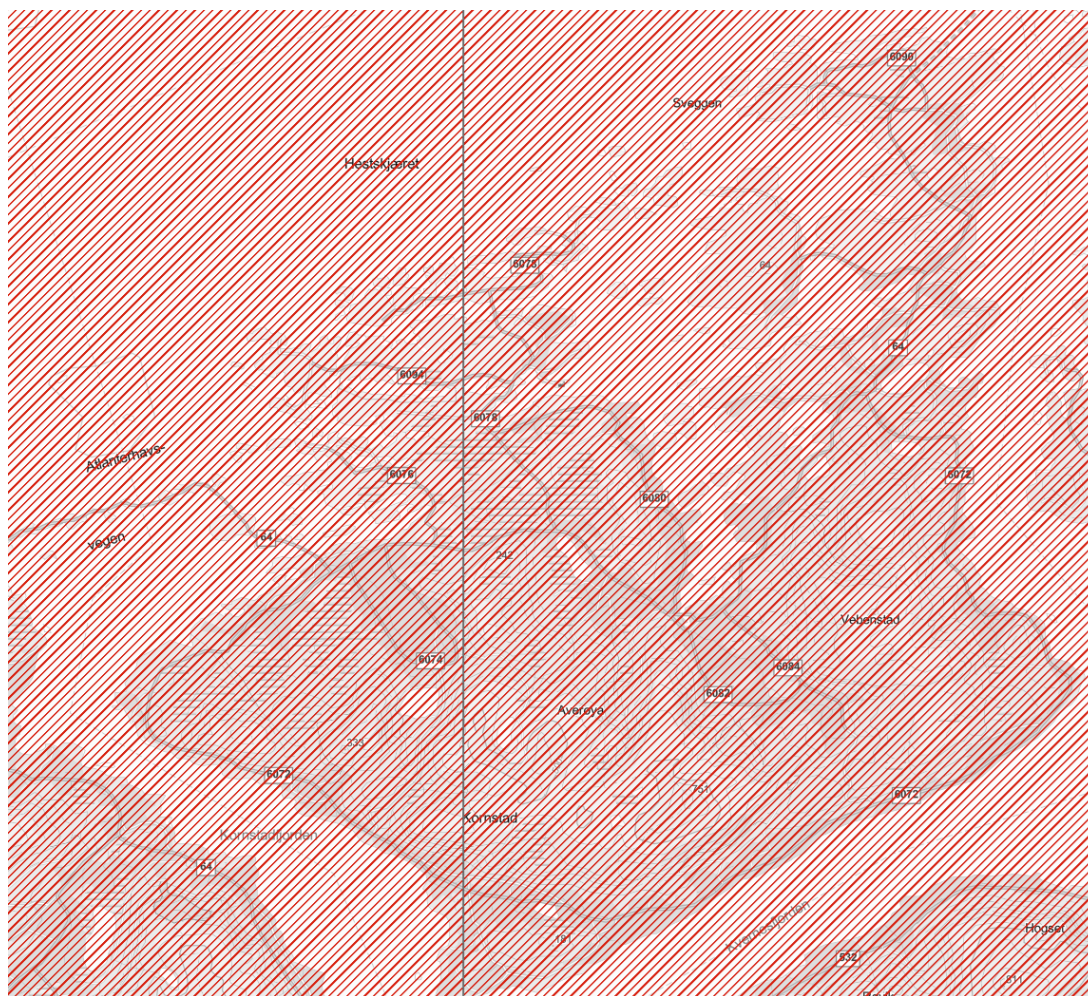
Følgende artsgrupper inngår i begrepet Arter av nasjonal forvaltningsinteresse:

Truede arter (CR, EN, VU i Norsk Rødliste for arter), prioriterte arter etter NML, fredete arter, verdsatte arter, spesielle økologiske former, andre spesielt hensynskrevende arter, NT i Norsk Rødliste for arter, fremmede arter og ansvarsarter.

Mer informasjon: <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/fagmeldinger/2026/januar-2026/nytt-kart-arter-av-nasjonal-forvaltningsinteresse/>

Kilde: <https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Sensitive artsdata (rovfugl)

Figur 8. Offisielt kart over sensitive arter. Maskert.

Sensitive artsdata er samlebegrep for en database med utvalgte arter av fugler, pattedyr og lav hvor stedfestet informasjon om artenes hekkeområde, yngleområde eller voksested er skjermet for allment innsyn. Begrunnelsen for at stedfestet informasjon om disse artene bør skjermes, er at åpen tilgang kan føre til at arten eller stedet der den forekommer utsettes for uheldige negative påvirkninger. Det kan være eksempelvis forstyrrelse, etterstrebelse, eller ødeleggelse.

I offentlig tilgjengelige kart over sensitive artsdata er hver forekomst angitt innenfor et skravert kvadrat med visst antall km², avhengig av art. For Averøy er det mange registreringer, derfor blir hele kommunen et sammenhengende skravert område.

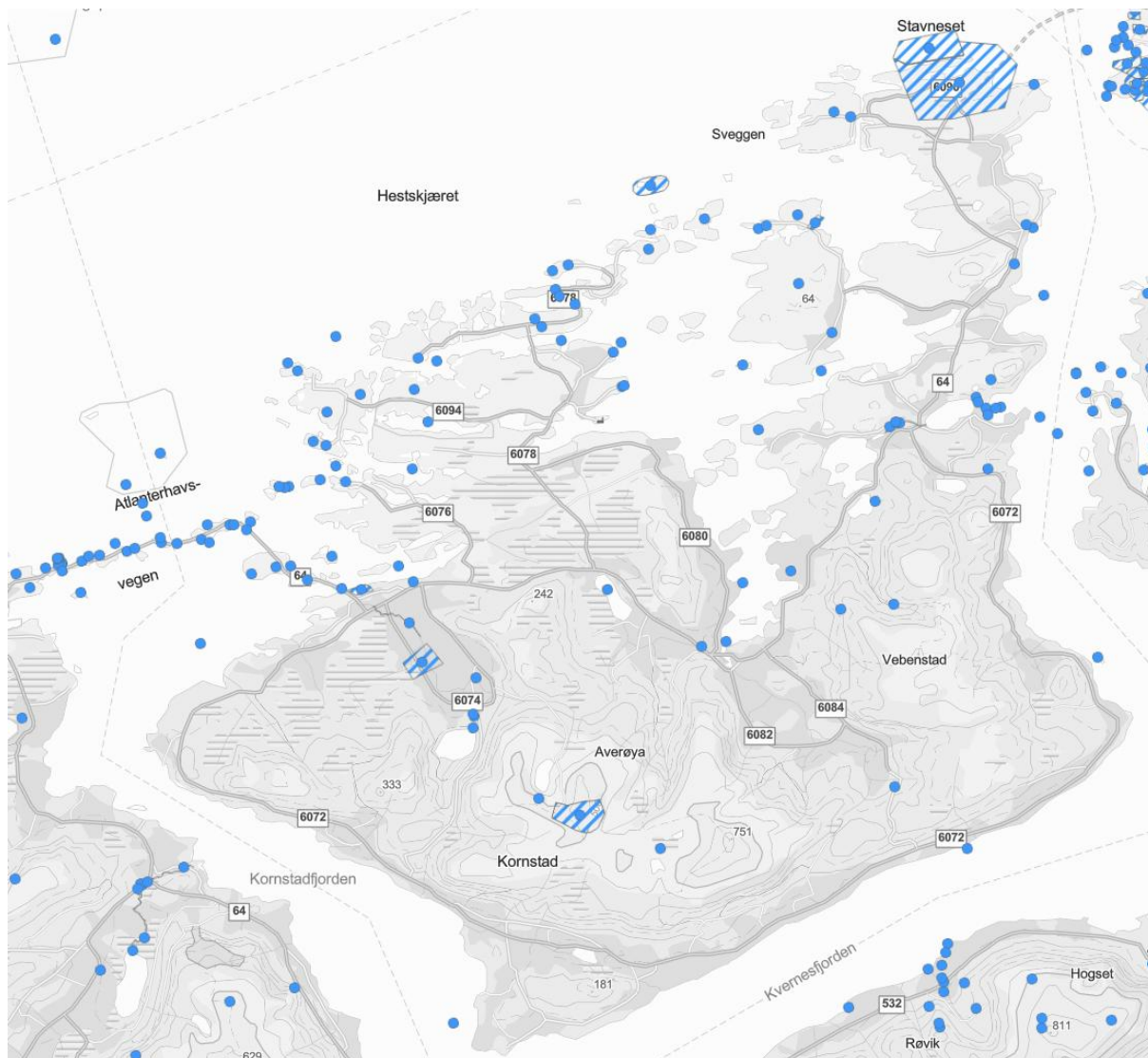
I Averøy kommune er det kun miljøvernlederen som har tilgang til innsyn. Organisasjoner som f.eks. planlegger hogst for skogeiere skal ha tilgang til databasen.

For Averøy gjelder sensitive artsdata artene havørn, hønsehauk, vandrefalk og hubro.

Kilde: Naturbase fra Miljødirektoratet

<https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Ansvarsarter

Figur 9. Kart over ansvarsarter

En ansvarsart er en art som et land eller en region har et særlig forvaltningsansvar for, fordi en vesentlig del av artens naturlige utbredelse eller bestand finnes der.

I norsk sammenheng brukes ofte en operasjonell grense på at 25 prosent eller mer av den europeiske utbredelsen ligger i Norge for at arten skal regnes som ansvarsart. Begrepet er ikke en truetthetskategori i seg selv, men uttrykker at Norge (eller en kommune/region) bør sikre levedyktige bestander av slike arter gjennom forvaltning og vern.

Eksempler på sentrale norske ansvarsarter på Averøya er elvemusling (flere lokaliteter) heipiplerke, rødstilk, havørn, heilo, bergirisk.

Kilde: <https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Anadrome laksefisk (laks og sjørørret)

Figur 10. Oversikt over elver med sjørørret eller laks i Averøy

I Averøy er det fire vassdrag med registreringer av anadrom laksefisk (sjørørret og /eller laks):

- Bådalselva med Bae-/Holselva
- Strømselva
- Uttheimselva
- Aaeelva

Averøy kommune fikk i 2024 innvilget finansiering fra Møre og Romsdal fylkeskommune til et prosjekt med habitat- og tiltakskartlegging av Bådalselva og Baeelva (Holselva).

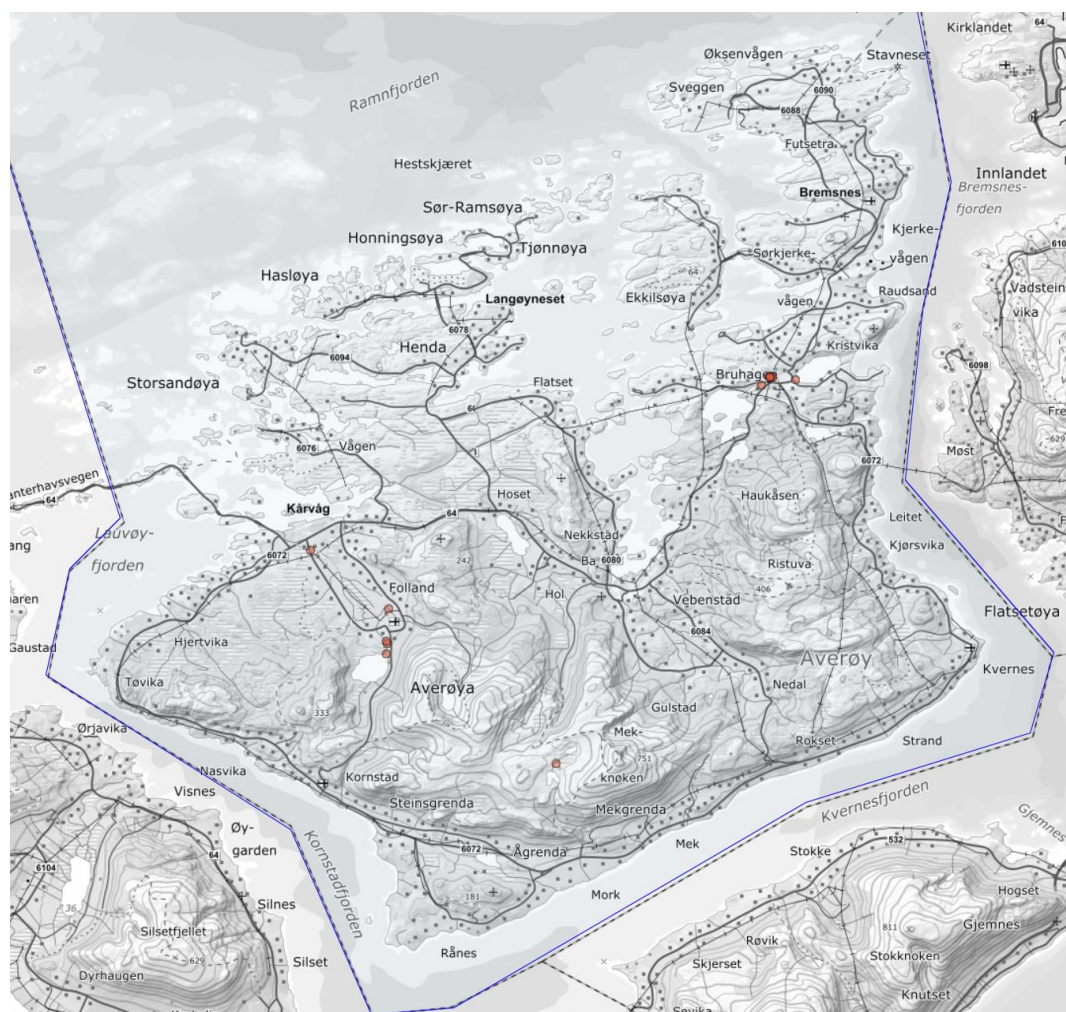
NINA (Norsk institutt for naturforskning) fikk oppdraget og leverte i februar 2025 rapporten:

https://www.averoy.kommune.no/_f/p1/ia757b743-bd6a-492b-8822-f58d9b68ea7e/ninarapport2556.pdf

Kilde: Lakseregisteret fra Miljødirektoratet

<https://lakseregisteret.statsforvalteren.no/>

Elvemusling

Figur 11. Registrerte forekomster av elvemusling i Averøy

Elvemusling er en norsk ansvarsart og er klassifisert som sårbar (VU) på den norske rødlisten og sterkt truet (EN) på den globale rødlisten. Norge har en stor del av den europeiske bestanden (anslagsvis 40 %), og er et av få land som har levedyktige populasjoner. De fleste lokalitetene med reproduserende bestander av elvemusling i Norge finnes i dag i Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordland.

Det er totalt 18 registreringer av elvemusling i Averøy.

I 2010 ble forekomsten av elvemusling i Strømselva kartlagt av Kjell Sandaas og Jørn Enerud. Det ble funnet muslinger i alle aldersklasser og bestanden ble estimert til ca. 5000-6000 individer.

Les rapporten her:

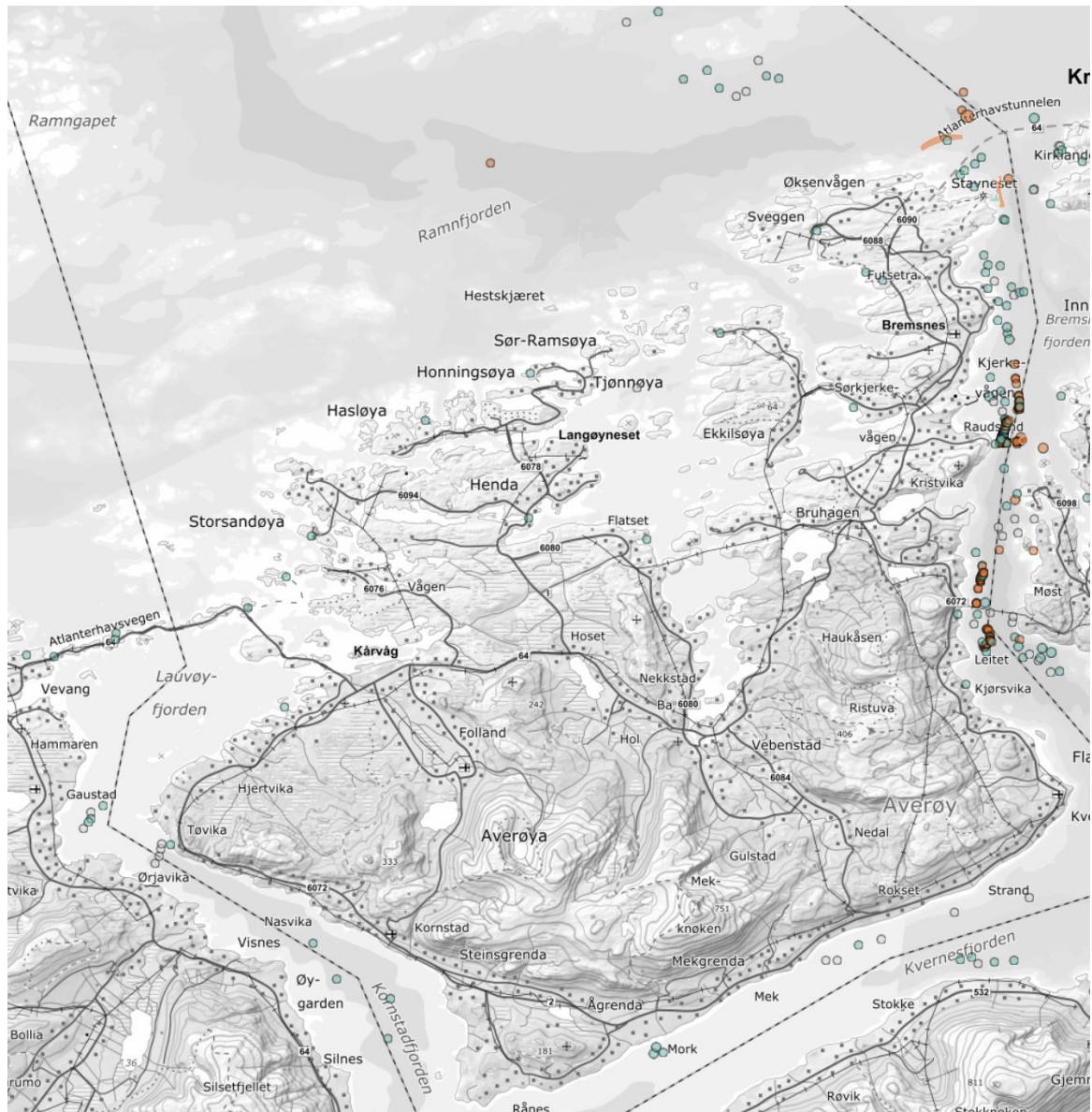
https://www.averoy.kommune.no/_f/p1/i168742cd-b13e-4b89-82a5-3106cba85fff/elvemusling-rapport-2010.pdf

Kilde: Artskart fra Artsdatabanken.

<https://artsdatabanken.no/kart>

Koraller

Oversiktskart

Figur 12. Kart registrerte forekomster av artsgruppen Anthoza (koralldyr).

Koraller er de marine nesledyrene innen klassen Anthozoa (koralldyr) som danner korall-polypper, ofte med et ytre eller indre skjelett av kalk eller hornstoff og som ofte lever i kolonier (rev).

Dette er arter som danner korallrev. I Averøy er det 346 registreringer av arter som tilhører familien Anthoza (koralldyr). Av disse er det 85 registreringer av arten Sjøtre – *Paragorgia arborea* som er en rødlisteart med status Nær truet (NT).

Kilde: Artskart fra Artsdatabanken. <https://artsdatabanken.no/kart>

Kart over korallen Sjøtre – *Paragorgia arborea* (NT)

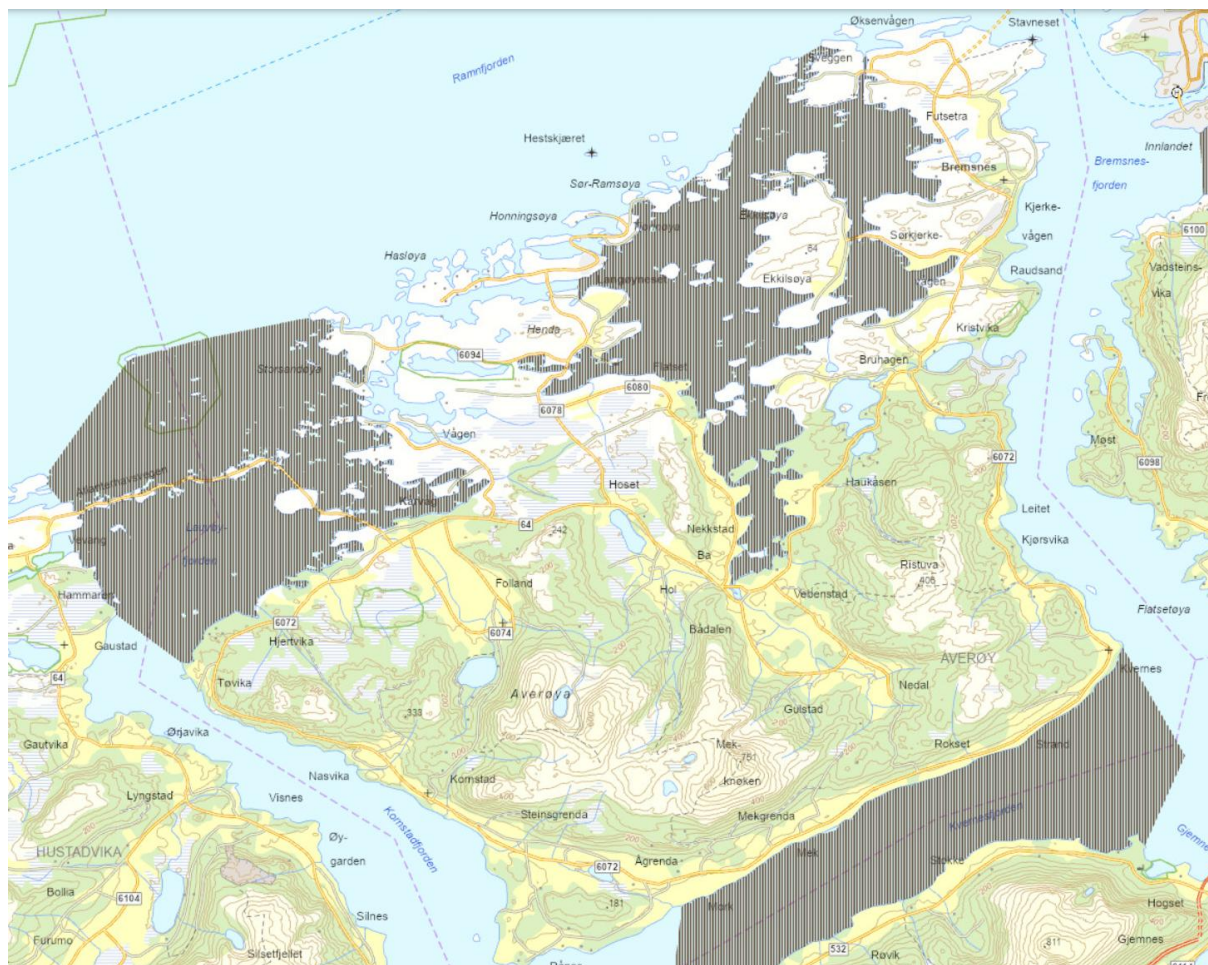
Figur 13. Kart over registrerte forekomster av rødliste-korallen Sjøtre – *Paragorgia arborea* (NT)

I Artskart fra Artsdatabanken er det i Averøy 85 registreringer av korallarten Sjøtre – *Paragorgia arborea*, som er en rødlisteart med status Nær truet (NT).

Kilde: Artskart fra Artsdatabanken.

<https://artsdatabanken.no/kart>

Gytefelt torsk

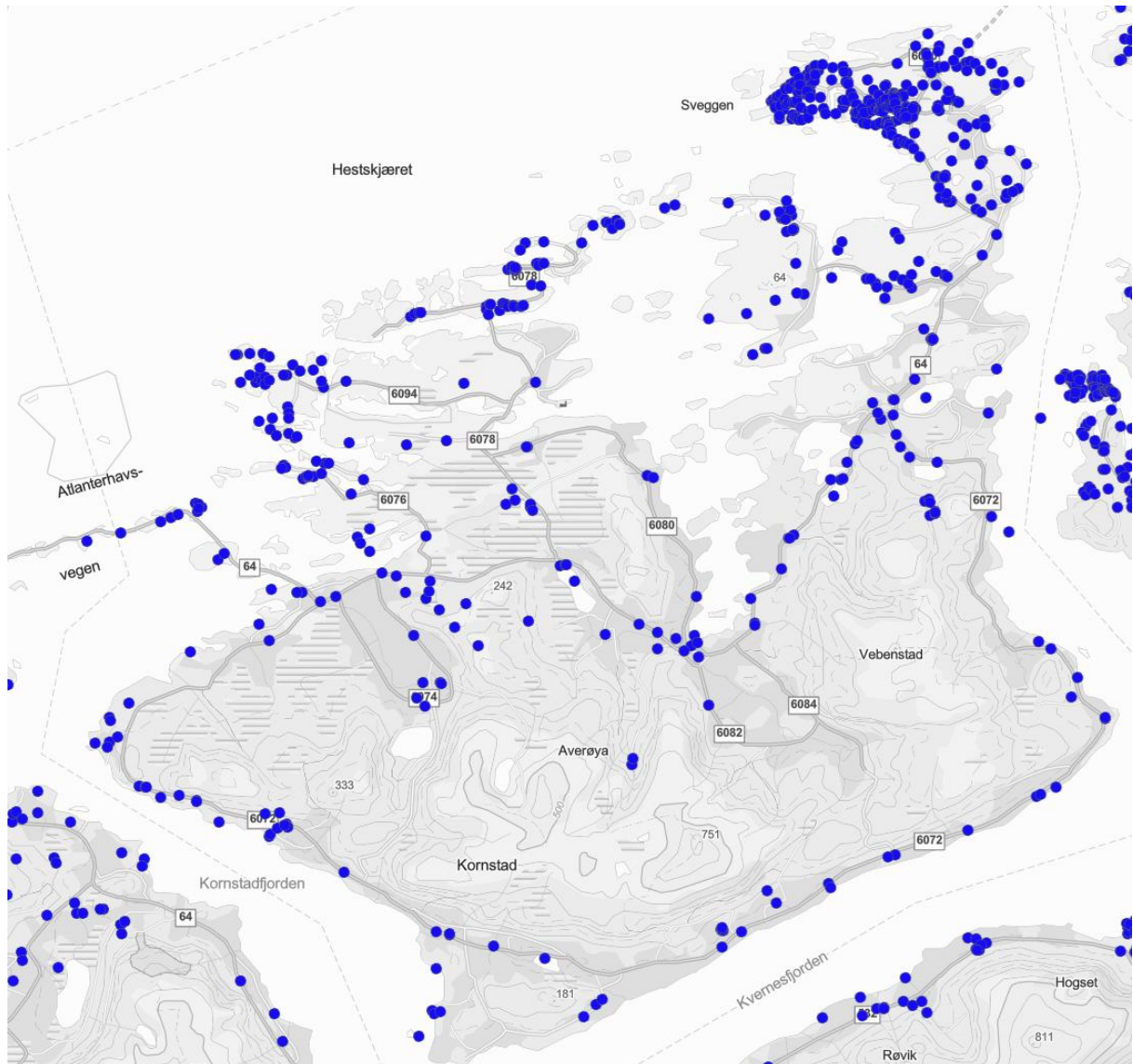

Figur 14. Kart over gytefelt for torsk

Kilde: Fiskeridirektoratets kartløsning

<https://portal.fiskeridir.no/portal/apps/webappviewer/index.html?id=4b22481a36c14dbca4e4def930647924>

Fremmede plantearter

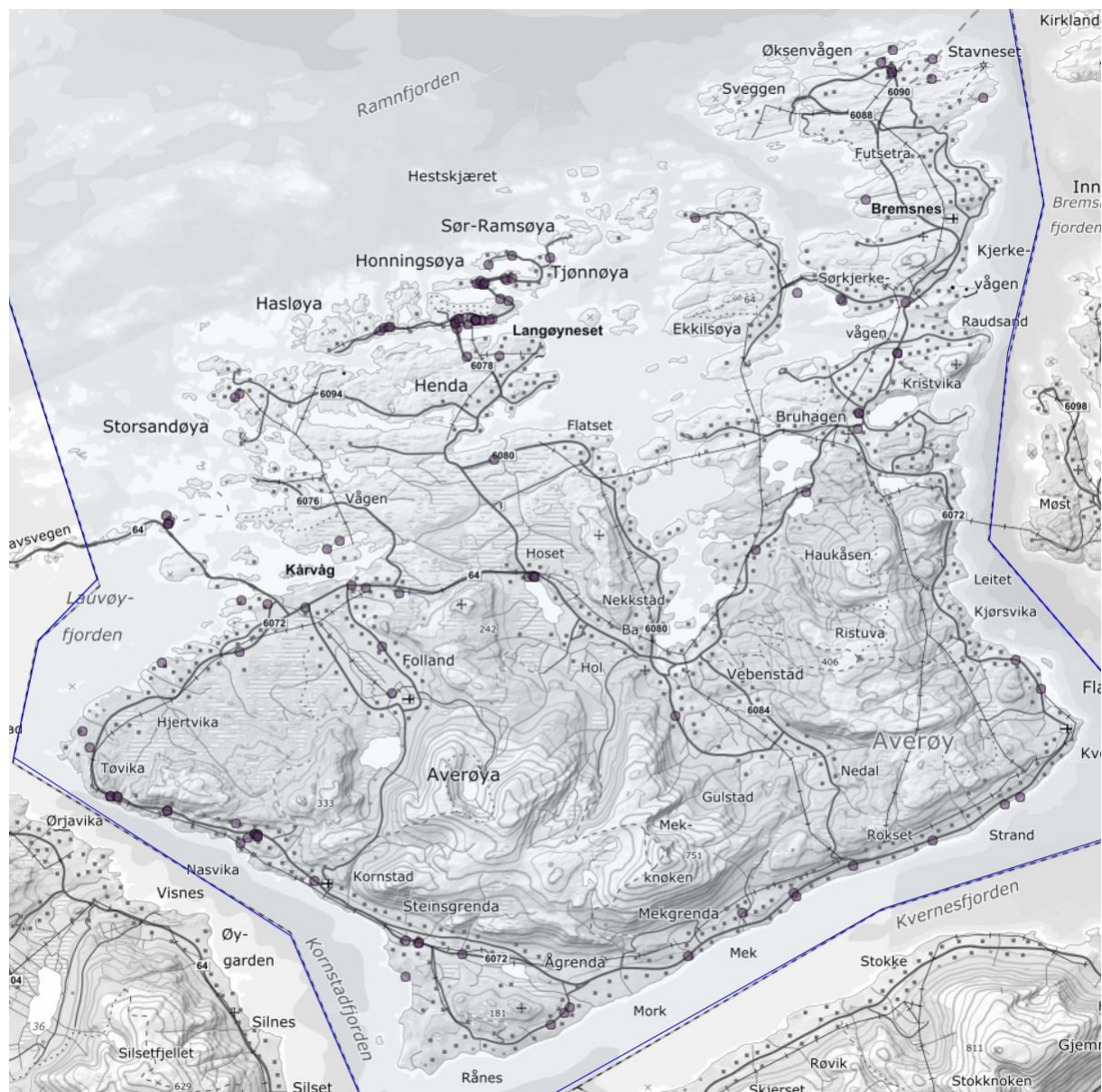

Figur 15. Kart over registrerte forekomster av fremmede plantearter i Averøy. Gjelder alle arter inkl. utenlandske treslag.

Kartet viser registreringer av fremmede arter i Averøy. I kommunen er det ca. 4000 dekar med leplantinger som ble plantet fra ca. 1980 og videre utover 1980-tallet. Dette var sitkagran, bergfuru og lerk. Disse treslagene betegnes i denne sammenheng som fremmede arter. Noen av disse leplantingsfeltene er også med i disse registreringene. Det ble også plantet en del sitkagran som var ment for tømmerproduksjon, f.eks. i Langdalen der det nå står mer enn 10 000 m³ med sitkagran.

Kilde: Naturbase fra Miljødirektoratet

<https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Figur 16. Kart over registrerte forekomster av kjempebjørnekjeks, tromsøpalme, kjempespringfrø, rynkerose og parkslirekne i Averøy.

Antall registrerte forekomster:

Kjempebjørnekjeks	6
Tromsøpalme	0
Kjempespringfrø	10
Rynkerose	62
Parkslirekne	40

Kilde: Artskart fra Artsdatabanken.

<https://artsdatabanken.no/kart>

Hjortevilt

Figur 17. Registreringer i Artskart over hjortevilt i Averøy.

Mange av disse registreringene med skraverte områder er fra viltkartleggingen i ca. år 1985. De skraverte områdene er å oppfatte som kjerneområder.

Enkeltpunkt i sjøen er registrering av trekkvei av svømmende hjortevilt (ved Strand og Leite).

Andre enkeltpunkter er stort sett av mindre interesse.

Alle de tre hjorteviltartene hjort, rådyr og elg kan forekomme over hele kommunen, fra Rånes i sør til Tjønnøya og Øksenvågen i nord.

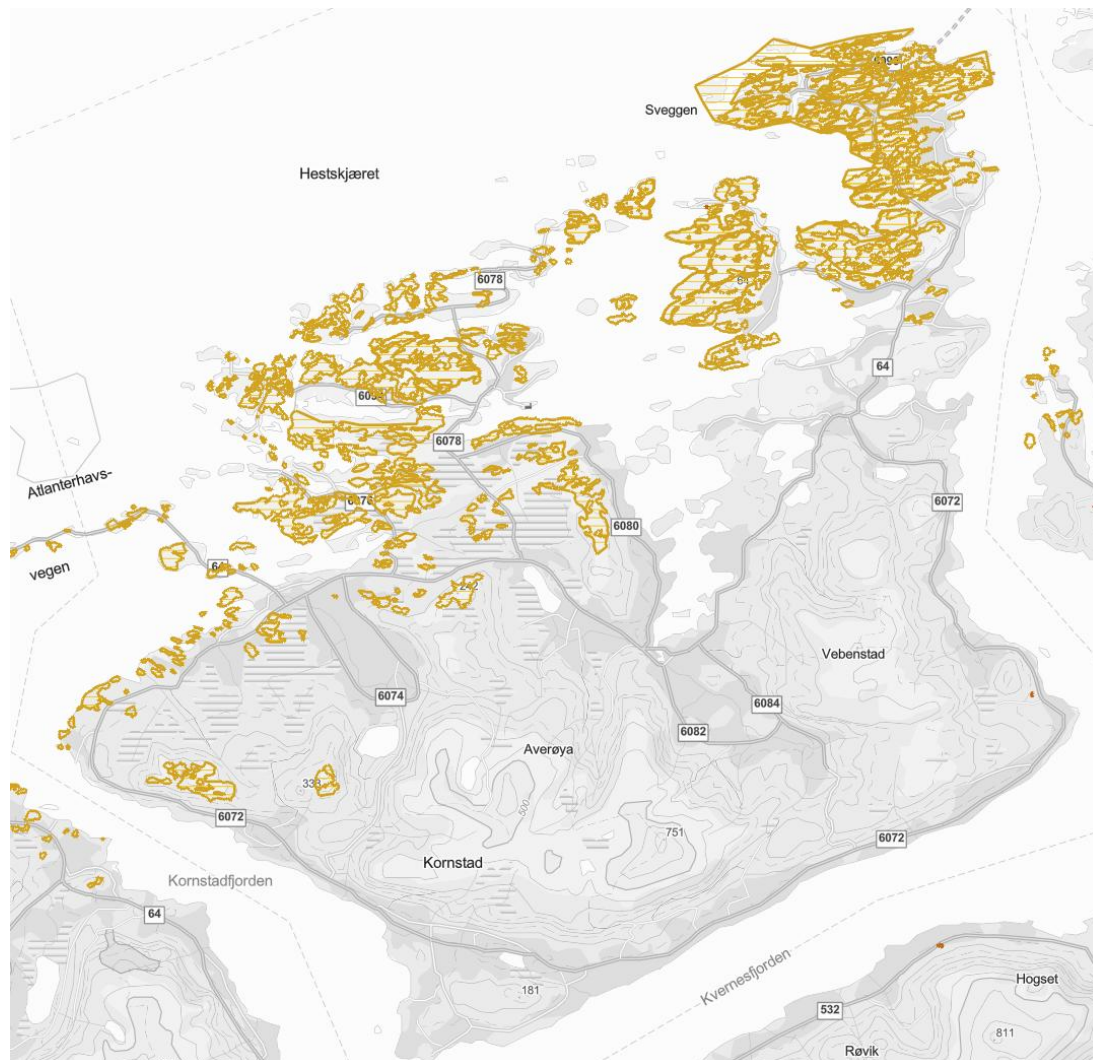
For mer informasjon ligger det flere rapporter på Averøy kommune sin hjemmeside under jakt- og viltforvaltning, planer og rapporter:

<https://www.averoy.kommune.no/tjenester/natur-miljo-og-naring/jakt-og-viltforvaltning/planer-og-rapporter/>

Kilde: Artskart fra Artsdatabanken. <https://artsdatabanken.no/kart>

Naturtyper

Utvalgte naturtyper

Figur 18. Kart over registreringer av utvalgte naturtyper.

Utvalgte naturtyper har et spesielt vern mot utbygging, og det er spesielle saksbehandlingsrutiner ved inngrep i disse naturtypene. Iht. naturmangfoldlovens § 52 er det fastsatt «Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven» som omhandler dette.

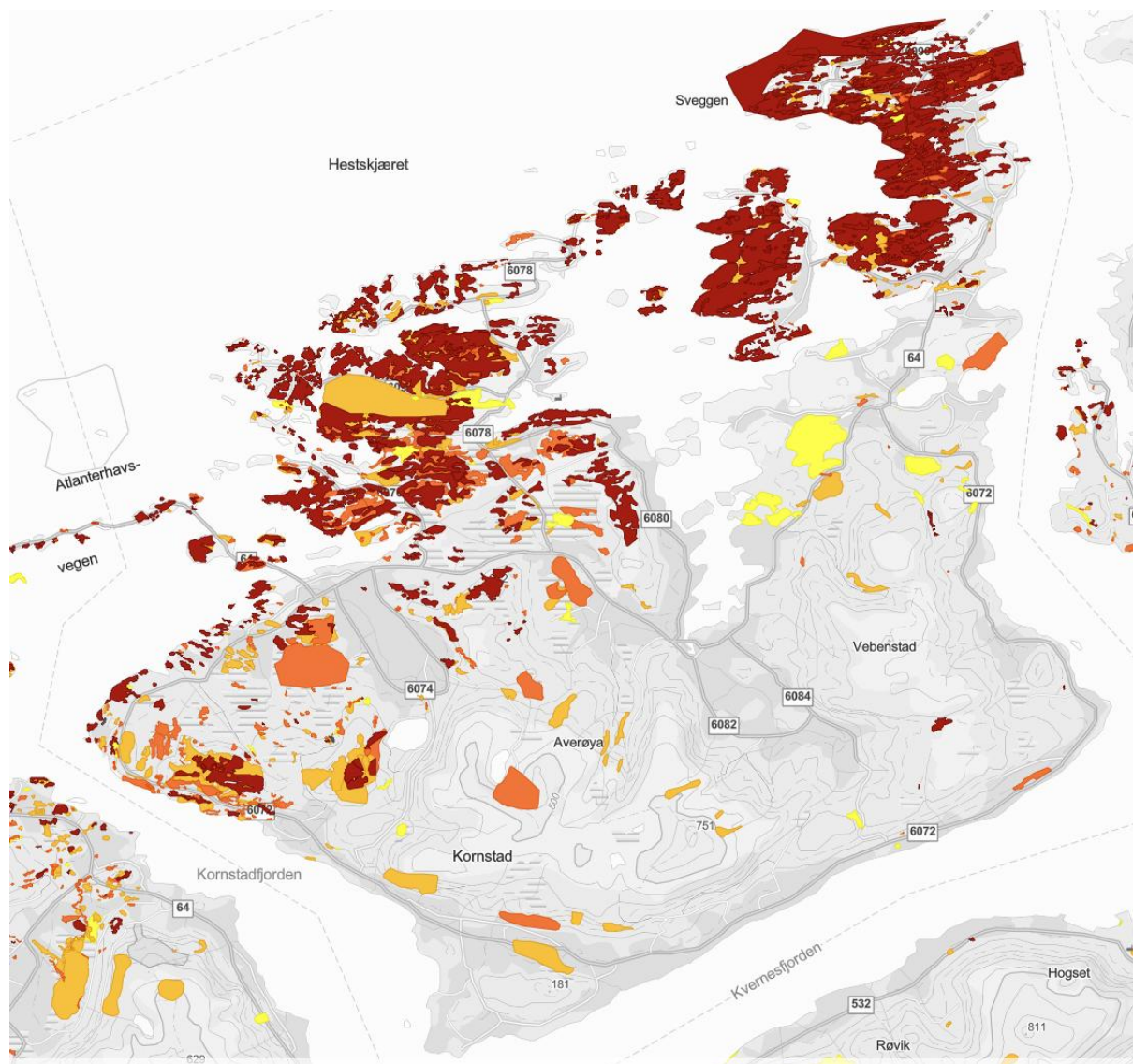
I Averøy gjelder det i all hovedsak naturtypen kystlynghei som iht. kartet dekker ca. 10% av kommunens areal. Det er også enkelte mindre arealer med naturbeitemark/slåttemark og korallrev. Det har vært to ulike registreringer av kystlynghei, der registreringene i kartet ligger delvis over hverandre.

Kilde: Naturbase fra Miljødirektoratet

<https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Verdsatte naturtyper

Oversiktskart

Figur 19. Oversiktskart over registreringer av verdsatte naturtyper.

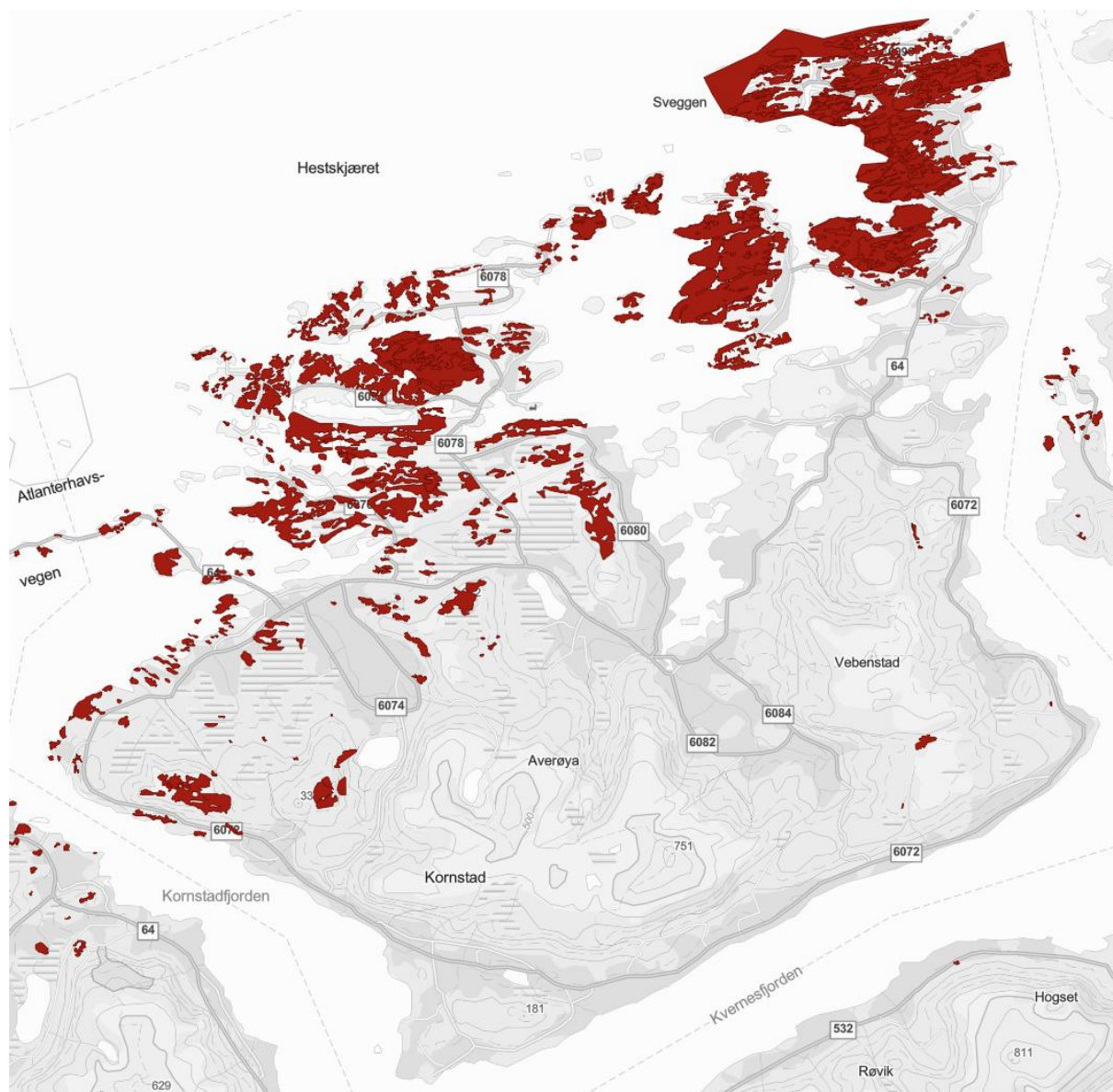
Verdsatte naturtyper er avgrensede naturområder som er kartlagt og fordelt i ulike verdikategorier basert på hvor viktig de er for naturmangfoldet.

De har ingen rettslig beskyttelse i seg selv, men danner et viktig kunnskapsgrunnlag for vurderinger etter naturmangfoldlovens §§ 8–12, som omhandler blant annet kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet og samlet belastning.

Kilde: Naturbase fra Miljødirektoratet

<https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Naturtyper, svært stor verdi

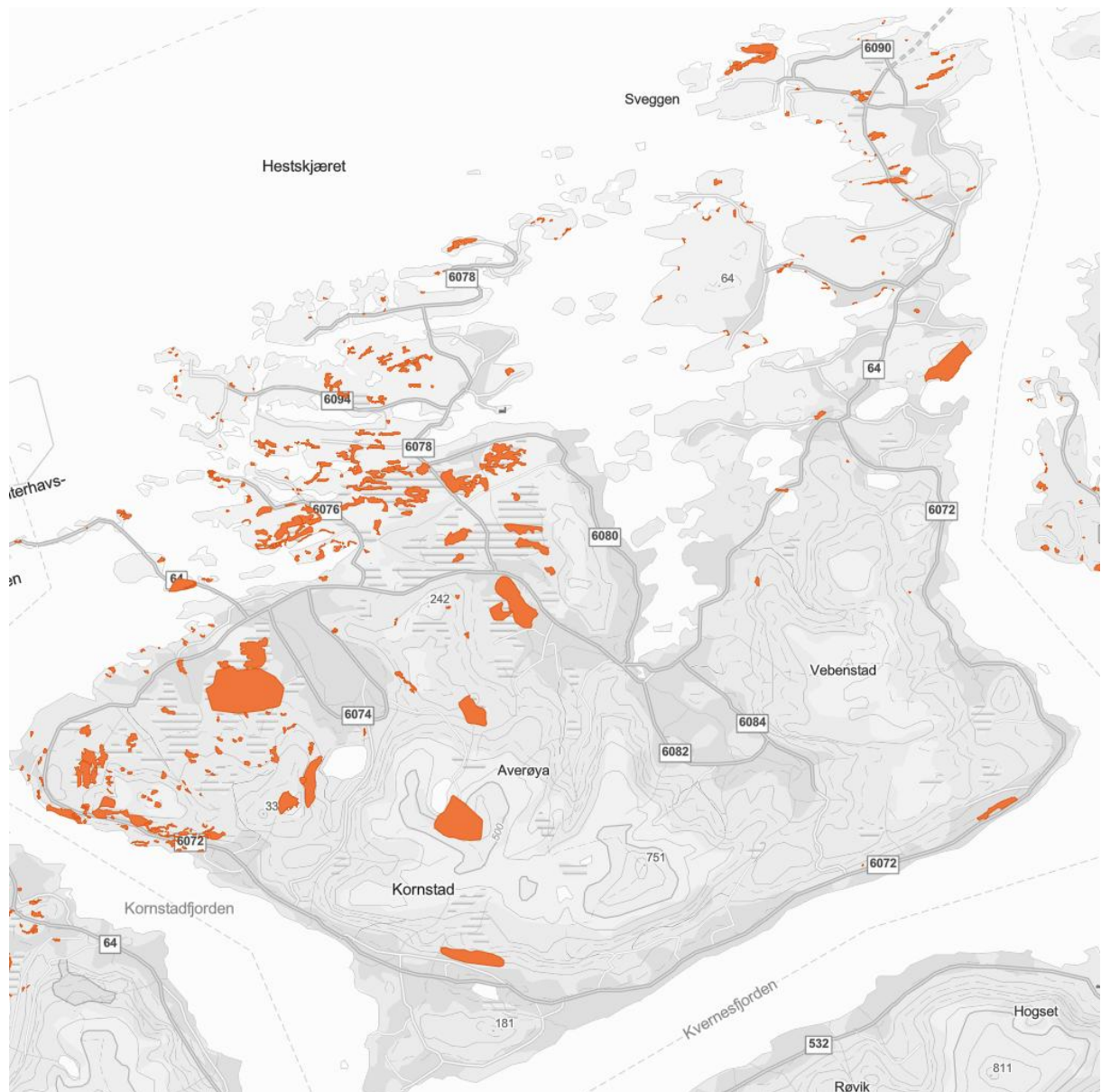

Figur 20. Kart over registreringer av verdsatte naturtyper med svært stor verdi.

Kilde: Naturbase fra Miljødirektoratet

<https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Naturtyper, stor verdi

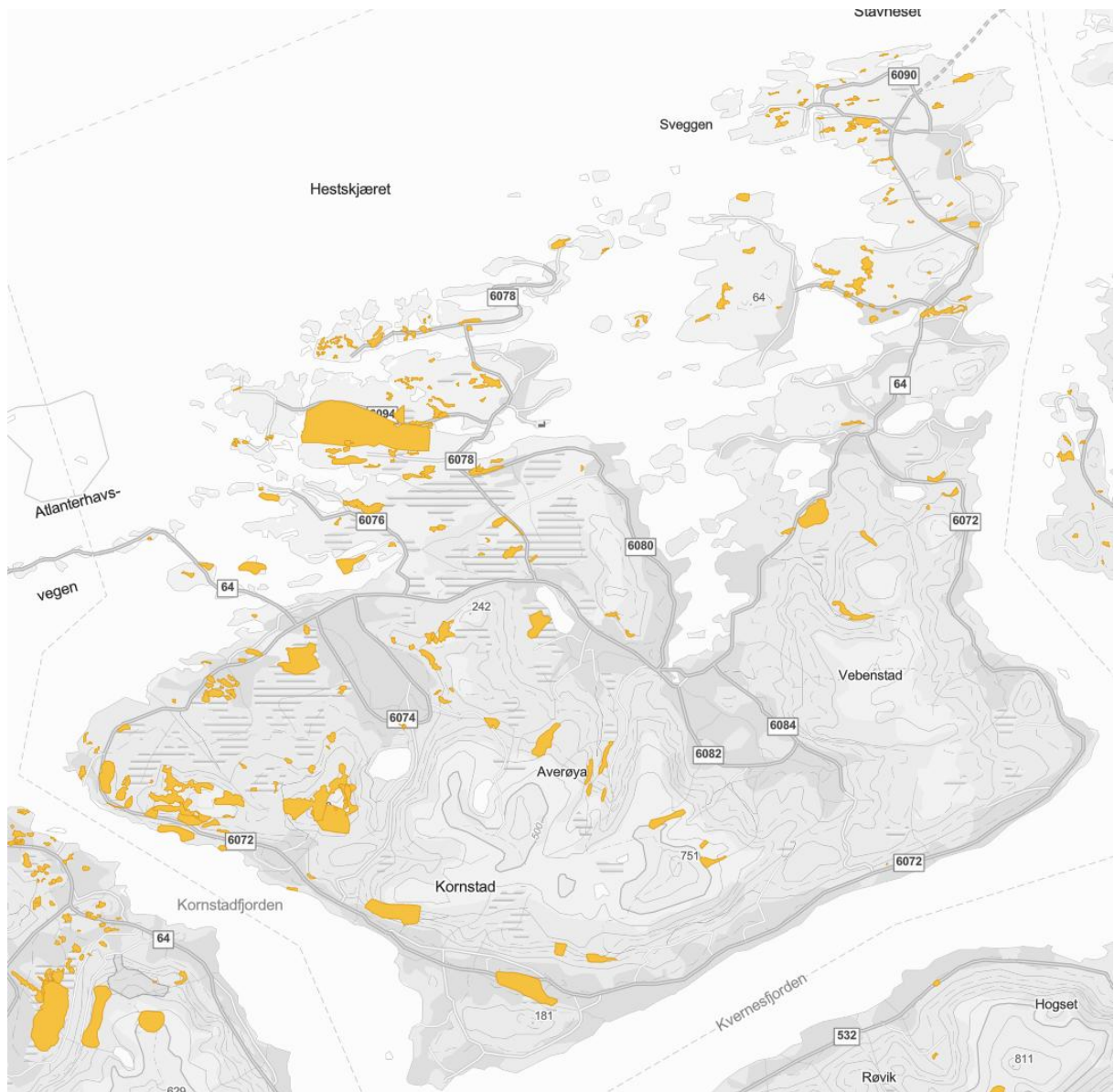

Figur 21. Kart over registreringer av verdsatte naturtyper med stor verdi.

Kilde: Naturbase fra Miljødirektoratet

<https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Naturtyper, middels verdi

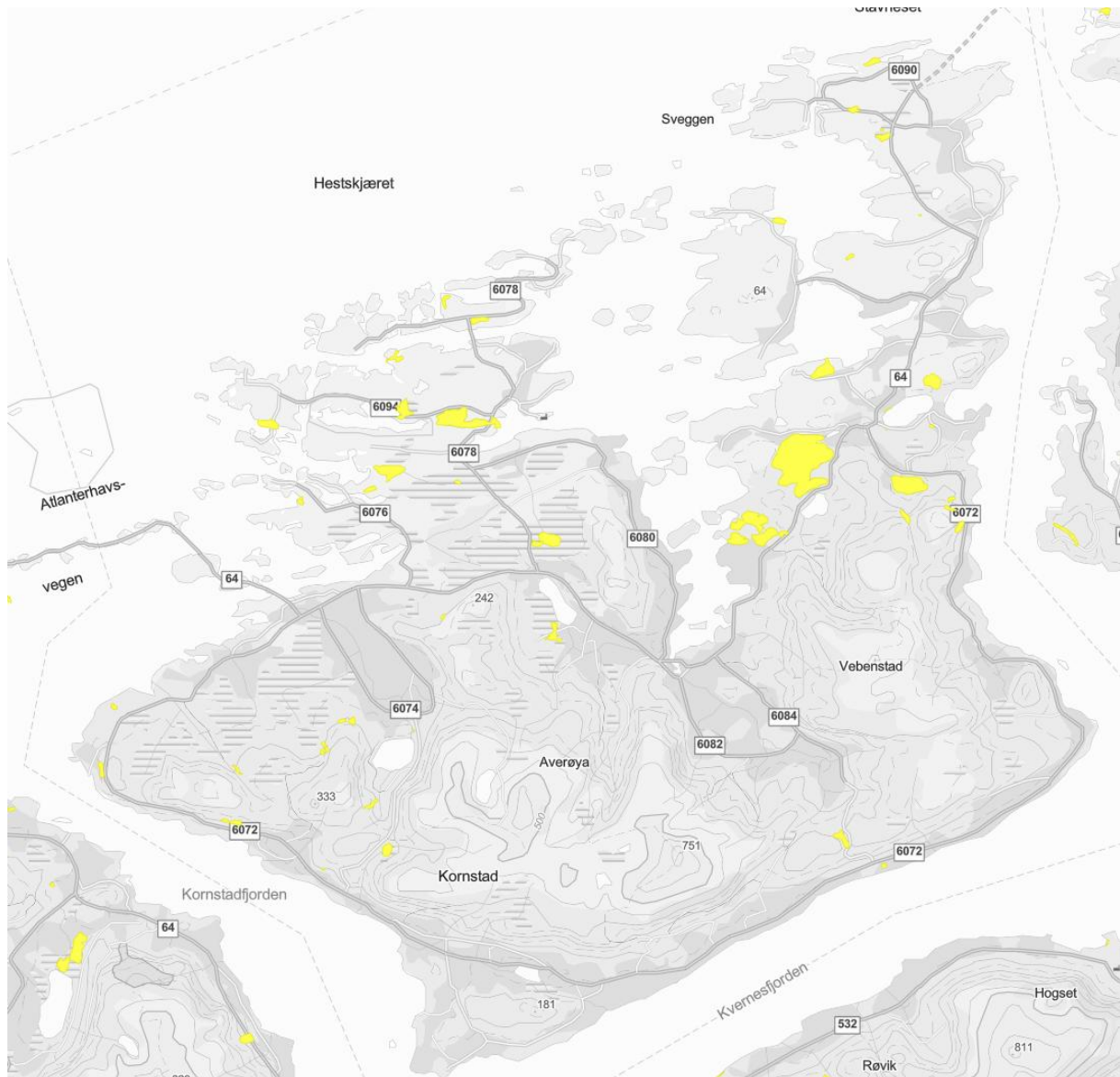

Figur 22. Kart over registreringer av verdsatte naturtyper med middels verdi.

Kilde: Naturbase fra Miljødirektoratet

<https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Naturtyper, noe verdi

Figur 23. Kart over registreringer av verdsatte naturtyper med noe verdi.

Kilde: Naturbase fra Miljødirektoratet

<https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Naturtypen skjellsand

Figur 25. Kart over naturtypen skjellsand

Definisjon: «Avsetning som i stor grad består av knuste skall av kalkutskillende organismer. Er en type av bioklastisk materiale. Kornstørrelse varierer fra nesten hele skall til sand. Det kan være ansamlet store mengder av skjellsand i umiddelbar nærhet av gode skjellvekstområder.» (Geonorge).

Mer informasjon:

<https://artsdatabanken.no/naturtyper/natur-i-norge/NiN-3.0-T-C-PE-NA-MB-TC03-M020-03/beskrivelse>

Kilde: Fiskeridirektoratets kartløsning

<https://portal.fiskeridir.no/portal/apps/webappviewer/index.html?id=4b22481a36c14dbca4e4def930647924>

Naturtypen korallrev

Figur 26. Kart over naturtypen korallrev

Korallrev er en utvalgt naturtype iht. Naturmangfoldloven og er underlagt spesielle saksbehandlingsregler dersom disse er påtenkt berørt av inngrep.

Norske korallrev er, i motsetning til tropiske korallrev, kaldtvannskorallrev som ikke er avhengig av lys. Den komplekse romlige strukturen korallrevene har, og deres langtlevenhet (de eldste delene av norske korallrev er datert til rundt 9 000 år) gjør dem til svært artsrike økosystemer.

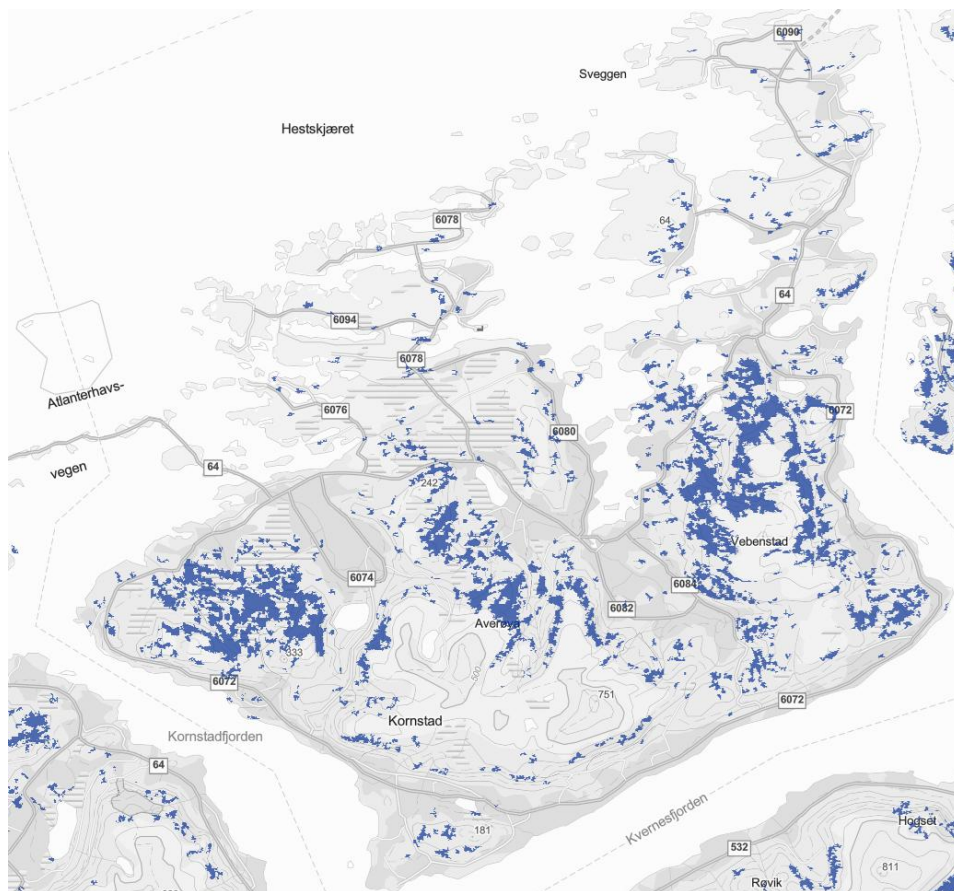
Mer informasjon: <https://artsdatabanken.no/Pages/171900/>

Kilde: Fiskeridirektoratets kartløsning

<https://portal.fiskeridir.no/portal/apps/webappviewer/index.html?id=4b22481a36c14dbca4e4def930647924>

Andre registreringer

Naturskog

Figur 27. Kart over naturskog, skog som ikke har vært flatehogd etter ca 1940.

I april 2024 fikk Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet i oppdrag fra Klima- og miljødepartementet (KLD) og Landbruks- og matdepartementet (LMD) å etablere et offentlig tilgjengelig kart over naturskog, i betydningen skog som ikke har vært flatehogd etter ca. 1940. Resultatet fra utviklingsarbeidet er tre kart, som representerer ulike tilnærminger til naturskog:

- Skog etablert før 1940, ikke flatehogd
- Naturskogsannsynlighet
- Naturskogsnerhet

Kartene er utviklet med svært knappe tidsrammer og de må betraktes som førsteversjoner med betydelig potensial for videreutvikling. Kartene baserer seg på fjernmåling med bruk av referansedata.

Mer informasjon: <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/nyhetsrom/nyhetsarkiv/kart-over-naturskog-er-lansert>

Kilde: Naturbase fra Miljødirektoratet <https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Inngrepsfrie naturområder

Figur 28. Kart over «Inngrepsfrie naturområder»

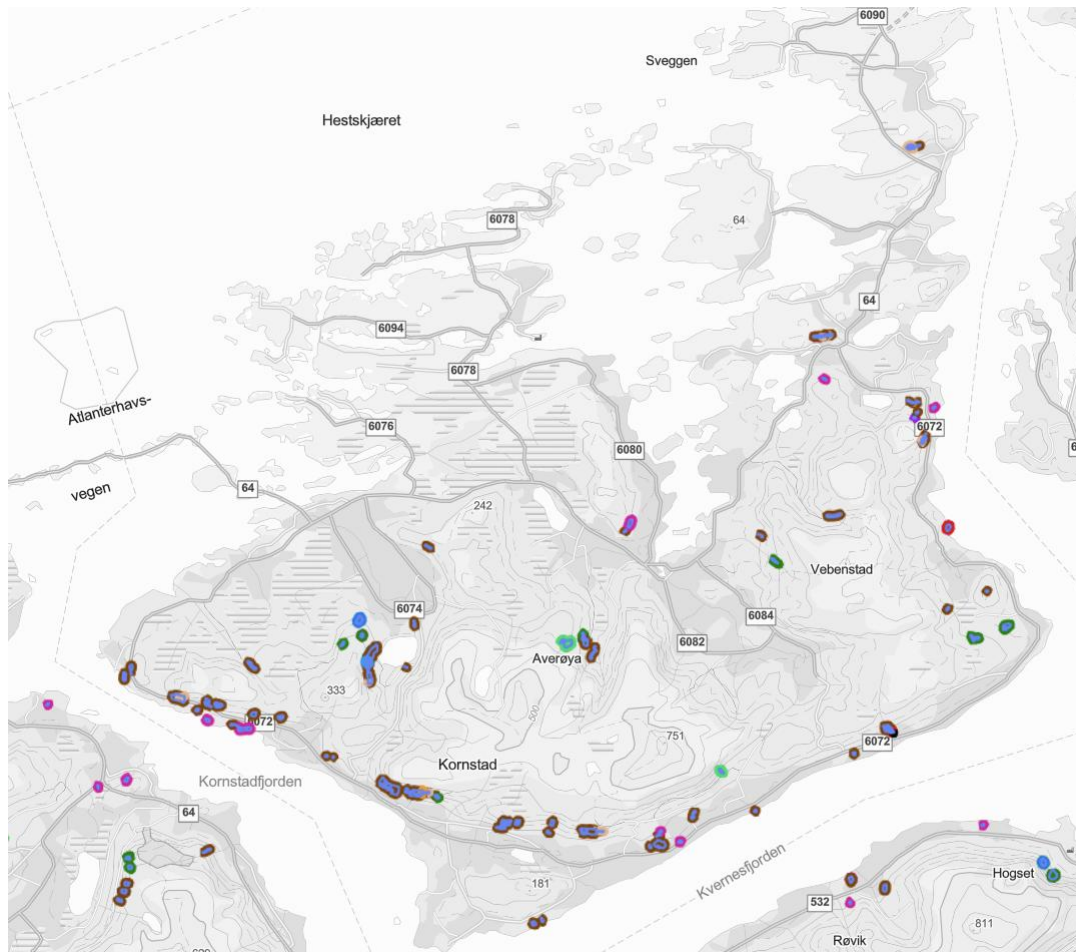
Inngrepsfrie naturområder er definert som områder som i luftlinje ligger én kilometer eller mer unna større naturinngrep, som for eksempel veg, jernbane, steinbrudd og energiutbygging, vist med grønn farge på kartet.

Villmarksprega natur er også inngrepsfri natur, men disse områdene ligger fem kilometer eller mer unna denne typen naturinngrep.

Kilde: Naturbase fra Miljødirektoratet

<https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Miljøregistreringer i skog MIS

Figur 29. Kart som viser arealer med nøkkelbiotoper registrert i forbindelse med skogbruksplan for Averøy 2020/2021.

Miljøregistreringer i skog (MiS) er en systematisk kartleggingsmetode for å identifisere og stedfeste viktige livsmiljøer (biotoper) for rødlistede arter i produktiv skog, primært som et ledd i skogbruksplanlegging og sertifisering. Målet er å ivareta biologisk mangfold gjennom aktiv skjerming av nøkkelbiotoper.

Miljøregistreringen blir utført samtidig med skogbruksplan. Flesteparten av skogeierne i Averøy kjøpte skogbruksplan med miljøregistreringer i 2021.

Skogeiere som ikke har miljøregistreringer, og som har mer enn 100 dekar produktiv skog, får ikke omsette tømmer.

Mer informasjon: <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/skogbruk/skogbruksplanlegging-med-miljoregistreringer--prosess-og-metode/metode-og-instruks-for-miljoregistreringer>

Kilde: Naturbase fra Miljødirektoratet <https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Grå arealer

Figur 30. Kart over gråarealer i Averøya.

Grå arealer er områder som allerede er tatt i bruk eller sterkt påvirket av menneskelig bygge- og anleggsaktivitet, inkludert:

- bebyggelse (boliger, næringsbygg, offentlige bygg)
- konstruksjoner (veier, gater, parkeringsplasser, bruer og tunneller)
- permanente overflater og tilhørende arealer (asfaltflater, betongdekker og steinlagte områder)

Grå arealer står i kontrast til grønne områder som for eksempel skog, myr, landbruksjord og parker, og blå områder som vann, elv og sjø.

Kartet er sentralt i forbindelse med arealregnskap.

Kilde: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/kart-over-gra-arealer/>

Rapporter

Økologisk tilstand vann og elver

Statsforvalteren i Møre og Romsdal

► Vannovervåking av fire innsjøer og ti elver i Møre og Romsdal 2023

Oppdragsnr.: 52304208 Dokumentnr.: 01 Versjon: J02 Dato: 2024-02-26

Norconsult

Norconsult gjennomførte i 2023 prøvetaking og kartlegging i fire innsjøer og ti elver i Møre og Romsdal. Undersøkelsen ble utført på oppdrag for Statsforvalteren i Møre og Romsdal. I Averøy ble vannene Hosetvatnet og Helsetvatnet undersøkt, samt elvene Bådalselva, Holselva (Bæ-elva), Follandsvassdraget, Åelva og Utheimselva. Resultatene er sammenfattet i figuren nedenfor, utklipp fra rapporten:

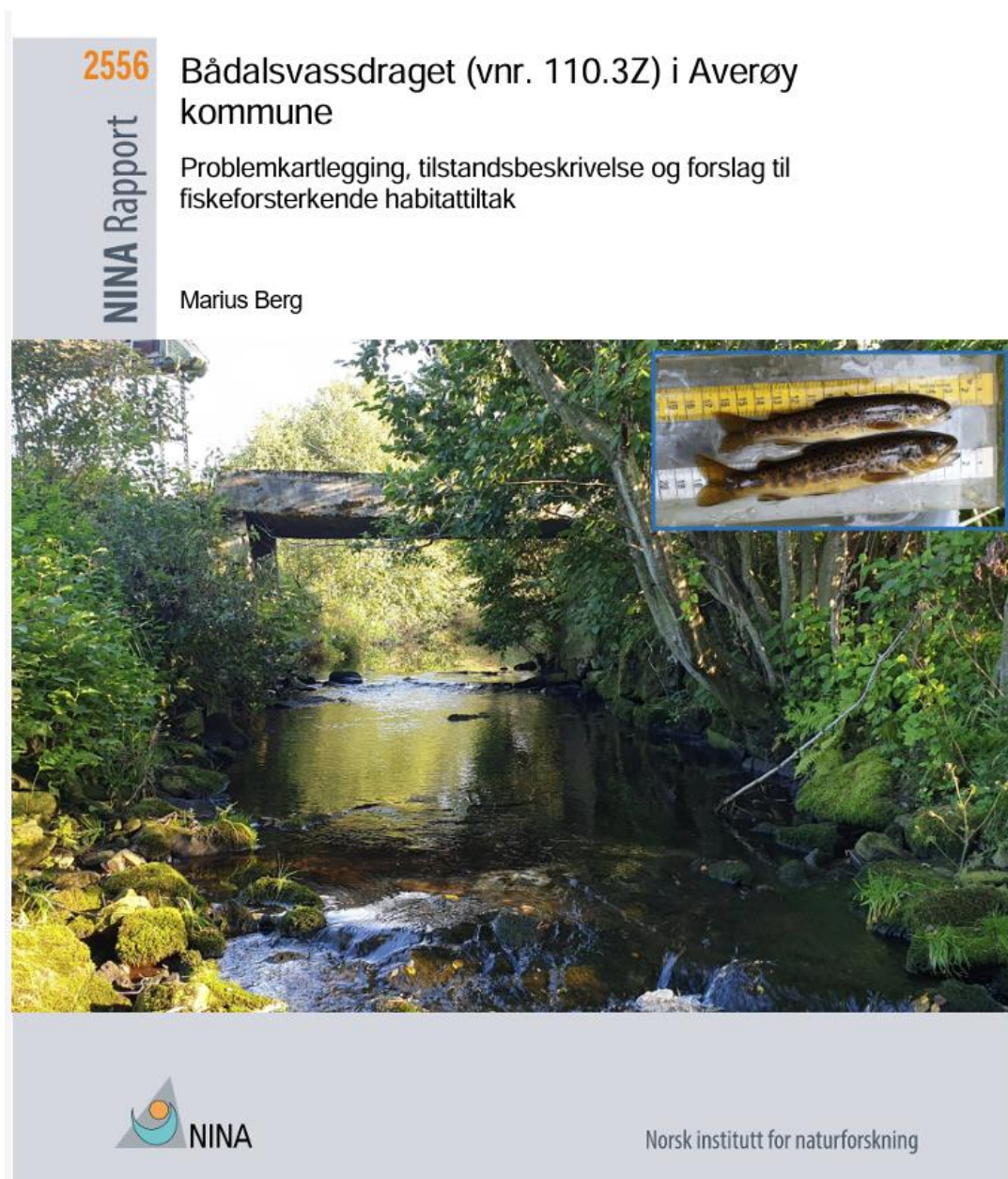
Innsjøer	Vannforekomst ID	Planteplankton	Vannplanter	Total fosfor	Samlet økologisk tilstand
Hosetvatnet	110-36683-L	Svært god	God	God	God
Helsetvatnet	110-31121-L	Svært god	God	Moderat	Moderat

Elver	Vannforekomst ID	Bunndyr	Påvektalger	HBI2	Fisk	Økologisk tilstand
Bådalselva	110-21-R	God	God	God	Svært god	God
Holselva (Baelva)	110-49-R	Moderat	God	Svært god	Svært god	Moderat
Follandsvassdraget	110-11-R	Moderat	Svært god	Svært god	Svært god	Moderat
Åelva	110-29-R	Moderat	God	God	God	Moderat
Utheimselva	110-34-R	Svært god	God	God	Moderat	Moderat

Link til rapporten:

https://www.statsforvalteren.no/contentassets/953018c4d3b947648a509ebefed5da85/vannovervaking-av-fire-innsjoer-og-ti-elver-i-more-og-romsdal-2023.pdf?utm_source=chatgpt.com

Habitat- og tiltakskartlegging av Bådalselva og Baeelva (Holselva)

Averøy kommune fikk i 2024 innvilget finansiering fra Møre og Romsdal fylkeskommune på 100 000 kr til et prosjekt med habitat- og tiltakskartlegging av Bådalselva og Baeelva (Holselva). NINA (Norsk institutt for naturforskning) fikk oppdraget og leverte i februar 2025 rapporten:

https://www.averoy.kommune.no/_f/p1/ia757b743-bd6a-492b-8822-f58d9b68ea7e/ninarapport2556.pdf

Rapporten er et godt grunnlag for evt. nye søknader om fysiske tiltak for å forbedre forholdene for sjørørret i disse elvene.

Elvemusling i Strømselva 2010

Bruhagen, Averøy kommune

Møre og Romsdal fylke

Kjell Sandaas

Naturfaglige konsulenttenester

og

Jørn Enerud

Fisk- og miljøundersøkelser

I 2010 ble forekomsten av elvemusling i Strømselva kartlagt av Kjell Sandaas og Jørn Enerud. Det ble funnet muslinger i alle aldersklasser og bestanden ble estimert til ca 5000-6000 individer.

Link til rapporten: https://www.averoy.kommune.no/_f/p1/i168742cd-b13e-4b89-82a5-3106cba85fff/elvemusling-rapport-2010.pdf

Kartlegging av sjøfugl i Orskjera, Tromskjera og Mannskjera 2025

RAPPORTSERIE BIRDLIFE
MØRE OG ROMSDAL
NR. 4 - 2025

Sjøfugl i Orskjera, Tromskjera og Mannskjera NR i Averøy og Hustadvika kommune

Storskarv med unger på reir på Skarvsjeret i Orskjera. Foto Arnstein Gjeldnes

Ei kartlegging utført sommeren 2025

Tore Hals

Oktober 2025

MN61 Sjøfuglekart.

ISBN 978-82-93893-25-7

Birdlife Møre & Romsdal har i 2025 telt opp bakkehekkende sjøfugl på holmer og skjær i naturreservatene Orskjera og Tromskjera – Mannskjera i Averøy og Hustadvika kommuner i M&R. Prosjektet er gjennomført på oppdrag fra Statsforvalteren i Møre og Romsdal.

Link til rapporten: https://www.nofmr.no/images/oum-rapporter/BirdLife_MR_2025-4_Sj%C3%B8fugl_Orskj%C3%A6ra_og_Tromskjera_-_Mannskjera.pdf

Kartlegging av hekkende sjøfugl på Nordmøre i Møre og Romsdal i 2024

RAPPORTSERIE BIRDLIFE
MØRE OG ROMSDAL
NR. 5 -2024

Sjøfugl på Nordmøre i Møre og Romsdal

Rødnebbterne på reir. Foto Arnstein Gjeldnes

Ei kartlegging utført sommeren 2024

Tore Hals

November 2024

ISBN 978-82-93893-16-5

Birdlife Møre & Romsdal har i 2024 systematisk telt opp bakkehekkende sjøfugl på et stort antall holmer og skjær på Nordmøre. Prosjektet er gjennomført med støtte fra viltfondsmidler, tildelt av Statsforvalteren i Møre og Romsdal.

Link til rapporten: https://www.nofmr.no/images/oum-rapporter/pdf/BirdLife_MR_2024-5_Sj%C3%B8fugl_pa%CC%8A_Nordm%C3%B8re.pdf

Hekkebestanden av krykkje på Nordmøre og deler av Romsdal i 2024

RAPPORTSERIE BIRDLIFE MØRE OG ROMSDAL NR. 4 - 2024

Hekkebestanden av krykkje på Nordmøre og deler av Romsdal i 2024

Krykkje med unger på fender i Grip havn 2024. Foto Bjørn Thomassen

Tore Hals

November 2024

ISBN 978-82-93893-15-8

Birdlife Møre & Romsdal har i 2024, med støtte fra viltfondsmidler, tildelt av Statsforvalteren i Møre og Romsdal, kartlagt hekkebestand av krykkjer i tre kommuner på Nordmøre og en kommune i Romsdal.

Link til rapporten: https://www.nofmr.no/images/oum-rapporter/BirdLife_2024-4_Hekkende_krykkje_pa%CC%8A_Nordm%C3%B8re_og_Romsdal_2024.pdf

Naturreservater

Oversiktskart

Figur 32. Oversiktskart over naturreseptatene i Averøy

I Averøy er det seks naturreseptater:

Orskjera naturreseptat
Tromskjera-Mannskjera naturreseptat
Hendvågen naturreseptat
Lauvåsen naturreseptat
Røsandberget naturreseptat
Strand naturreseptat

Hvert av naturreseptatene har sin egen forskrift og blir forvaltet av Statsforvaltaren i Møre og Romsdal.

Orskjera naturreseptat og Tromskjera-Mannskjera naturreseptat har ferdselsforbud i perioden fom. 1.mai tom. 31.juli.

Kilde: Naturbase fra Miljødirektoratet <https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>

Orskjera naturreservat

Figur 33. Kart over Orskjera naturreservat

Faktaark: <https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00002884>

Verneforskrift: <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2010-05-28-878>

I reservatet er det regulering av ferdsel:

§ 5. Regulering av ferdsel

All ferdsel skal skje varsamt og ta omsyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminnar.

I naturreservatet gjeld følgjande reglar om ferdsel:

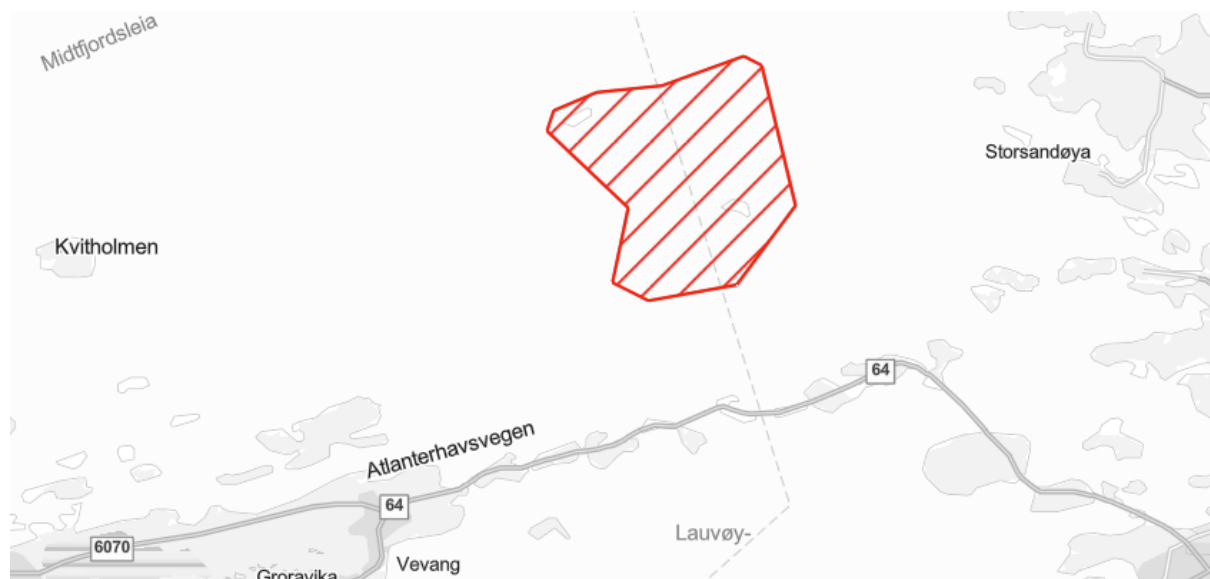
1. I tida frå og med 1. mai til og med 31. juli er det forbod mot ferdsel på land i verneområdet.
2. Start og landing av luftfartøy og lavtflygning under 300 meter er forbode.
3. Miljødirektoratet kan av omsyn til verneformålet forby eller regulere ferdsel i heile eller delar av reservatet ved forskrift.

0 Endra med [forskrift 15 mars 2013 nr. 284](#) (i kraft 1 juli 2013).

Utklipp fra faktaarket:

Generelt	Eit større skjærgardsområde på grensa mellom Eide og Averøy kommunar med fleire titals små flatlendte holmar og skjer. Området er sær eksponert for ver og vind. Svaberg med holer og sprekker og litt grasvokster på dei største holmane.
Verneformål	Formålet med naturreservatet er å ta vare på eit område med særskilt verdi for biologisk mangfald. Det eksponerte skjærgardsområdet med ei rekke urørte små holmar og skjer, sjøområde og naturleg tilhøyrande plante- og dyreliv, utgjør ein svært viktig hekk.
Naturfaglig kvalitet	Viktig hekkområde for toppskarv, samt Noregs sørligaste hekkeområde for storskarv (underart carbo). Det var 216 hekkande par storskarv her i 2006. I tillegg hekkar ærfugl, gråmåse, sildemåse, svartbak, terner, teist, tjeld og skjerpiplerke her. Fleire sjøfuglartar overvintrar i gruntvassområde kring Orskjera. Mest talrike er skarv, måsar, havelle og ærfugl og det samla talet kan vere fleire hundre. Dei marinbiologiske interessene er også store. Orskjera er i tillegg ein viktig kasteplass for steinkobbe og havert har jamnleg tilhald.

Tromskjera-Mannskjera naturreservat

Figur 34. Kart over Tromskjera-Mannskjera naturreservat

Faktaark: <https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00002886>

Verneforskrift: <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2010-05-28-877>

I reservatet er det regulering av ferdsel:

§ 5. Regulering av ferdsel

All ferdsel skal skje varsamt og ta omsyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminnar.

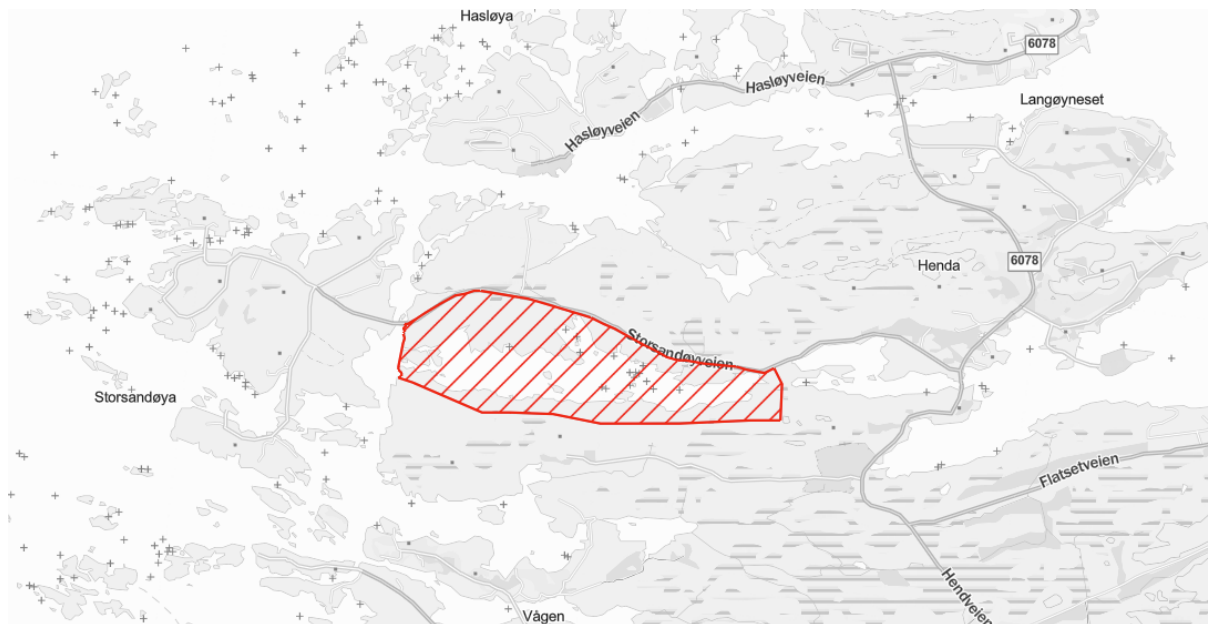
I naturreservatet gjeld følgjande reglar om ferdsel:

1. I tida frå og med 1. mai til og med 31. juli er det forbod mot ferdsel på land i verneområdet.
 2. Start og landing av luftfartøy og lavtflygning under 300 meter er forbode.
 3. Miljødirektoratet kan av omsyn til verneformålet forby eller regulere ferdsel i heile eller delar av reservatet ved forskrift.
- 0 Endra med [forskrift 15 mars 2013 nr. 284](#) (i kraft 1 juli 2013).

Utklipp fra faktaarket:

Generelt	Skjærgårdsområde på grensa mellom Eide og Averøy kommunar. Mindre, flatelendte holmar med oppsprukke berg og noko grasvokster. Området ligg innfor det nasjonalt viktige kulturlandskapet langs Hustadvika. Det er likevel ikkje knytt særskilte interesser til desse holmane i så måte.
Verneformål	Formålet med naturreservatet er å ta vare på eit område med særskilt verdi for biologisk mangfald. Området med urarte skjær og omliggande sjøområde og med naturleg tilhøyrande plante- og dyreliv, utgjør ein viktig hekkelokalitet for sjøfugl som blant anna
Naturfaglig kvalitet	Hekkelokalitet for svartbak og fiskemåse, ærfugl, grågås og tjuvjo.
Påvirkning	Taretråling. Men forbode i hekketida. Elles lite påvirkning.
Tiltak	Unngå forstyrning i hekketida.

Hendvågen naturreservat

Figur 35. Kart over Hendvågen naturreservat

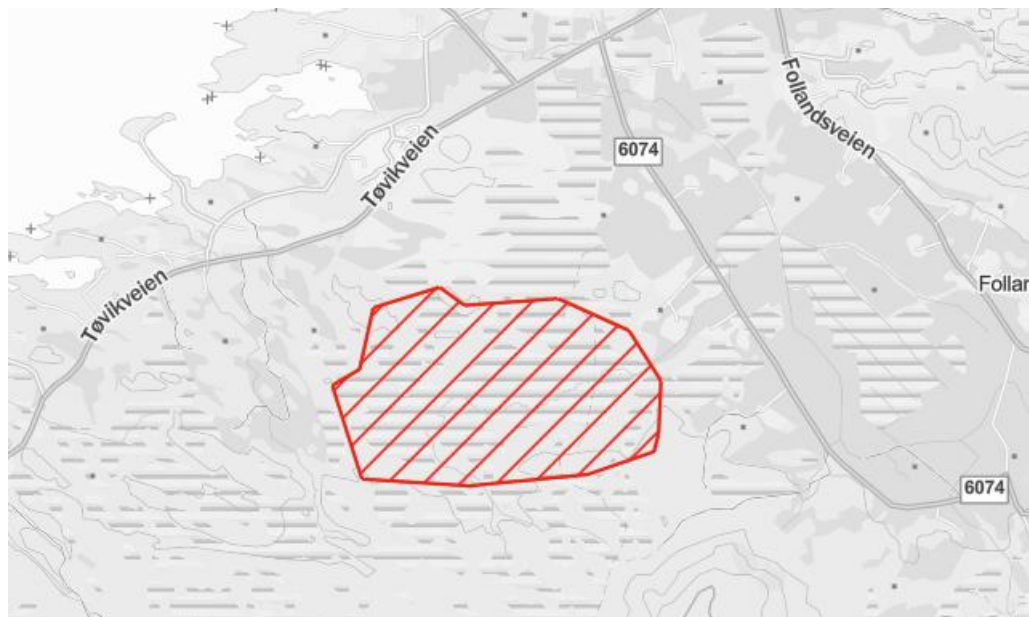
Faktaark: <https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000381>

Verneforskrift: <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1988-05-27-413>

Utklipp fra faktaarket:

Generelt	Reservatet ligg vest på Henda i Averøy kommune. Hendvågen er ein grunn, nesten avstengd våg. Vågen er om lag 2km lang, og har relativt store tidevassleirer og grunnområde. Vågen er omgjeve av strandenger med ein del strandberg innimellom. Dominerande substrattypar er skjelsand og silt. I nordaust er det noko eksponert grusstrand. Terrengtet rundt vågen har ei høgde opp mot 40 m.o.h og er småkupert med små myrdrag og lyngmark. Naturreservatet grenser mot fattigmyr og røsslynghei.
Verneformål	Føremålet med fredinga er å ta vare på eit viktig våtmarksområde med tilhøyrande plantesamfunn, fugleliv og anna dyreliv.
Naturfaglig kvalitet	Hendvågen er nokså artsfattig med 49 registrerte planteartar. Likevel er området interessant med stor førekomst av forskjellige typar salteng og forstrand. Her finn vi òg relativt store areal av fjøresaltgras-eng. Av sjeldne samfunnstypar finn vi saftmelde-forstrand og havbendel-grusstrand, men begge typane opptar små areal. Av sjeldne artar er saftmelde påvist. Hendvågen naturreservat er viktig som beiteplass for ender og anna vassfugl under trekketidene, og om vinteren så lenge vågen er isfri. Av raudlista artar som er observert i området kan vi nemne krykkje og fiskemåke. Vågen er eit viktig delområde av eit større våtmarks-system som huser ein stor vinterbestand av songsvane. Det er registrert fleire oterunglingar innafør Hendvågen naturreservat.

Lauvåsen naturreservat

Figur 36. Kart over Lauvåsen naturreservat

Faktaark: <https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00001348>

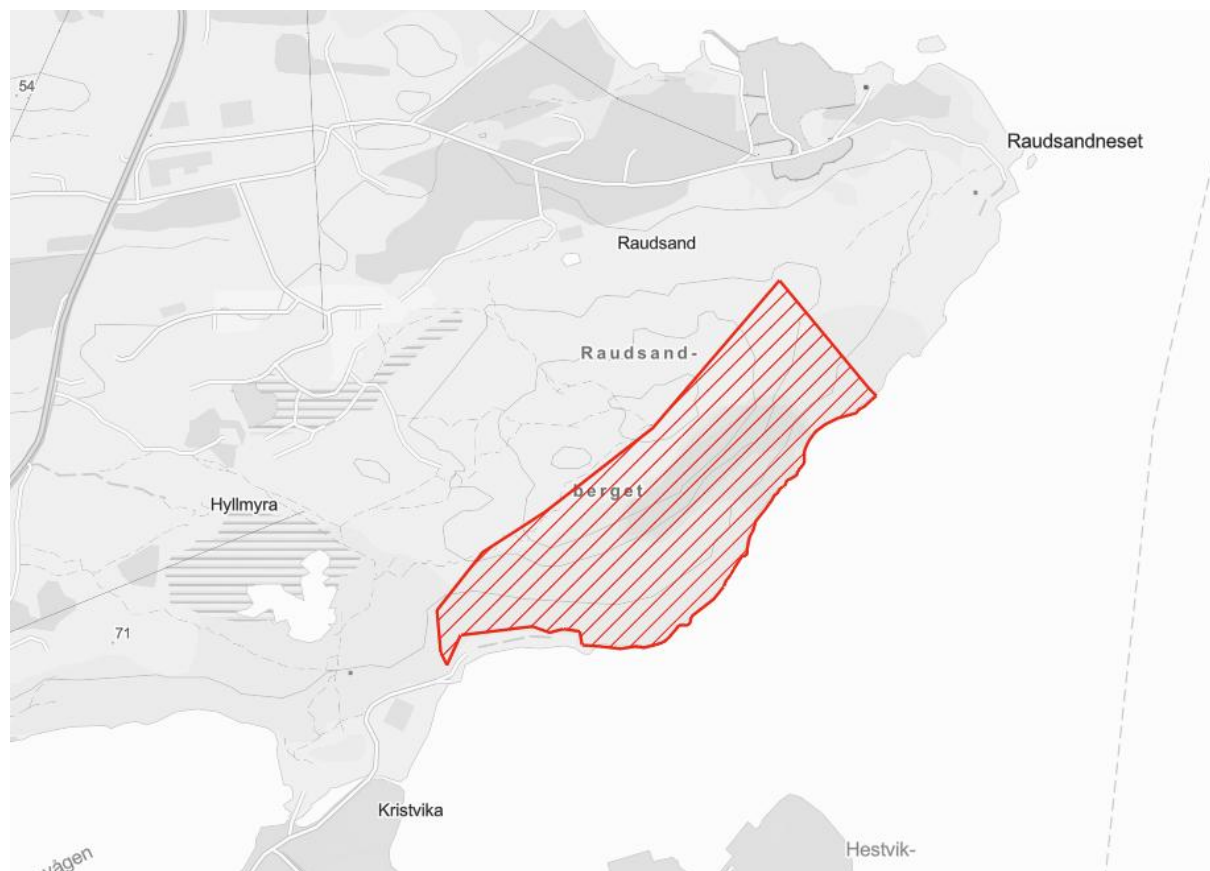
Verneforskrift: <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1996-12-13-1208>

Utklipp fra faktaarket:

Generelt	Dette er eit ope myrlandskap om lag 2 km sørvest for Kårvåg. Lokaliteten er eit avgrensa landskapsrom med skogkledde kollar på alle sider. Ute på myra er det nokre små, grunnlendte parti og fleire bekkar og dråg.
Verneformål	Formålet med fredinga er å ta vare på eit større og fint utvikla myrområde med verdi som eit nasjonalt typeområde.
Naturfaglig kvalitet	I kantane av reservatet er det flatmyr og bakkemyr, medan størstedelen av myrkomplekset er samansett av nedbørsmyr. Planmyr dominerer, men ein finn og overgangstypar mot ekte høgmyr og atlantisk høgmyr. På nedbørsmyrane er det markerte strukturar og mykje erosjon. Kantskog manglar, men ein slags lagg finst. Ein svakt utvikla lagg og fleire dråg gjev tilførsel av jordvatn. Tuevegetasjon med røsslyng og gråmose dominerer. I dråga er det mest fattig vegetasjon, men rikmyr fins med m.a. tvebustarr og engstarr. Av andre interessante artar i lokaliteten kan nemnast toppstarr og som er sjeldan i nasjonal samanheng samt heisiv.
Påvirkning	Det er litt gran i området og i aust er det eit køyrespor.
Tiltak	Grana bør fjernast.

Vinteren 2025/2026 ble det hogd gran som ble fløyet ut med helikopter samt felt bergfuru.

Røsandberget naturreservat

Figur 37. Kart over Røsandberget naturreservat

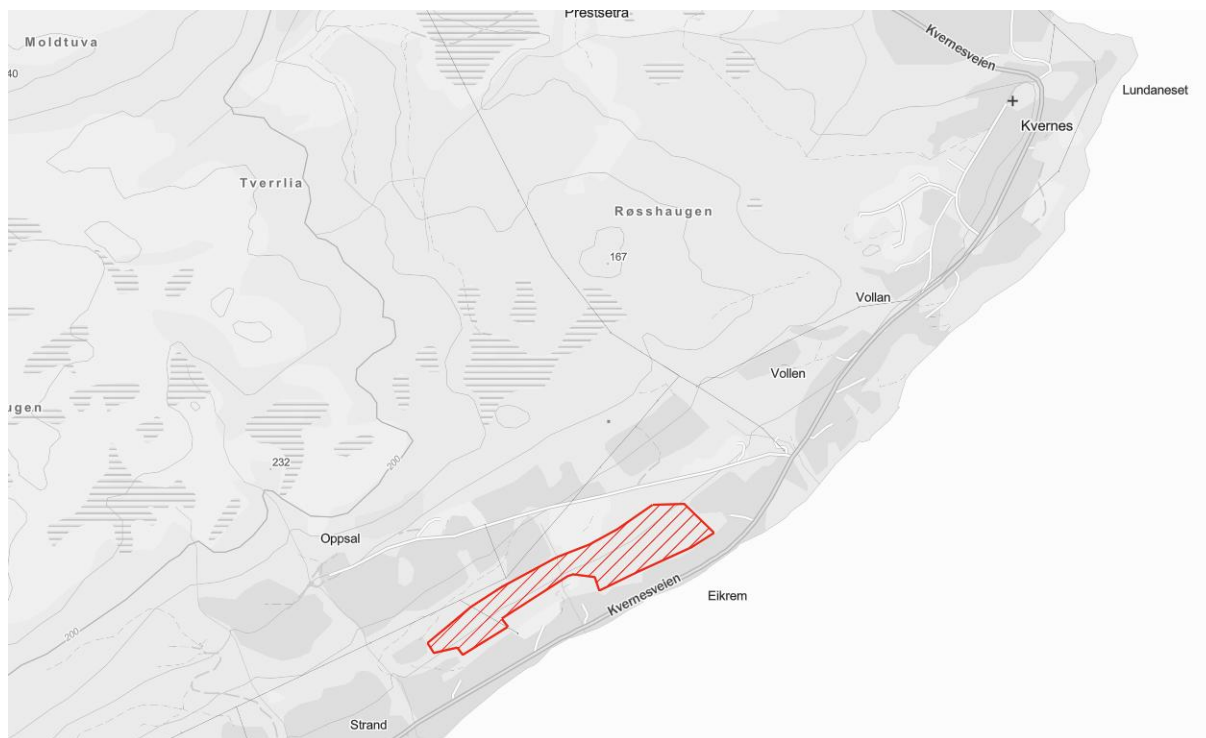
Faktaark: <https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00002217>

Verneforskrift: <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2003-06-27-840>

Utklipp fra faktaarket:

Generelt	Reservatet ligger på indre del av Bremsneshalvøya på Averøya, vel 1 km øst for kommunesenteret Bruhagen. Raudsandberget utgjør en liten odde ut i Bremsnesfjorden der reservatet dekker den sørlige halvdelen av odden. Den sør- og sørøstvendte siden av berget har mest småskog og ur.
Verneformål	Formålet med vernet er å ta vare på en kystprega hasselskoglokalitet med kvit skogfrue.
Naturfaglig kvalitet	Områdene ovenfor berget i sørhellinga og hele nordsiden av Raudsandberget domineres av fattige hei- og myrsamfunn. I tørrheiene på de øverste ryggene er tirltunge en svært vanlig art. I fuktheiene er det blant annet heistarr, heibålfjær og heisiv, foruten de oseaniske mosene pelsmose, heitorvmose og raud muslingmose. Alle disse artene er gode indikatorer på typisk vestnorsk røsslynghei, og er på Møre bare bundet til en relativt smal kyststripe. Sørhellinga har derimot en eksklusiv varmekjær flora og vegetasjon. De rikeste og mest artsrike plantesamfunnene har beliggenhet opp under bergrota. Utfyllende opplysninger om de naturfaglige verdiene er i forvaltningsplanen.
Påvirkning	Lia var vesentlig mer åpen tidligere, og ovenfor bebyggelsen var det til dels helt åpent bortsett fra litt hasselbusker. I vestre del er det plantet inn litt gran. Også lønn i området. For øvrig er det lite nye inngrep.
Tiltak	I forvaltningsplanen er det tilrådd å få fjernet granplantingene så raskt som mulig, ikke minst der de står på edellausvogsmark som i deler av bestand 10. Også platanlønn er det behov for å få fjernet, men dette krever vesentlig større arbeidsinnsats, samtidig som en da også må fjerne trær som står på innmark rett utenfor reservatet for å få noen varig effekt av tiltaket. Misplene vurderes som mindre kritiske, men er selvsagt også uheldige siden de er innførte og er i ekspansjon.

Strand naturreservat

Figur 38. Kart over Strand naturreservat

Faktaark: <https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000497>

Verneforskrift: <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2000-10-13-1036>

Utklipp fra faktaarket:

Generelt	Sørvendt li ned mot Kvernesfjorden. Verdas nordlegaste naturlege krysttornforekomst av nokon storleik. Kan vere viktig som "frø-pool" i regionen. Landskapet omfattar ein mosaikk av kulturmark med ulik driftsintensitet. Nokre granplantingar og sekundær lauvskog, der svartor, bjørk, hassel, rogn, rognasal, hegg og gråor er vanlege artar. Undervegetasjonen er hovvudsakleg av lågurttypen, men i suksesjon. Ein del element av edellauvskog speglar parti med kalkhaldige bergartar. Det finst mellom anna grov nattfiol, kusymre, ramslauk, kvitmaure m.fl. Omlag 60 krysttornplantar er registrerte, av begge kjønn, nokre av desse på innmark. Trea er av varierende storleik og alder. Det er god grunn til å tru at førekomsten er spontan. Verna som naturreservat. KJELDER: UNIB Bot.inst.rapp.50, DN 1992:10
Verneformål	Nordlegaste naturlege krysttornforekomst.
Naturfaglig kvalitet	barlind/krysttorn